

Pozdravljeni

delavska mladina v delavskem Kranju!

GLAS GORENJSKE

LETNO VIII. — ŠT. 21

KRANJ, 21. MAJA 1955

OLJE P. PIRIHA

DRAGI TOVARIS TITO!

K TVOJI 63-LETNICI TI VSI GORENJCI,
SE PRAV POSEBNO PA DELAVSKA MLADINA ZBRANA
NA ZBOROVANJU SLOVENSKE DELAVSKE MLADINE V KRANJU,
ISKRENO CESTITAMO
Z ZELJO, DA KOT DOSLEJ SE MNOGO LET
USPESNO VODIS NASE NARODE PO POTI MIRU IN NAPREDKA

Premalo mladine v DS in UO

Nekaj zapažanj o sodelovanju mladine v organih delavskega upravljanja v Tržiču

Ni naključje, da smo pričeli v podjetjih ponovno ustanavljati mladinske aktive, odbore, komiteje. To nam je narekovala nekajletna praksa in potreba po takih mladinskih organih, ki bodo lahko neposredno v proizvodnji sodelovali pri reševanju vrste vedno bolj rastopljivih problemov in tudi drugih mladinskih problemov. Terenski mladinski aktivi tega niso in ne bi zmogli, pa tudi sicer se niso obnesli v taki meri kot smo pričakovali, ker niso nikdar popolnoma zaživeli.

Mladina bo morala v naši upravnih borbi za dvig delovne stornosti, za dvig proizvodnje, odigrati nadvse pomembno vlogo. Mladina — posebno naša — to lahko opravi, ker se zaveda, da je to splošna težnja našega političnega in ideološkega boja.

Ko ponovno snujemo mladinske organizacije v tovarnah, čakajo mladino nedvomno težke naloge. Prva tako pomembna naloga je predvsem uveljavljavanje mladinske organizacije med delovnimi kolektivi in upravnimi podjetji, prav tako kot v organih delavskega sveta od 23 članov le 2 mla-

dinc; v 31 članskem delavskem svetu tovarne obutve »Peko« sta prav tako le 2 mladinci; v delavskem svetu (15 članov) Tovarne pohištva je le en mladinec in v Tovarni lepenke prav tako 15 članskem delavskem svetu 4 mladinci, medtem ko je v največjem podjetju v Tržiču, v BPT od 45 članov delavskega sveta le 7 mladinc.

Kaj nam povedo te številke? V prvi vrsti nam kažejo, da so delovni kolektivi posvečali vse premajhno skrb mladini, na drugi strani pa dejstvo, da v tovarnah ni bilo organizacij, ki bi se zavzela za mladino, ki bi takrat, ko so bile predlagane kandidatne liste za volitve v delavske svete, kandidirala tudi mladince.

(Nadaljevanje na 12. str.)

Ob prazniku delavske mladine v Kranju Novim zmagam nasproti!

Franček Mirtič

V nedeljo je veliki praznik vse slovenske mladine. V Kranju se bodo zbrali tisoči mladih delavcev in delavk ter ostala mladina iz vse Slovenije. To bo revija uspehov, ki jih je mladina Slovenije dosegla od osvoboditve do danes. Hkrati s tem pa bo zbor mladih v Kranju zunanj prikaz enotnosti mladega rodu Slovenije in njegove predanosti domovini in Titu. Mladina Slovenije bo s svojim praznikom v Kranju najčastnejša proslavila rojstni dan svojega velikega prijatelja in učitelja tovariska Tita.

Deset let nove Jugoslavije je za nami. Ta leta, ki bodo ostala za vedno zapisana na najsvetlejših straneh naše zgodbine in zgodbine delavskega gibanja sploh, so neločljivo povezana z leti naše oborožene revolucije in borbe proti okupatorju. Vse to obdobje, začenši z vseljudsko vstajo leta 1941 pa do danes, predstavlja eno samo vstrajno in nepretirano pot, pot borbe in žrtv, krv in znoja, pot ustvarjalne prizadevnosti za teme, vsebine in bogatejši življenje naših vseh in še posebej mlajših rodov. Ker so nam na tej poti mnogokrat postavljali zapreke tisti krogci v svetu, ki ne vidijo radi socialistične Jugoslavije, ker smo moralni premagovati tudi lastne težave, pomeni uspešen razvoj naše dežele vzdolg vsem svobodnjubljivim narodom v svetu.

Ko si danes po desetih letih nove Jugoslavije zastavljamo vprašanje, kako je mogoče, da smo v tako kratkem času ustvarili pogoje za novo družbeno ureditev, ki materialno in duhovno že bogati našo družbo, nam ni težko odgovoriti. Uspeли smo s prodorno silo zavesti socialističnega preprinjanja naših delovnih ljudi in še posebej mladine, ki je pod vodstvom Titova, Zvezde komunistov in SZDL, zvesto izpolnjevala vse postavljene naloge.

Ocenega tega, po vsebinu tako velikega in bogatega desetletja socialistične Jugoslavije, ne bi bila popolna, če bi pozabljali na ustvarjalne napore mlade generacije, ki ji ni bilo žal mladosti, truda in naporov za srečo naših ljudi ter moč mlade socialistične domovine. Mladi rod Jugoslavije je bil in bo postal v prvih vrstah borbe za urenje velikih idealov naše revolucije, zvest njenim velikim pridobitvam. To niso parolarske zagotovitve mladih Jugoslovjanov, to ni samohvala ob pogledu na pretečena leta, to so dejstva, o katerih bodo govorili še zanamci, to so spomeniki, ki si jih je mladina sama postavila.

Ko ocenjujemo v grobih obriših delež in vlogo mladine Slovenije v zadnjih letih naše socialistične graditve, potem moramo predvsem ugotoviti, da jo je vseksko prevezala socialistična zavest in ljubezen do domovine. Le tako je mogoče razumeti delovni heroizem naše mladine, njene velike uspehe v proizvodnji, na delovnih akcijah, njeno prizadevost za izobraževanje, njeno sodelovanje pri urenjevanju novih družbenih odnosov, skratka njen zavzetost za veseljski razvoj domovine. Ni slučajno, da tudi slovensko mladino niso omajala prizadevanja naših zunanjih sovražnikov, informatorja in zahodnih agentur, ki so bila očitno naperjena proti pridobitvam naše socialistične

skupnosti. Tudi reakcionarni ostanki stare družbe, proti ljudi in v zadnjem času dživilščina, so doživljali poraz za porazom. Mladina je vse te sovražne pojave pobijala z besedami, z napredno misiljo, z vsakodnevnim praktičnim delom. Slovenska mladina, zrasla v hornem kolektivu delovnih ljudi širom po naši domovini, je hrabro nosila breme naporov ter bila hkrati tudi že dežela prvi sadov našega velikega dela.

Mladina Slovenije, vključena v organizaciji Ljudske mladine, je vseh deset let vsklajevala svojo dejavnost s potrebami družbe in časa. Vse sile je posvetila temu, da bi čim posplojne uresničila naš socialistični program. Domovina in Tito sta ji zaupala velike naloge. Te naloge je tudi dosledno izvedla in upravičila zavpanje Partije. Kdo bi mogel pozabiti velika dela pri obnovi in graditvi domovine, ki jih je opravila naša mladina? Proge Brčko-Banoviči, Samac-Sarajevo, Doboj-Banja Luka, Avtocesta, Novi Beograd, Mavrovo in še in še; to so imena in hkrati simboli povojne generacije, ki jih naše ljudstvo ne bo nikoli pozabilo. 56.276 mladincev in mladink iz Slovenije je sodelovalo na delovnih akcijah naše povojne graditve, lishko važne niso bile akcije sloven-

ske mladine v naši ožji domovini, na katerih je sodelovalo 15.000 brigadirjev in brigadirke. Kje so potem še razne gozdne akcije, lokalna dela, vsi tisti milioni delovnih ur, ki jih je slovenska mladina opravila pri obnovi in graditvi dežele?

Toda to ni vse. Mladi delavci in delavke v podjetjih in tovarnah, v rudnikih in na gradbiščih so se vključili v vsepleno mladinsko gibanje za višjo proizvodnost, in to v času, ko smo bili v najtežjem gospodarskem položaju, ki so nam ga vsili zunanji sovražniki socialistične Jugoslavije. Delavška mladina je tedaj prekosila sama sebe, njena zavestna pozitivnost je presegla vsa objektivna merila. Nad 60% mladine, vključene samo v letu 1950 v 780 mladinskih proizvodnih brigad, je tedaj presegalo delovne norme tudi do 200%. Leta 1949 je bilo 212 mladih delavcev in delavk proglašenih za večkratne udarne. Kmečka mladina v tej delovni bitki ni stala ob strani. Samo leta 1949 se je vključilo 8114 fantov in deklet v težko industrijo ter izpopolnilo delovna mesta novih objektov težke industrije. Nenadzorna vrsta številki in uspehov, ki jih je mladina Slovenije dosegla v sodelovanju z mladino bratskih republik v času naše povojne graditve, lishko zveznega pomena. Nič manj upravičeno navdaja sleherrega (Nadaljevanje na 10. str.)

Pesem delavske mladine

MIHA KLINAR

Mi smo pesem, na pariških barikadah zapeta.
Mi smo kri, na ulicah Chicaga prelita.
Mi smo odvaj oktobrskega bajoneta,
iz semen revolucij vznika partizanska četa.
Mi smo rdeča zastava, nad svetom razvita

Mi smo žgoči plamen plavžev jeseniških.
Mi smo trda roka trboveljskih rudarjev.
Mi smo cement anhovskih cementarjev,
ostri skobelnik mizarjev sentviških,
težka sekira kočevskih drvarjev.

Mi smo čvrsti nosilni stebri Litostroja,
vrtalni svedri lendavskih naftnih poljan.
Mi smo nadaljevanje velikega boja!
Iz težkega dela, iz našega znoja
rdeče svetlika se v jutranji zarji dan.

Zato iz rdečega cinobra iztisnite živo srebro,
idrijski rudarji! Hrastniški steklarji,
napravite cevko barometru časa! Tako
da izmerimo dan naš že ob jutranji zarji
in damo svetu novi singal, kako
prebijemo čas in njegovo dušeto temo.

Iz src naših prižigmo svetu rdeče signale,
da v rdeči ljubezni bo zjasnji svoj temni obraz!
In — na vseh kontinentih bodo rdeče godbe igrale
in pozdravljale delavski čas.

Zato, vi tkalci iz Maribora, iz Kranja
in rdeči tkalci vsega sveta,
tkite zastave, da z njimi ljudje z dna
pozdravimo praznik, ki danes je sanja,
tkite zastave, rdeče ko kri srca!

Okoli ekuatorja bomo zastave ovili.
Razpeli v obe strani jih. Od tečaja do tečaja
vse meridiane z njimi pokrili
in takrat — in takrat ob pesmi rdečega maja
se delaveci bomo združili.

INTERNACIONALA

V času, ko sta ilegalna Partija in SKOJ delovala preko Neodvisne delavske partije Jugoslavije in Zveze delavske mladine Jugoslavije, se je začelo utrjevati bratstvo med trboveljskim in jeseniškim proletariatom. Delavski zlet na Bledu julija 1923 je povezel mladino obeh delavskih središč in že oktobra 1923 je skupina trboveljskih mladićev ponovno obiskala Jesenice. Tisti dan so na Jesenicah prvič in zadnjič v bivši Jugoslaviji javno proslavili 6. obletnico Oktobrske revolucije. V veliko zadovoljstvo delavcev ta dan na proslavi ni bilo policije. Navdušeno pozdravljeni so se na odru povajili trboveljski mladićev, nato pa je zavladala tišina in v pesmi, ki so jo peli mladićev, vedno bolj naraščala. Poslušalcem je zastajal dih. Ne zato, ker je bila ta pesem prepovedana. Zastajal jim je zaradi vedno bolj naraščajočega zanosa. Trboveljski mladićev so peli Internacionalo.

»Vstanite v suženjstvu zakleti, ki jarem ras teži gorja... Besede in melodija, da so vsa srca prisluhnila in vzrepetala. Kakor da bi svetel pramen reflektorja posiljal v teptana srca in pozival: »Zdaj pravda stara k borbi sveti, vas kljče za prostost sveta. Ta svet krivljenosti razbijmo, do takoj boj ga naš podre...« Da! Svet krivljenosti razbijmo! Kakor da bi človek gledal Stefana Weissa, ki ga orožniki spremnijo prve dni po Obznanji do meje v izgon. Kakor da bi se v človeških dušah ponovno in z naglico odvijal film velikega železničarskega štrajka pred dvermi leti in pol, sredi aprila 1920: množica kovinarjev pred jeseniško

Delavski dom na Jesenicah, kjer so se vzgajali revolucionarni kadri

postajajo navdušuje omahljive jeseniške železničarje; oklopni viak z vojaki pripelje; delavci razgajajo prsi in kljčajo: Streljajte! Vojaki pa si ne upajo. Vedo, da so mnogi delavci oborenji. Mnogi med njimi pa so sami brezpravna raja in v delavcih vidijo brate. Vojaki, nastanjeni na Jesenicah, so se celo ponudili delavcem v pomoč. Narednik Perič, doma s Senčurja pri Kranju, se jim je ponudil kot mitraljezec... Zakaj takrat ni bilo signala za revolucijo? Zakaj? Kaj so mislili takrat Sima Markovič in njegovi ljudje, sedeči v CK Partije. Po vsej Jugoslaviji je vrelo takrat. Ljudstvo je upalo, kakor poje Internacionala: »...qato svoj novi svet zgradimo, bili smo nič, bodimo vse...« Takrat, da takrat bi šlo. Tako pa so padli delavci na Zaloški cesti v Ljubljani; med njimi je obležal oče s petletno hčerko v naročju. Udarec je sledil udarcu. In prav te dni sede

Pleč sta učila jeseniške svobodaš-tegovadce simbolične vaje na besedilo in melodijo Internacionala. Neki mladičev je na cesti zgubil besedilo vaj, ob katerem so bili zabeleženi tudi verzi himne svetovnega proletariata. Policiji ni bilo treba dolgo iskat. Sled je vodila v Delavski dom in kmalu so aretirali in poslali v ljubljanske zapore oba vaditelja in vse mladičeve, ki so pri teh vajah sodelovali. Takrat je proletarski pesnik Tone Cufar napisal pesem gneva: »V januarju zaprtim sodrogom«, ki jo je objavila »Svoboda« v 3. številki 1920. leta.

Internationala pa na Jesenicah ni bila samo bodrilo in dramilo delavskih množic. To je dokazala Španska državljanska vojna. Takrat se je nekaterim Jeseničanom posrečilo, da so prišli ilegalno v Španijo. Med njimi se je najbolj odlikoval Jože Gregorčič, ki je postal politični komisar bat. »Dimitrov« XV. španske Inter-

»Nihče ne da nam odrešenja, ne carji, kralji in ne bog; osvoboditev iz trpljenja bo delo naših lastnih rok. Sami razbijmo jarem sužnji, ki tlači nas že tisoč let; zdaj kujmo, bratje, kujmo družni človeštvo boljši, lepši svet.«

Mi vse ustvarjam na svetu, zato naj vse bo naša last; zato naj delavcu in kmetu pripada tudi vsa oblast. Ko vse lenhuje in tirane uniči naša trda pest, krivice bodo vse pregnane, svoboden rod vasi in mest.«

Takrat, ko so trboveljski mladičev zapeli na Jesenicah Internacionala, so jo Jeseničani prvič slišali. Se isti večer so jo peli vsi udeleženci te proslave, ki jih — za čudo — policija ni motila. Kmalu so jo znali tudi mnogi drugi delavci.

Bilo je leta 1929, nekaj dni pred nastopom monarhofašistične diktature. Jože Gregorčič in

Bilo je leta 1936. Tekstilno delavstvo v Kranju je stavkalo. Petnajstletni fantič je stal na peronu Kranjske postaje in čakal vlak. S treh strani so ga opazovali starejši ljudje. Ze po obrazih si lahko uganili, da so policijski agenti. Ti so mladega fanta pozvali, saj je bil starejši sin rdečega učitelja s Srednje Dobrave. Agenti so slutili, da je rdeči učitelj Stane Zagari vplivna osebnost v ilegalni komunistični stranki. Vendar mu niso mogli priti do živega, čeprav so ga pred kratkim obsojili pogojno na šest let zapora. Ničesar niso mogli najti pri njem, dasi so se pri Zagarijevih na Dobravi v tistem času vrstile preiskava za preiskavo. Zandarji so odhajali vedno praznih rok.

Tudi petnajstletni fantič je poznal agente. Ze tretji dan se sučelo okrog njega isti obraz. Ce ga preščejo, ne bodo našli pri njem nič. Navodila stavkovnemu odboru, ki jih je napisal

zdoma. Potem pa se je vrnil. Fant je že spadel. Sedel je zopet k zvezkom. A kmalu se je naslonil na naslonja in razmišljal o svojem starejšem fantu, ki mu je bilo ime kakor njemu. Fant bo dober revolucionar, je s ponosom razmišljal. Potem pa je prizgal radio in na skali poskal Moskvo. Bila so poročila. Pazljivo je poslušal. Ob zaključku pa je zaigrala Internacionala. Zaje ga je zanos. Ni se mogel premagati in zbulil je utrujenega fanta. Oba sta potem stala pred radijskim aparatom in z začrtanim dihom poslušala, dokler zvoki niso izveneli. Oba je zajelo čustvo, ki sta ga sicer rada skrivala. Tokrat pa ga nista mogla in oba sta zaščepata: »Internacionala.«

Poteklo je mnogo let. V tem času je Stane Zagari starejši s pomočjo komunistov Ivana Bertronca in Pepeža pričel ustanavljati skojevske organizacije. Na Dobravi je zrasla močna sko-

MIHA KLINAR

Pastel

Ostre sence bledi mesec rdeče,
črni dimniki v srebro štrlico;
stvi dim želje nam piše
na oblake, ki bežijo.

Veter nam želje odnaša,
žalost v vsakem je obrazu,
skrb se vsepovsod oglaša,
k tloru nas stiska v belem mrazu.

Beli mraz drobi nam sanje:
ah, ne sanjam o lepoti,
saj prekmalu po vsekdanju
sam umreš nekje v samoti.

(Jesenice 1939)

1940. leta je bilo na Jesenicah veliko delavsko zborovanje. Geveril je Franc Leskošek-Luka

jevška organizacija. In ti skojevcvi so jih ustanovili potem v Kropi, v Otočah, v Leskah in v Kranju. Tako je zadnji dve leti pred vojno postala ilegalna skojevska organizacija na kranjski gimnaziji, ki jo je ustanovil Stane Zagari mlajši, najvplivnejša na mladino, dasi je le redko kdaj vedel zanje. Delovala je preko nacionalističnega društva »Jugoslovan«, v katerega vodstvo so prišli mladi komunisti. Skojevska organizacija je dala pobudo za ustanovitev literarnega krožka kranjskih dijakov. V njem so sodelovali Viktor Gregorač, Tanja Sajovic, Nace Šumi, Danilo Ravnik, Stane Zagari, Iztok Zager, Mikulaš, Miha Klinar in drugi. Vodil ga je med mladino najbolj priljubljeni profesor Franc Šipic. Brata Zagaria sta zbrala v tem krožku mladino raznih prepričanj in jo usmerjala. Zaj je vodstvo gimnazije ta krožek preposedalo že po drugem sestanku. Kljub temu pa so se nekateri dijaki sestajali še vedno. Brata Zagaria in profesor Šipic so vanje vlivali novega duha. Vsi ti dijaki so se udeležili narodnoosvobodilnega boja. Viktor Gregorač je padel kot talesjanec leta 1942. Tanja Sajovčeva je padla v zadnji ofenzivi na IX. kor-

Iz stavke 1926. leta v Kranju. Na sliki: delavci iz tekstilne tovarne »Jugoslovenska« (sedaj »Iskra«), so zaplesali med stavko kolo na dvorišču tovarne

v ječi jeseniški komunisti, med njimi tajnik partijske organizacije Ciril Košir in blagajnik Franc Ravnik. Zapri pa so tudi Koširjevo ženo in posestnika Rozmana z Bohinjske Bistrici, pri katerem je bila javka za ilegalno pot v inozemstvo. To pot so odkrili policijski agenti v tujini in javorniški žandarski komandir Vođopivec, strastni nasprotnik komunistov, je akt s tem odkritjem priložil Koširjevi obtožnici. Saj se je v tem aktu imenovalo tudi ime tega javorniškega in jeseniškega komunista.

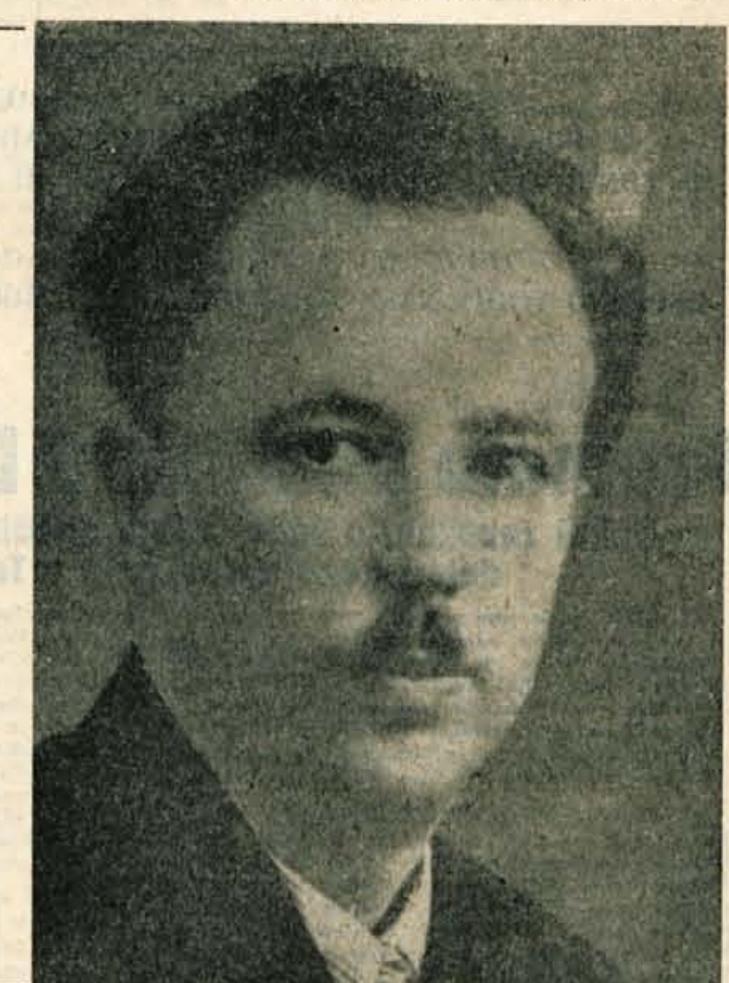
Vse to in še nešteto drugih doživljajev krvive se je odvijalo v jeseniških ljudeh, ko so poslušali Internacionala. Saj je pela tisto, kar so sami čutili:

»Ze se ljudstvo je zbral, v zadnji boj že hiti, da z Internacionalo prostost si pribori.«

Španska revolucija je propadla zaradi držav, ki so se branile dajati pomoč republiški Španiji in ki na drugi strani niso hoteli preprečiti intervencije italijanskih in nemških fašistov, ki so pomagali na oblast krvniku španskega ljudstva Francu.

— — —

Narodni heroj Stane Zagari — organizator in politični vodja narodnoosvobodilnega boja na Gorenjskem. Padel je 18. marca 1942 pri Crnogrbu nad Skofjo Loko

te bo potegnil. In resi V Podnartu je izstopil, oni pa so se peljali naprej.

Ko je prišel domov, je našel očeta pri popravljanju šolskih zvezkov. Povedal mu je, da ga že tri dni spremnijo agenti. Oče ni rekel nič. Sklenil pa je pri sebi, da bo poslal jutri drugega kurirja v Kranj. Za pol ure je odšel

pus. Stane Zagari, pokrajinski sekretar SKOJ za Gorenjsko, je padel med trinajstoricu v jamu pod Okroglim. Profesor Franc Šipic, med mladino najbolj priljubljeni profesor na kranjski gimnaziji, pa je bil leta 1941 izseljen v Srbijo, kjer se je takoj pridružil osvobodilnemu gibanju in padel leta 1942 na sramski fronti.

Nikogar ni bilo, da bi popeljal mladino v boj za delavsko oblast

Stalež delavstva v industrijskih podjetjih na Gorenjskem — na Jesenicah, na Javorniku, na Blejski Dobravi, v Mojstrani, v Tržiču, v Kropi, v Zelezničkih, v Kamniških — je ob izbruhi prve svetovne vojne močno upadel. Najnaveden sam primer največjega industrijskega podjetja na Gorenjskem — železarno Kranjske industrijske družbe na Jesenicah. Stalež delavstva v tem podjetju je od leta 1890, ko so pričeli na Savi (v današnjem jeseniških železarnih) obravati novi obrati, iz leta v leto stalno naraščal. Leta 1910 je bila na primer zaposlenih pri KID 1811 delavcev. Izbruh svetovne vojne pa je zmanjšal ta stalež na 1225 delavcev. Moški in mladino, ki je morala v vojsko, so nadomestili starejši, za fronto nesposobni delavci, ter ženske in nedorasla mladina, ki je morala delati po dvanajst ur in še več dnevno in to ob pomanjkljivih preskrbih. Vodstvo tovarne je prevzela vojna uprava, ki je v teku vojne izpopolnjevala delovno silo z ruskimi, kasneje pa tudi z italijanskimi vojnimi ujetniki. Večino ujetnikov so tvorili mladi ljudje. Med njimi je bil posebno znan Rus Sitičkov, ki se je kasneje na Jesenicah ozabil in postal eden najvidnejših in najborbenejših jeseniških komunistov in ga je zato leta 1924 izgnala buržoazna oblast iz države.

Vojna utrujenost je iz leta v leto boj segala na dežele avstroogrške monarhije pa tudi na druge vojskujoče se države. Delav-

stvo bi lahko vojno kaj hitro končalo, če bi ga ne izdali socialistični voditelji med sabo vojskujočih se držav in če bi imeli revolucionarno stranko, kakor so imeli v Rusiji boljševiški partijo, ki je 7. novembra 1917 pod Leninovim vodstvom uspešno vzela oblast v svoje roke. Revolucija ruskega proletariata je odjeknila tudi med delovnimi množicami vojskujočih se držav. Tako je na primer januarja 1918 napovedal dunajski proletariat stavko v protest proti mirovnim pogojem, ki so jih postavile centralne sile — avstroogrški in nemški imperializem — mladi sovjetski državi v Brestu Litovskem. To protestno gibanje je zajelo tudi druga avstroogrška industrijska mesta. Februarja so se uprli v Kotoru mornarji, večinoma jugoslovenskega porekla — na širidesetih avstroogrških ladjah. Vstajo so zadurile nemške podmornice. Znan je: il upor vojakov 17. avgusta 1918. v vojski pešpolka, znanega pod imenom regiment »Kranjski Janezovi«, ki so ga prav tako zadušili. (Zivljenje lega pešpolka je čudovito opisal pisatelj Prežihov Voranc v svojem »Dobrodobu«, Op. ur.)

Mladina se je navelikala vojne in bežala v gozdove. »Zeleni kader« se je množil. Ni pa bilo organizacije, ni bilo revolucionarnega vodstva, ki bi že takrat med vojno prekrižalo imperialistične načrte o novi delitvi sveta in vplivnih področij. Socialistični voditelji — pravzaprav bi jih ne smeli več tako

imenovati — se niso menili za hotenje delavstva in trpečih delovnih ljudi na frontah. Protestne stavke v Avstro-Ogrski, ki sem jih že omenil, in nadalje stavke v Berlinu, kjer je stavkovalo 500.000 delavcev, in v drugih nemških tovarnah, ki so sledile temu vzgledu, nadalje stavke v Franciji, kjer je na področju Loire stavkovalo 150.000 delavcev, stavke proletariata večih pariških tovarn, vse to je šlo mimo »socialističnih vrhov II. internationale«.

Odmek Oktobrske revolucije je zajel tudi Gorenjsko. Delavci Kranjske industrijske družbe so večkrat ustavili delo in vdrli iz tovarne. Tudi oni so tvorili delček velikega stavkovnega in protestnega gibanja, ki sem ga prej omenil. Pomlad 1. 1918 je jeseniško delavstvo prvič vdrlo na ulico. Pri organiziranju te demonstracije je imela največ zaslug delavska mladina, ki se po pripovedovanju

Ta demonstracija je po pripovedovanju Janeza Mlakarja dvignila borbeni duh delavstva in se je ponovila ob praznovanju 1. maja leta 1918. Na manifestacijskem zborovanju je delavstvo zahtevalo konec vojne, mir, svobodo združevanja in delavske pravice. Ni pa še bilo čuti — po zaslugu socialnodemokratskih vrhov — zahteve po revoluciji in diktaturi proletariata.

Ko je stara avstroogrška monarhija propadla, se za delavstvo ni nujesar spremenilo, razen da se je spremenil zemljepis in je bila na tem zemljepisu videti začrtana tudi nova država — tvorba kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Nikogar ni bilo, da bi popejal delavsko mladino in delavstvo v boj za delavsko oblast. Zato se je leta 1919. večina mladih revolucionarnih članov nekdane socialnodemokratske stranke na Jesenicah odločila za vstop v Socialistično delavsko partijo (komunistov). Od 1100 članov socialnodemokratske stranke jih je ostalo v njej komaj tretjina. Vsi drugi so se pridružili komunistom.

M-ar

Izleti so služili za ilegalne sestanke KP. Jeseniški komunisti pri Peričniku leta 1937

USTANAVLJA SE REVOLUCIONARNA MLADINSKA ORGANIZACIJA

Prvi organizatorji skojevske organizacije na Jesenicah

Lani je minulo 35 let, kar je bila na Konferenci zedinjenja v Zagrebu ustavljena Zveza komunistične mladine Jugoslavije — (SKOJ) na pobudo Študentov-komunistov. Zato ni nič čudnega, če najdemo tudi na Jesenicih ljubljanskega študenta Cirila Stuklja kot prvega organizatorja skojevske organizacije.

SKOJ so na Jesenicah ustavili konec leta 1922 ali v začetku leta 1923. Ustanovili blaga pa lahko že prej v legali. Ce ne takoj po Konferenci zedinjenja, na kateri ni bilo nobenega jeseniškega mladinca, pa vsaj leta kasneje po II. kongresu Socialistične delavske partije (komunistov), ki je zasedel junija 1920 v Vukovaru in na katerem je bil kot delegat jeseniške partiske organizacije Janez Smolej, pozneje renegat v klerikalne vrste. Toda do ustanovitve SKOJ na Je-

senicah takrat ni prišlo. Mimo grede naj omenimo, da je Janez Smolej jeseniški komunista razočaral. Se preden je leta 1924 predsedal v klerikalne vrste, so ga jeseniški komunisti poslali na kongres Komunistične internationale, ki je zasedal na Dunaju. Po pripovedovanju že živelega jeseniškega komunista Janeza Mlakarja, pa je vedel o tem kongresu le malo povedati. Kasneje leta 1925, ko je bil že v klerikalnih vrstah, so ga sicer zaprli zaradi nekdanjega širjenja komunistične literature, a se je pred sodiščem pokazal kot skrajno kapitalistični značaj.

Po tem seveda še ne moremo sklepati, zakaj Janez Smolej ni organiziral že leta 1920 skojevske organizacije na Jesenicah. Lahko rečemo samo to, da se je v revolucionarnih prvih vojnih letih pridružil komunistom iz računarskih namenov, ker je kazalo, da bo tedaj izbruhnila revolucija in da se bo tako priboril boljši položaj. Res je, da je zaradi terorja po Obznanu močno padlo število jeseniških komunistov. Toda ti se niso v organizaciji: sili in sprejed, dočim se je Janez Smolej prernil na vodilne položaje. Naj bo kakorkoli že svoje dolnosti, da bi po Vukovarskem kongresu organiziral skojevske organizacije, ni izpolnil.

Sele tuk pred ustanovitvijo pollegalne Zveze delavske mladine Jugoslavije leta 1922, se je na Jesenicah ustanovila ilegalna skojevska organizacija. Podvodniki začeli so bili Tonček in Berti Vergelj, Josip Trebušak, Tinček Vister, Lovro Ažman, Ivan Mulej in Franc Regitnik. Dober mesec kasneje pa je ljubljanska policija pod istim sumnjenjem arretirala vodošolca Cirila Stuklja in ga izročila sodišču pod obtožbo, da so bili obojeni na nekaj mestec težke ječe, je ostala jeseniška skojevska organizacija nerazkrita.

O Cirilu Stuklju, ki se je takrat dobro zadral, pa moramo resnici na ljubo povedati, da je kasneje kaputiral in se pri družil desničarskim socialnim demokratom. Njegovo ime srečamo kasneje kot ime predsednika Zveze Svobod. V vrhu te delavske kulturne organizacije so prevladali desničarji in Ciril Stuklja najdemo desetletje kasneje na Jesenicah v kaj žalostni vlogi, kot likvidatorja revolucionarne jeseniške Svobode. Kljub temu pa niti Stuklji niti Cvetko Kristan nista mogla zavreti revolucionarnega hotenja jeseniške delavske mladine. Nova generacija je skušala s starimi revolucionarji in nekdajnimi skojevcji ustanovila društvo »Enakost«, v katerem so se najvidneje udejstvovali pokojni delavski pisatelj T. Cufar in pred nedavnim umrl jeseniški kulturni delavec Alfonz Oblik.

O skojevcih iz leta 1923 imamo, žal, le te podatke. In še smo vzel iz ohranjenih sodniških arhivov. Nikogar med njimi danes ni več med živimi.

agenti so celo ugotovili, da je 15. julija prenočil pri Sitkovu, nekdanjem ruskom ujetniku, članu SDPJ(k) od leta 1919. Aleksander Sitkov se je namreč oženil na Jesenicah. Bil je med najvidnejšimi jeseniškimi komunisti in so ga leta 1924 z ženo — Jeseničanko izgnali iz države.

S temi ugotovitvami v rokah je ljubljanska policija arretirala Cirila Stuklja in ga izročila sodišču. Preiskovalni sodnik ga je hotel razkriti, če da so ga izdal jeseniški skojevci. Jeseniške mladince pa so hoteli razkriti, če da jih je izdal Ciril Stuklje. Toda jeseniški skojevci so kakor eden trdili, da sploh nimajo pojma o kakšni ilegalni mladinski komunistični organizaciji na Jesenicah, bodisi v tovarni ali izven tovarne. Ko so jih sočili s Stukljem, so odgovorili, da tegu človeka še nikoli niso videli. Kljub temu, da so bili obojeni na nekaj mestec težke ječe, je ostala jeseniška skojevska organizacija nerazkrita.

O Cirilu Stuklju, ki se je takrat dobro zadral, pa moramo resnici na ljubo povedati, da je kasneje kaputiral in se pri družil desničarskim socialnim demokratom. Njegovo ime srečamo kasneje kot ime predsednika Zveze Svobod. V vrhu te delavske kulturne organizacije so prevladali desničarji in Ciril Stuklja najdemo desetletje kasneje na Jesenicah v kaj žalostni vlogi, kot likvidatorja revolucionarne jeseniške Svobode. Kljub temu pa niti Stuklji niti Cvetko Kristan nista mogla zavreti revolucionarnega hotenja jeseniške delavske mladine. Nova generacija je skušala s starimi revolucionarji in nekdajnimi skojevcji ustanovila društvo »Enakost«, v katerem so se najvidneje udejstvovali pokojni delavski pisatelj T. Cufar in pred nedavnim umrl jeseniški kulturni delavec Alfonz Oblik.

O skojevcih iz leta 1923 imamo, žal, le te podatke. In še smo vzel iz ohranjenih sodniških arhivov. Nikogar med njimi danes ni več med živimi.

Umirajoči delavec

MIHA KLINAR

Ti veš, moj sin, da je tvoj oče delal
življenje vse in je skrbi tovoril
na plečih svojih... Zdaj, ko smrt se bila
že bliža mi, bi rad se pogovoril.

Ne bom govoril ti o svoji tugi,
o teži, naloženi mi v mladost;
maj tudi ti jo nosil in vsi drugi,
živeči v bedi in v solzah bridkosti.

Ko shodil si, so vrgli me na cesto;
s prosjačenjem sem moral kruh služiti...
Ne, nisem sam bil... Vrgli so nas šest sto,
ker hrbitov nismo znali upogniti.

Saj se spominja štrajka se pred leti.
Bil si fante. Kot drugi hodil v žolo.
A ker smo stanovali v vlažni kletti,
so gledali te zviška in oholo.

Se pomniš, ko po štrajku iznenada
zandarji s silo v našo klet so vdrli

In videl si, kako tvoj oče pada,
kako so ga na trdu tla podrli,
kako krvav je ležal pod kopiti,
kako so ga vklentili in odgnali,
a tebe v šoli so vrstniki siti
kot kaznenjevega sinu zmerjali.

Ne zabi tega! Ker samo trpljenje
je bakla rdeča, ki nam kaže pot,
razbijta noč, dušecu nam življenje,
razbijta noč, kjer se šopiri znotra.

Samo njen plamen vodil bo človeka
in ga popeljal skozi znot temine,
dokler noč žar jutra ne preseka
in zlati dan človeštvu ne zasine.

In še to, fant, ko oče ti umira:
če moj si sin, na njihovi boš strani,
ki jih življenje bije in prezira,
na strani boš, kjer so ljudje teptan!

A če drugam bi vrglo te življenje,
da tistim, ki bilo nas, bi se vdinjal,
pozabil na krivice in trpljenje,
te oče tvoj še v grobu bo preklinjal.

PADLI SO - da smo lahko zaživeli

Tone Čufar

CERPRV NI BIL VEC MLADINEC, ko je začel delati v jesenški «Svobodi» in je bil sprejet v Partijo leta 1931, je njegovo kulturno in revolucionarno delo veljalo mladini. Spomnimo se samo njegove pesmi «Mi, proletarska mladina», ki je v mladih delavcih široko Sloveniji vzbujala vero v zmago revolucije in pripravljala pot narodnoosvobodilnemu boju.

Letos, če bi še živel, bi mu bilo petdeset let. Rodel se je 14. novembra 1905 na Jesenicah v revni delavski družini. Bil je pastir, mizarski vajenec in pomičnik, delavec v tovarni na Jesenicah in kasneje poklicni književnik in revolucionar. Težka mladost je puščala v delu mladega pesnika in pisatelja svojo sled. Razmišljanje o krvici ga je privedlo v revolucionarno delavske vrsto in tu je našel svoj svet.

Ker mu ni bilo dano, da bi se šolal, je ves svoj prosti čas preseidel ob knjigah in se tako izpopolnjeval v svojem pisateljskem poklicu. Delo med jesenškim delavstvom ga je podzgalo, da je v svojem književnem delu upodabil življenje delavstva in ga vzpodbuja k revoluciji. Njegove drame, ki so jih mnogokrat igrali v Delavskem domu, so delave navduševala, razne socialdemokratske delavske »voditelje« in njim podobne pa razburjale. Kakšen

prah je vzbudila med njimi samo njegova drama »Polome«. Čufar je z njo zadel v živo in razburil ves socialdemokratski vrh in njegove poganjke v Sloveniji.

Njegovo delo je bilo v celoti posvečeno proletariatu. Delavstvo je slikal v književni reportaži »Februarška noč«, slikal ga v svojih dramah »Jutranja molitve«, »Razbiti brod«, »Komedia Eks«, »Tragedija v kleče«, »Polome« itd. Svojstvena je tudi njegova revolucionarna litrika. Skupaj z njegovimi črticami in novelami bi jo bilo treba zbrati in izdati v knjižni izdaji. S tem bi se najčastnejše oddolžili spominu požrtvovanega revolucionarja in delavskoga pisatelja Toneta Čufarja, ki ga bo delavski razred ohranil v večnem spominu.

centričko taborišče Gonars je prišel pod imenom Karl Strukelj, dokler se ni našel neki izdajalec in ga izdal.

Ko so ga Italijani hoteli izročiti Nemcem, je dne 10. avgusta 1942, ko so ga pripeljali v St. Vid nad Ljubljano, skočil s kamiona in hotel pobegnil. Pokosil ga je okupatorjev rafal.

Taka je v kratkih obrisih pot revolucionarja, mladinskega vzgojitelja in delavskoga pisatelja Toneta Čufarja, ki ga bo delavski razred ohranil v večnem spominu.

Matija Verdnik-Tomaž

RODIL SE JE 28. septembra 1916 v delavski družini na Jesenicah. Z osemnajstim letom so ga sprejeli v SKOJ. Ker se je naslednje leto — julija 1935 — pri organiziranju mladih delavcev v znani javorniško-jesenški stavki izkazal, so ga sprejeli z devetnajstim letom v Partijo. Deloval je nato načel v mladinskih vrstah in bil v tovarni sekretar ilegalne skojevske organizacije. Nekaj mesecov pred vojno so ga štirlin-dvajsetletnega internirali v Ivanjico.

Ko so maja 1941 zasedli Gorenjeni Nemci, so ga aretrirali in ga zaprli v Begunje. Večino prvih zapornikov so Nemci izpustili junija 1941. Med njimi je bil tudi Moti (tako so klicali

Matijo domači in tovariši). Pred vstopom v partizane — prve dni 1942 — je delal kot politični organizator na terenu. Zaradi organizacijskih in političnih sposobnosti je v partizani opravil važne in odgovorne politične funkcije.

Matija Verdnik-Tomaž je bil glavni organizator narodnoosvobodilnega gibanja in boja na Slovenskem Koroškem, kjer je deloval od septembra 1942 do 28. januarja 1944, ko so Nemci napadli štab Zapadno-koroškega odreda in OK KPS za Slovensko Koroško. V boju je bil ranjen. Čez tri dni je podlegel ranam. Zaradi zaslug v narodnoosvobodilnem boju na Slovenskem Koroškem je bil odlikovan z Redom narodnega heroja.

Meseci pred polomom bivše Jugoslavije

Tiste mesece pred polomom bivše Jugoslavije je Cvetkovič-Mačkova vlada pripravljala popolno fašizacijo Jugoslavije. Da bi zavarovala uspešno namerljivi pristop Jugoslavije k trojini osi Rim-Berlin-Tokio, je najprej razpustila vse delavsko strokovne organizacije in sindikate ter jih hotela nadomestiti z Jugoslovenskimi sindikatimi, organiziranimi po vzoru nacistične »Arbeitsfront«. Vlada se je zavedala, da bodo delavci, organizirani v naprednih delavskih strokovnih organizacijah, hoteli prepričati smotriti podpis pakta z državami osi. Zato je v drugi polovici leta 1940 pripravila takozvana delovna taborišča, ki bi se s časom razvila v koncentričnska taborišča smrti, v katerih bi potem učinkovali komuniste in protifašisti.

Meseca decembra 1940 in januarja 1941 leta so bile na Jesenicah stevilne aretacije revolucionarnih delavcev in antifašistov, ki so jih bivali oblastniki internirali v Bilečo, Ivanjico in druga podobna »delovna taborišča«. Pa tudi ljubljanski zapori so se polnili s komunisti. Tako so februarja 1940 gorjanski orožniki zaprli skupino jesenških skojevcov, ki so imeli na Poljanah nad Jesenicami sestanek, na katerem je imel govor Boris Kraigher. Aretiranec so orožniki gnali najprej vključenje v radovljiske zapore, nato pa so jih poslali v Ljubljano. Ko so jih gnali vključenje na radovljiske postajo, je radovljiski advokat in kasnejši vojni zločinec dr. Albin Smajd organiziral radovljiske klerikale, da so s kričanjem In pijuvalj spremjamli mlade jesenške komuniste do vlake.

V Ljubljani so jesenški skojevcji zmanjčali na razpravo. Konč marca so zvedeli za zrušenje trošnega pakta in za padec Cvetkovič-Mačkove vlade. Iz zapora pa so jih izpuščili, ko je Nemčija napadla Jugoslavijo.

Kljub temu, da je oblast komuniste stalno preganjala, so se izpuščeni mladi komunisti takoj — kakor mnogi jesenški delavci — prostovoljno javili v volško. Prostovoljev je bilo toliko, da je pokojni narodni heroj Boris Kidrič pri generalu volške oblasti zahteval orožje za jesenške delavce, da bi ti brali severno moje. General pa je Kidričeve zahteve odločno zavrnil. Komunistom, ki so se zavedali nevarja fašizma in so hoteli pred njim braniti celo burzoano Jugoslavijo, ni zaujal. Zaupal pa je nemškim petokoloncem. Zato ni čudno, če je bivša Jugoslavija kapitulirala brez boja.

Gregorčičeva smrt, ki so jo Nemci razglasili s posebnim lepkom, je bila za partizanstvo na Gorenjskem velika izguba, saj vse do leta 1944 na Gorenjskem ni bilo takov velikih in obsežnih borb, kakor so bile tiste, ki jih je vodil on. Tega narodnega heroja bodo Slovenci, zlasti pa gorenjsko ljudstvo, ohranili v trajnem spominu.

Po pregonu se je Franjo Federle-Slavko našel na otoku Krku, kjer je delal kot električar. Tu ga je zatekla tudi okupacija. Tu ga je osumila, da dela pri organizirani Enotne fronte. Zato mu je bila stalno za petami.

Leta 1935 je bil Federle med jesenškim proletariatom seveda ni ostalo skrito. Policija ga je osumila, da dela pri organizirani Enotne fronte. Zato mu je bila stalno za petami. Leta 1936 je bil Federle med organizatorji znane javorniško-jesenške stavke. Kmalu pa stavki so ga zgodobari tovarne vrigli na cesto. Leta 1936 je policijski komisar Wohinz, petoklončan in poznejši narodni izdajalec, zvedel zaradi izdaje, da Federle piše zgodovino jesenškega proletariata. Od takrat naprej je pri Federlovih sledila preiskava za preiskavo.

Franjo Federle-Slavko se je ukvarjal tudi z revolucionarno publicistiko. Pisal je v Staro pravdo. Ko je to publikacijo oblast prepovedala, je sodeloval pri Novi zemlji. Največ svoje publicistične dejavnosti pa je posvetil Kovinarju.

Večkratnim preiskavam strani takratne oblasti so sledile aretacije in zapori, dokler ga oblast ni izgnala z Jesenic. Nič niso pomagali protesti delavstva, ki se je zbral na postaji.

F
E
R
D
O
K
O
R
E
N

prvi padli partizan na Gorenjskem

proti fašistu Francu. Tudi Ferdo je sklenil, da odide. Prišel pa je samo do Podrožice na Koroškem. Dogovorjene zvezne niso bilo in Ferdo se je moral vriniti. Toda pot v tovarno mu je bila odslej zaprta. Ferdo si je le s težavo našel delo pri železnici. Nekaj mesecov pred porazom bivše Jugoslavije so ga zaprli. Skupno s skojevcji je bil zaprt vse do napada Nemčije na Jugoslavijo. Sele takrat jih je bivša oblast izpustila. Vsi so se takoj prostovoljno javili v vojsko. Ko je Jugoslavija razpadla, je po nalogu Jozeta Gregorčiča skupno s skojevcji zbiral orodje, ki ga je odvrgla jugoslovanska vojska. 22. junija 1941, na dan napada na Sovjetsko zvezo, je odšel v partizane. V prvem odprttem partizanskem spopadu z Nemci pa je skupno s Ferdom Arzenškom žrtvoval svoje življenje za svobodo delavskoga razreda.

Ko je zapustil šolo, se je šel učiti na trgovskega vajence v »Rdeči konzum«, kakor so jesenčani nazivali prodajno zadrugo pri Jelenu. To zadružje pa so imeli v rokah desničarski socialdemokrati in so ga, ker se je družil s komunisti, zaprostavljali. Vso učno dobo je moral prevzeti na ročni vozičku. Kot trgovski pomočnik je našel pozitiv v Kašti. A v tej trgovini, ki je bila last Kranjske industrijske družbe, ni bil dolgo. Kapitalistična pijavka in hitlerjanec Cvetko mu je izpostavil odpoved s pripombo, da za komuniste v Kašti ni prostora. V tem času je Ferdo že organiziral strokovno organizacijo trgovskih vajencev, v katero pa so se vključili tudi mnogi mladi pomočniki.

Ko so mu v Kašti odpovedali, je Ferdo postal delavec v Zelezarni. Izuril se je za varilca. Takrat pa so že odhajali protstovenci v Španijo, da bi podprli boj španskih republikancev

Franjo

F
E
D
E
R
L
E

Slavko

POLEG TONETA CUFARJA je bil Franjo Federle-Slavko ideološko najbolj razgledan član predvojne partizanske organizacije na Jesenicah. Rodil se je 28. VII. 1907 v Gradcu. Ko je prišel na Jeseniche, se je takoj povzel z naprednim delavstvom. Svoje revolucionarno delo je načrteval v Crni gori med morjanji kraljeve mornarice, v ka-

teri je služil osem let. Na podmornici »Smeli« je osnoval ilegalno partizansko organizacijo. Ko se je potem vrnil zopet na Jeseniche, je našel zaposlitve v energetskem oddelku Kranjske industrijske družbe in revolucionarno deloval med delavstvom. Odlikoval se je predvsem pri organiziranju in revolucionarni

vzgoji mladih. Partizanski tovarišem je posredoval v rokopisu prevode iz marksističnih del. Prevajal je iz nemščine.

Njegovo revolucionarno delo med jesenškim proletariatom seveda ni ostalo skrito. Policija ga je osumila, da dela pri organizirani Enotne fronte. Zato mu je bila stalno za petami.

Leta 1936 je bil Federle med organizatorji znane javorniško-jesenške stavke. Kmalu pa stavki so ga zgodobari tovarne vrigli na cesto. Leta 1936 je policijski komisar Wohinz, petoklončan in poznejši narodni izdajalec, zvedel zaradi izdaje, da Federle piše zgodovino jesenškega proletariata. Od takrat naprej je pri Federlovih sledila preiskava za preiskavo.

Franjo Federle-Slavko se je ukvarjal tudi z revolucionarno publicistiko. Pisal je v Staro pravdo. Ko je to publikacijo oblast prepovedala, je sodeloval pri Novi zemlji. Največ svoje publicistične dejavnosti pa je posvetil Kovinarju.

Večkratnim preiskavam strani takratne oblasti so sledile aretacije in zapori, dokler ga oblast ni izgnala z Jesenic. Nič niso pomagali protesti delavstva, ki se je zbral na postaji.

TITO med nami

Predsednik Tito si je letos ogledal tudi tovarno »Iskra». Na sliki ga vidimo v navijalnici vžigalnih tuljav

Prijetno sem presenečen, da je pri vas toliko mladine ...

Maršal Tito v Kropi

Bilo je v začetku avgusta 1. 1948. V drugem letu petletke. Casi za naše gospodarstvo so bili težki. Blokada vzhodnih držav se je začela. Vrh vsega pa je primanjkovalo tudi kruha. Se še spominjate koruznega kruha? Se še spominjate, da je v industrijskih krajih primanjkovalo mleka in ga večkrat niso dobili niti vsi dojenčki? Težki časi so bili takrat in mnogim se je zdelo, da bodo trajali večno. Današnji časi so proti tistim skorak kakor noč in dan. Kljub temu pa so delavci v veliki bitki za plan vztrajali in se z ustvarjalnim delom borili proti bedi, ki je grozila, da streha našo revolucijo.

Nihče ne bo tajil, da so takrat mnogo žene godnjale. Bilo je v resnicu težko vzdržati obslabi prehrani v bitki za plan. Tako je bilo tisti čas tudi v Kropi. In v tem težkem času je obiskal maršal Tito kroparske žebrijarje. Ogledal si je obrate tovarne »Plamen«. V kovinarstvu šoli se je zlasti zanimal za učne uspehe kroparske mladine. Najbolj so ga navdušili kovinski izdelki, ki jih je izdelala mladina. Med njimi so bila tudi precizna merila, ki smo jih še le takrat začeli v Jugoslaviji izdelovati na industrijski način.

Ko si je maršal Tito ogledoval »Plamen« in kovinarsko šolo, se je na trgu zbral vse kroparsko prebivalstvo. Z marsikom je govoril in tako zvedel marsikatero željo. Neka stara ženica je potožila, da je kruh slab. Kroparji so namreč odkriti ljudje in svojih težav ne skrivajo. Seveda pa niso tožili samo nad preskrbo. Stari upokojenec in sostanovitelj nekdanje kroparske zadruge »Plamen« je rekel Maršalu, da bi bilo po njegovem potreblju več strojev.

Z velikim spremstvom kroparski domačinov si je Maršal ogledal zanimivosti Krop. Pred slovesom pa so ga kroparski delavci prosili, naj jim spregovori.

Odkritosreno in zanimivo, kar kor zna le on, je maršal Tito spregovoril:

— Zelo zadovoljen sem, da sem spoznal vaše želje in težnje. Nekateri zahtevajo več kruha, kakor je dejala na primer danes neka stara ženica, a drugi (pri tem je pokazal na starega upokojencega Valentina Solarja) več strojev. Vse to nam je potrebno. Razumljivo je, da je na prvem mestu kruh, kajti ljudje moramo jesti, da lahko delamo. Ali, vi veste, da smo zadnja leta imeli veliko težavo, da smo proti svoji volji morali izvajati marsik, med drugim tudi žito, če smo hoteli dobiti nujno potrebne stroje. Toda ob Ljubljani vam, da letos ne bomo jedli samo koruznega kruha, temveč tudi pšenični kruh. Zemlja je rodila bolje kakor lani, a naši delovni ljudje, delavci, mladinci in vsi naši delovni državljanji so izdelali v preteklem in letošnjem letu že marsik, kar smo morali doseg uvažati...

Krovarski žebrijarji in njihovi domačini so Maršala pozljivo poslušali in njegove besede odobravali. Vedeli so, da bodo tem

besedam sledila tudi dejanja. Saj so se sami zavedali, da je končni cilj nas vseh to, da bo imel vsak vse, kar potrebuje. Najbolj pa so jih navdušile povalne Titove besede o njihovem podjetju, zlasti mladino je zajel ponos, ko so slišali o sebi:

— Zelo prijetno me je prese netilo, ko sem videl, da je pri vas toliko mladine in da tako skrbite za nove strokovne kadre... Stari naj uče mlade, kajti strokovni kader je naši državi zelo potreben. Učite se tovarisi in tovarisce, učite se marljivo. To bo koristilo vam, vsemu našemu ljudstvu in vsej naši državi.

Od tistega avgusta, ko je maršal Tito obiskal Kropo in se dobro uro pomudil med kroparskimi žebrijarji in prebivalstvom, do leta minulo že sedem let. V tem času je kroparski delovni kolektiv prevzel upravo podjetja v svoje roke in razširil obrate. Poleg tradicionalnih žebrijev in umetniško kovanih izdelkov izdeluje še marsik, kar naša skupnost potrebuje. Obiska maršala Tita pa se kroparski delavci še danes radi spominjajo.

Tito — ime, ki se je v času konsolidacije Komunistične partije Jugoslavije pojavilo vedno pogosteje na direktivah CK ilegalnim partijskim organizacijam, je spregovorilo o človeku, ki je popeljal Partijo v usodnih dneh na predvečer druge svetovne vojne iz slepe ulice in jo prekalil v organizacijo, kateri so prisluhnile delovne množice Jugoslavije. Prisluhnili so tudi delavci na Jesenicah, v Kranju in Kamniku.

Skrba boja za delavske pravice se je razplamtel v plamen, v katerem se je kovala enotnost delavskega razreda. Stražki leta 1935 na Javorniku in Jesenicah in leta 1936 v Kranju in Kamniku so to enotnost skovali. Delavstvo se je enotno borilo proti kapitalističnemu izkorisčanju in fašizaciji Jugoslavije. Delavci — komunisti in antifašisti so polnili Bilečo, Ivanjico in druga koncentracijska taborišča, urejena nekaj mesecov pred drugo svetovno vojno po vzoru zloglasnih nemških nacističnih taborišč, da bi profašistična Cvetkovič-Mačkova vlada lažje podpisala pristop k osi Rim-Berlin-Tokio

Takrat pa ni spregovorilo samo delavstvo. Celotno delovno ljudstvo Jugoslavije se je 25. marca 1941 uprl popolni fašizaciji Jugoslavije. Seme, ki ga je vsejala Komunistična partija Jugoslavije pod vodstvom Tita, je vzkliklo. Komunisti niso bili več osamljene biljke. Vrasli so se v ljudstvo in ga pod vodstvom Tita popeljali skozi osvobodilni boj v zmago ljudske revolucije.

Dtakrat ni pri nas več izkorisčevalcev. Pod vodstvom Tita ustvarjamo družbo, ki bo vredna človeka. Družba, ki bo znala doseči tisto, za kar so izkravale srca neštetnih delavev na barikadah in partizanov v gozdovih.

Tito in Leskoček na obisku v jeseniški Železarni leta 1946

TRŽIČ
PERKO

V AVSTRIJO

Utrinek iz življenja maršala Tita

Leta 1934 je partizansko vodstvo v Zagrebu sklenilo, najmaršal Tito odpotuje na Dunaj in se domeni z ljudmi iz CK, kako bi mogli upostaviti zanesljivo vezbo med CK in komunisti v domovini. Dogajalo se je namreč, da je policija arretala skoraj vsakega človeka, ki je prišel od Centralnega komiteja, ki se je takrat nahajal v tujini. Da bi to preprečili je tov. Tito ilegalno odpotoval na Dunaj. O tem svojem potovanju pripoveduje sam takole:

Bilo je že poleti, v začetku julija, ko sem končal v Zagrebu na avstrijsko namenjenih planincev. Ta vodnik je delal to za denar. Razen tega se je ukvarjal s tihotapstvom kremenčkov za vžigalnike. Za to uslužbo je zahteval od mene tri sto dinarjev.

Ko so je zmračilo, sva odričnila iz Tržiča v kreber proti meji. Moj vodnik je imel v nahrbniku tudi tri steklenice vina in kdaj puščal se je ustavil in napravil požirek iz steklenc. Hodila sva zelo počasi. Bilo je že čez polnoč, pa se nisva prispevala na mejo. Končno sva se ob junutri zori približala meji. Vodnik mi je pokažal obmejno karavlo, rekoč:

— Naprej pojdi sam, ker si mi samo do tod plačal, da sem te vodil.

Toda bil sem na najnevarnejšem delu poti. Zahajeval sem, da me vodi naprej, naj mi po kaže del meje, kjer bi najlaže prišel čez, kajti pot, ki mi jo je pokazal, je vodila čez plan čišči blizu karavle.

— Prav, — je odgovoril vodnik, — toda plačati mi moraš še tri sto dinarjev. — Moral sem privoliti. Vodnik je med potjo popil že toliko vi-

na, da se je majal. Ko sva bila kakih sto metrov od meje, je začel znova izsiljevati z mene denar. Tedaj sem vzrojil, ga oznerjal in rekel, da pojdem sam naprej. Vendar pa je šel z menoj, ker je šel po kremenčke in vžigalnike.

Silno utrujen sem približno ob šestih zjutraj prišel v prvo hišo na avstrijski strani. V hiši so stanovali Slovenci. Izmed domačinov sem našel v hiši samo starco z velikansko golšo. Kot turista me je odvedla v lopo, da bi se prespal na senju.

Prebul sem se še okrog poldne in začel motriti življene v hiši. Starka je klicala piščeta:

— Pic, pic, pic...

Ko pa so se piščeta že zbrala, starka iznenada ni mogla več klicati »pic, pic, pic«, marveč je iz njene golše puhič grak in piščeta so se razbežala.

Ko se je to potem ponovilo, sem vstal in pomagal starci ženini, da je svoja piščeta priklicala. Tu sem kosil, potem pa počasi odrinil proti prvi večji vasi. Ko sem bil že bližu prve hiše, sem slišal pokanje pušk, ne pogosto, vsakih nekaj minut. Ob vhodu v vas so iznenada skočili predme trije fantje v civilnih oblekah s puškami v rokah:

— Halt! — je kriknil prvi. Prvi hip nisem vedel, kaj se v vasi dogaja. Sele, ko sem pogledal na njihove rokavice, sem se domisil, kaj bi utegnilo bi-

Josip Broz v Kamniku

Prve meseca leta 1941 je tedaj 19-letni mladinec Josip Broz delal v Zagrebu pri ključavnici skupnosti mojstru Knausu. Zasluzek in delovni pogoji so bili po stavki, ki je bila istega leta, še razmeroma ugodni, toda kljub temu je mladi Broz sklenil, da zapusti to službo in gre v tujino. Do tega sklepa ga je privela želja po strokovni izpolnilosti in težja, da bi se seznanil z bojem proletarcev v ostalih evropskih državah. Mojster Knaus je razumel želje svojega mladega uslužbenca, zato mu je ob odhodu dal tudi nekaj denarja in pripomnil, da je v mladih letih tudi on odšel po svetu, se marsičesa načel in mnogo spoznal.

Iz Zagreba je Broz nameraval iti na Dunaj, toda med vožnjo se je premislil in iz Zidanega mostu nadaljeval vožnjo proti Ljubljani. Iz Ljubljane je odšel v Kamnik in se zaposlil v Tovarni kovanih izdelkov (danes »Titan«), ki je tedaj imela okoli 150 delavcev in je bila last neke dunajske delniške družbe. V Kamniku je postal okoli 11 mesecov. Tako pa prihod se je vključil v sindikalno organizacijo in v njej aktivno sodeloval. Ker je bil dober telovadec je pristopil tudi k tedanjim naprednim slovenskim telovadnim organizacijam »Sokol«, ki je bila v večnem nasprotju s klerikalnimi »Orli«.

— Tu smo se preganjali vsak dan. »Sokol« je bila nacionalna, projugoslovanska, antiaustrijska organizacija, »Orli« pa so bili proti temu, pravi o tem Tito sam. Lastniki tedanje kamniške kovinske tovarne so letih 1910–1911 močno povečali in razširili objekte ter modernizirali obrate. Veliki izdatki za te povrte in izboljšave ter razni drugi gospodarski vzroki pa so priveli družbo do tega, da je moralna maja 1912 bankrotirati. Tovarna so zaprla, delavci pa so ostali brez kruha.

Josip Broz se je v kamniški tovarni mnogo udejstvoval v delavskem gibanju. Delavci so bili spriči zavoženega gospodarstva družbe še bolj izkoristili. Lastniki tedanje kamniške kovinske tovarne so letih 1910–1911 močno povečali in razširili objekte ter modernizirali obrate. Veliki izdatki za te povrte in izboljšave ter razni drugi gospodarski vzroki pa so priveli družbo do tega, da je moralna maja 1912 bankrotirati. Tovarna so zaprla, delavci pa so ostali brez kruha.

MIHA KLINAR

Na cesti, ki je še ni

V megle nizke sive zavito je nebo, S poseke pa lopate in rovnice pojo. Tam delajo brigade in biča jih nalin, a kljub temu skoč blato se človek bo prebil. Kolesa samokolnic se vgrezajo v zemljo, a človek vozi, vozi z nezmanjeno močjo.

O človek, človek, človek, kje svojo moč si vzeli? — Odgovor sredi dela mi v srcu je zapel:

Nas žene hrepenejo iz blata starih dni tja v srečnejše življenje, ki v delu se roditi. Mi vemo, da trpljenje v teh rokah se drobi, ki sredi dežja, blata grade pot v lepše dni...

Trudni so šli pod smreke in črn kruh jedo, razmočen kot oblike.

Poglej, nekje pojdi in v srci teh ljudi! — od sanj je sve svetlo — a zemljo Šiva dež na cunjasto nebó.

OB PLAVŽU

Dim nam sonce je zabrisal in vendar še misliš nanj. Pesmi rad o njem bi pisal, svetele pesmi, polne sanj.

All nam ni zdaj za sanje: iskrene ugasnejo v roj saj! — Delo naše je vsakratje, ni ne pesem, ne smehljaj.

nam v potokih lije znoj, Kadar Šarž iz plavža vrissne, misel ta nas le preblisne: bijmo, bijmo z ognjem boj.

BOJ ZA SVOBODO

V časih so spomini le bežna senca preteklosti, včasih pa se nam vklešejo globoko v sreco...

Vzemimo v roke časopise, ki so danes starji 10 in več let, tiste časopise, ko je vsak izvod pomenil nov uspeh, katerega ni mogoče prezreti in pozabiti.

Leto 1944, 1945 — Glas mladih, Slovenski poročevalec, Ljudska pravica, Partizanski dnevnik... Prav pri vseh listih je v največji meri sodelovala mladina. Medtem ko sta bila Ljudska pravica in Slovenski poročevalec glasili Komunistične partije oziroma Osvobodilne fronte vse Slovenije, sta bila Glas mladih in Primorski dnevnik, glasili Gorenjske in Primorske. Glavni predmet opisovanja v zadnjih dveh listih je bil ponovno Primorske in Gorenjske — IX. korpus.

V uvodnem članku 2. štev. Glasu mladih piše Jože Smole o JA in med drugimi pravi: "...IX. korpus je zrastel iz Primorskega in Gorenjskega ljudstva. Začelo se ga to ljudstvo z gorenjsko ljubeznijo oklepa kot svojega rešitelja in osvoboditelja. Mladina Primorske in Gorenjske pa je pravista, ki stoji že ves čas v prvih vrstah našega Junaska vojske. Saj je slavni IX. korpus zrastel v veliki meri prav iz mladih sinov Primorske in Gorenjske, saj sta prav primorska in gorenjska mladina tisti, ki že ves čas z brezmejno ljubeznijo skrbita za našo vojsko. — In v vrstah IX. korpusa so med prvimi prav mladi borce, ki molče in s prezirom smrti prenašajo velike težave in dragocene žrtve, ki prelivajo svojo mlado kri, za uresničenje vellikih ciljev..."

BORBA NA OKROGLEM

(Po pripravljanju tov. Planino)

Oktobra 1949 so nad jamo pri Okroglem odkrili spominsko ploščo v spomin trinajstorice skojevec, med katerimi je bil tudi znani predvojni skojevec in sekretar Pokrajinskega komiteja SKOJ Stane Zagari ml. Ob zletu delavske mladine v Kranju ponatiskujemo skrajšani sestavek, ki ga je v spomin skojevskih junakov takrat objavil »Gorenjski glas«.

Brž ko se je Rdeči Stane vrnil v jamo, ranjen v roko, je povedal tovarisci, da so Nemci tik nad njimi. Borci so začeli streljati z mitraljezi in puškami, metali ročne bombe skozi odprtino. Borba se je razvela. Svabi so prav tako nabijali v jamo od vseh strani.

Okrog devetih dopoldne je nemški ogenj nenadoma prenehal. Na železniški progi onkraj Save je obstal oklopni vlak in naravnal topovske cevi na jamo, v kateri je bilo trinajst skojevec, mojih tovarishev. Od tame je pel mitraljez. Vedel sem, da strelja neustrašeni mladi skojevec Stane Mlakar.

Ležal sem pod skalo. Napol v vodi. Moje misli so bile pri tovarisih v jami, na katero so zdaj nemški topovi bruhal ogenj. Po vsaki detonaciji mi je bilo težje. Uničili jih bodo, se je trgalo v meni. Pomagati pa jim nisem mogel.

Topovski ogenj je trajal do treh popoldne. Prasketanje strelov od tame pa se ni zarabilo. Tovariši so se se borili. Ko so topovi prenehalo, se je zopet oglašil mitraljez. Stane je streljal in presenetil Nemce, ki so menili, da so pobili že vse mlade partizane. Bitka ni prenehalo do večera.

Nemci se niso umaknili. Priprljali so reflektore, da je bilo kakor podnevi.

Ko se je zasvitilo, se je bitka še bolj razbesnela. Nemški topovski ogenj je bil brezuspenjen. Zato so požkusili na drug način. Kdo ve, kako so si izmislili peklenški načrt. Iz Begunj

so pripeljali na smrt obsojeni talci, jih preoblekl v nemške uniforme in jim dali mince. Spuščali so jih po vrvi v odprtino, da bi vanjo metali mince in pozivali borce k predaji. Ta peklenški načrt pa jim ni uspel.

Okrog devetih sem zaslišal brnenje. Kaj je to, sem pomisli. Po glasu vrtalnih svetov, da pa sem spoznal, da povzročajo brnenje kompresorji. Nemci so pripeljali na Okroglo ljudi gradbenega podjetja »Slovec« z Jesenic, da bi pečino miniral in razstrelili. Tako so menjili priti borcev do živega. Vrtaž je trajalo do treh popoldne. Nato so se sprozile močne detonacije. Skala, pod katero sem ležal, se je stresla. Misli sem, zdaj so tovarisi mravlji. Toda pečina se tudi sedaj ni vdala. Strell na Nemce so se ponovno vsuli. Nato pa so začeli ponehati. Vedel sem:

tovarišem primanjkuje muncijec. Streli so postajali vse rednejši, dokler ni iz jame zapela Internacionala, za njo pa je jeknilo šest strelov. Istočasno so Nemci spustili v jamo plin.

Nenadoma je nastala globoka tišina. Nemci so se bližili jami in našli v njej šest mrtvih tovarishev, med njimi Staneta Zagarija. Ostale, ki se niso mogli ubiti, so našli omamljene in nezavestne od plina. Dva sta umrila že med prevozom v Begunje. Stanetu Mlakarju se je posrečilo uiti iz Begunj, a je padel še isto leto v Uden boršt. Lado in Danilo pa sta bila ubita v Dachau.

Nemci se niso umaknili. Priprljali so reflektore, da je bilo kakor podnevi.

Ko se je zasvitilo, se je bitka še bolj razbesnela. Nemški topovski ogenj je bil brezuspenjen. Zato so požkusili na drug način. Kdo ve, kako so si izmislili peklenški načrt. Iz Begunj

Boj mladine na straneh partizanskega časopisa

GLAS MLADIH

GLASILLO ZVEZE SLOVENSKE MLADINE ZA PRIMORSKO

Kurir Dušan opisuje neko svojo pot takole:

CEZ JELOVICO

Pod mogočnim skalovjem, v gostem smrečju je čisto zgrajena baraka — dom kurirjev.

Tovariš kuhar je zjutraj vstal prvi in je pogledal, kakšno kurirjev.

Neprijetno! S Perom sva namevala zvezča čez Jelovico na Javko. Snega je bilo že do kolen, a je se naletaval. Ves dan, vse do večera sva nestreno pogledovala skozi okno.

Stemnilo se je že. Tovariš so legli k počitku, ko so se zasilili pred barako koraki. Kurirja sta si otrešla sneg in ko so se odprila vrata, sta se na pragu v poltemi pokazali dve postavi, sključeni pod težo nahtnikov.

Tovariš komandir je popisal pošto. Z njim sva napolnila načine nahrbnike. Sedaj pa na pot! Ze pri prvem koraku so se nama noge vdrl globoč v sneg... Perq z lučjo je gazil prvi. Molče sem mu sledil. »Ali jo bova zmogla? — »Morava, sem mi dejal, potem sva pa svet oba molčala. Začel je pihati močah veter. Iuc nama je ugasnila. Pot je postajala vedno težja in napornejša...

Snega je bilo že do pasu, ko sva prišla do prvih koč na planini. »Odpodčiva se malo! — »Vsa premotača od potu sva, dobro bi bilo zakuriti. Zaman sva iskalaka kako poleno; vse je bilo zameten. Svet sva zadeha nahrbnika na ramena in počasi krenila naprej.

Na vrhu Jelovice je skanal svet. Mrzel veter je še bolj rezal v lice. Čevlji so nama začeli, lasje so se sprimajali, hlače so postajale trde. Jemalo nama je sapo, svetlik je spet ugasnila... Vsa izmučena sva prišla do skale in sedla na nahrbniku, da se nekoliko odpočivaja.

»Treba bo ti naprej, da ne zamudivši javke, in znova sva zabredila v sneg. A komaj 200 metrov sva napravila, ko mi je Pero izginil izpred oči; med skalami pod seboj sem zaslišal klice... tudi meni se je vdrl in prevallil sem se čez skalo... Ko sva se s Perom spet našla, je gori volito zagrmelo, da sva se oba združila. Utrgal se je

plaz in z veliko silo drvel v dolino. Izmučena sva nadaljevala pot, ko se je plaz umiril.

Pri vsakem koraku sem klečnil... s puško sva si delala pot... Pero je pogledal na uro: »Tri... — »Se pol ure in bova na mestu, mi reče; drug drugemu sva dajala poguna. Kot dva opta cloveka sva spet za bredla v sneg.

Namesto 4 ure sva hodila 11, pa vendar sva v redu oddala pošto. Ni smela zaostati. Če je

še tako nevarna pot, kurir se je ne sme ustrašiti.

mitraljezu Stanetu in hkrati o vseh hrabrih fanatičnih pripoveduje Lojze.

V naših četah imamo junake, ki nosijo mitraljeze in se je med Svabe in njihove pomagače smrtil. Tihe fante, ki o svojem delu ne pripovedujejo. Stokanja ali pritoževanja sploh ne poznavajo in so v vsem vzgled ostala.

mitraljezu Stanetu in

V naši prvi četi je bil mitraljez Stane Bešter, zelo dober deček, pri vseh zelo prijubljen. V borbah... je bil ranjen v roko. Iz prve linije se je moral umakniti nazaj. Med potjo pa je bil ponovno ranjen v hrbot. Krogla mu je šla skočiti pljuča. Preden smo mu obvezali rano, je izgubil precej krvi. Tovariši so ga hoteli s položajo odnesti na varno, ker je zaradi velike izgube krvi zelo slab. Toda odločno jim je odrekel.

Poglej, Lojze, vi ostanete še v borbi in boste še naprej tekmovali, jaz pa grem v bolnico in ne bom mogel več. To je zadnje, kar še lahko storim.

(Op. ur. Stane Bešter je doma z Ovisi pri Podmaratu.)

Mnogo je bilo še takih in podobnih — mitraljezov, vojakov in kurirjev.

PARTIZANSKI DNEVNIK

GLASILLO OSVOBODILNE FRONTE ZA PRIMORSKO IN GORENSKO

Toda: »Preko trpljenja, žrtev in naporov gremo svobodi in srečni bodočnosti naproti.«

Siva meglja leži nad naročno. Dež lije kot iz škafa, mrzel veter divje tulji okrog vogalov, prvi mrz priti skozi...

Na seniku so zbrani borce iz vse čete. Prišli so na svoj mladinski četni sestanek...

Cetni sekretar Jim govori, da je treba za našo zmago še žrtev in naporov... Slabo so obuti, slabo obleceni in zima že trka na vrata. Slovenski narod že ves čas naše svete borce sam hrani, oblači in črkuje našo vojsko, slovenski narod bo tudi za letošnjo zimo opremil vso našo vojsko z vsem potrebnim... Naše zaledje in vojska čutita isto, zato bo z vsemi silami podprlo našo vojsko.

Potem pa sem primerjal se

in tovariš rečem vam, da je našo trpljenje majhno v primeri s trpljenjem naših prvih partizanov. Stisnil sem zobe, pozabil na bolečine, čeprav so na kamenu ostajali krvavi obrivci podplatov.

Mitraljez Stanko je kon-

čal... resnico njegovih besed so čutili vsi borce, ki so bili na sestanku in v vseh se je pojavil ena sama misel, velika in resnčna:

Preko trpljenja, žrtev in naporov, gremo svobodi in srečni bodočnosti naproti!

Jože Smole (PD 28. okt. 1944).

mitraljez Stanko je kon-

čal... resnico njegovih besed so čutili vsi borce, ki so bili na sestanku in v vseh se je pojavil ena sama misel, velika in resnčna:

Da se je to zgodilo v mirni dobi, bi o tem pisal ves svet.

Na te otroke pa smo po pravici lahko ponosni. Živila priča, kako je naš osvobodilni boj do dne preobrazil slovenskega človeka. Zajel je tudi mladino, ki je taka, da se nam ni treba bati bodočnosti. Lahko je vzugled vsem tistim, ki prav ne vedo, kaj bi počeli z oblastjo, prizorjeni s tolkimi žrtvami in krvjo. Mnogi še vse preveč tičijo v preteklosti, ko so bili navajeni le ubogati in prejemati ukaze od zgornjih...

(LP 15. oktobra 1944.)

Tudi mladina na terenu se je zbirala na sestankih in skupno z mladimi borce edočala in govorila o svojem nadaljnjem delu.

Zaradi vztrajnosti in neustrene požrtvovanosti, s katero je mladina kovala načrte o svetlejši bodočnosti in žrtvovanju domovini svoja hrepeneča sreca, je pisatelj France Bevk upravičeno napisal:

OB TAKI MLADINI SE NAM NI TREBA BATI BO DOČNOSTI.

V neki gorski vasi, v temi bližini sovražnikove postojanke, ni bilo še.

Vsi otroci so tedaj storili nekaj, cesar bi od njih nihče ne bil prisluhovan. Niso hoteli zaostajati za ostalo primorje mladino, segli so po samopomoči. Pogovorili so se, in brez učitelja odprli slovensko šolo.

Vanjo je zahajalo kakih 50 otrok. Starejši, ki so prej obiskovali Italijansko šolo, poučevali je začetnike. Kakšna je ta

šola ni poglavljeno. Poglavitno je presejetljivo dejstvo.

Da se je to zgodilo v mirni dobi, bi o tem pisal ves svet.

Na te otroke pa smo po pravici lahko ponosni. Živila priča, kako je naš osvobodilni boj do dne preobrazil slovenskega človeka. Zajel je tudi mladino, ki je taka, da se nam ni treba bati bodočnosti. Lahko je vzugled vsem tistim, ki prav ne vedo, kaj bi počeli z oblastjo, prizorjeni s tolkimi žrtvami in krvjo. Mnogi še vse preveč tičijo v preteklosti, ko so bili navajeni le ubogati in prejemati ukaze od zgornjih...

(LP 15. oktobra 1944.)

SLOVENSKI POROČEVALEC

INFOVACIJSKI VELIKI OSVOBODILNI FRONT

Njihovo delo ni bilo zmanjšano, nemih trud je bil stotero počlan. Živila vera in prepričanje o lepši bodočnosti je bilo zagotovilo uspeha.

KAJ ZMORE LJUDSKA SAMODEJAVNOST

Podplanina je majhna vas

v okraju Loški potok...

Sredi poletja se je začelo. Na seji krajevnega NOO so sklenili, da morajo priti do električne luči. Mladina bo po gozdovih nabirala raztresene žice in izolatorje. Žarnice bomo poskušali kupiti, za drogovne nasne skrbi, saj je v gozdu dovolj dreves, mestni NOO v Čabru bomo prosili, da nam da tok na razpolago...

Sam sem nabral 200 m žice

in 4 zvončke en popoldan, se

mi je pohvalil pionirček. — Počasni predsednik krajevnega NOO. — »Ko je bil material zbran, mi pripoveduje, smo si v okviru tekmovanja zadali nalog, napeljati elektriko v enem tednu. Na delo smo šli prav vsi takoj, ko smo kontali s kočnjo... Ker so vsi moški v narodnoosvobodilni vojski, so ženske in mladina kopale lame in postavljale drogovne. Živila je napeljala domačin, ki je že včasih pomagal pri tem poslu. Končno je vse pregledal izučeni električar, ki je tu pa tam še kaj popravil.

Kmet Silva, ribniško okrožje (SP 10. oktobra 1944.)

To je nekaj drobec iz življenja naših junakov. Klub temu zgor

MILADINA GRADI

NAMESTO V 10 - V 5 DNEH

(Iz dnevnika brigadirja I. jeseniške mladinske delovne brigade na avtocesti
"Bratstvo in enotnost")

Pri gradnji avtoceste »Bratstvo in enotnost« je naša brigada sklenila, da v čast V. kongresa KPJ napove desetdnevno tekmovanje drugim brigadom. Vsi brigadirji smo navdušeno pozdravili ta sklep in ga začeli takoj uresničevati.

21. VII. 1948. Rezek življa pihalko nas je predramil. Kakor na vrvici smo planili z ležiščem in pohiteli v zbor. Jutranja televadba nas je ogrela in nam sprostila mišice. Voda, s katero smo se potem zdrgnili, nas je osvežila in zajtrk nam je dal potrebne kalorije za prve ure našega današnjega boja s cesto, ki bo stekla med Beogradom in Zagrebom. Že v jedilnici smo se domenili, kako se bomo porazdelili po trojkah, da bo naše delo rodilo uspeh in da naša tekmovalna napoved drugim brigadам ne bo ostala samo prazna beseda.

Ob žaru, še ne žgočega jutranjega sonca, smo nato krenili na delo. »Koncert« cvilečih samokolnic nas je zabaval. Kmalu smo bili na našem delovnem mestu. Porazdelili smo se in tukaj nekaj trenutkov so vozači že »startali«. Ce se ne motim, je bil med prvimi France ali Jaka ali pa kdo drug iz prve žete. Težko je sedaj to uganiti, ker so se samokolnici skoraj vsi skupaj zagnali na delo. Lepred kateri je »zamudil start.

Na nasipu že uro mrgoli kačkar na mrvljaku. Vozniki, ki jim pravimo v šali »šoferje«, tekajo kakor kitajski kuliji sem in tja. Nekdo se je obregnil ob Franceta. Zbodel ga je z besedno puščico, a France ji je odbil ost. Pravi, da dela »šoferki izpit«, seveda — s samokolnicami.

Bilo delo dobro napreduje. Ze po prvih urah vidimo, da bomo napravili več, kakor smo mislili in obljubili.

Julijsko sonce že z neba. Vedno manj je šal in znoj, ki nas oblija, je vse bolj slan. Zulji, ki so se razveli na rokah, postajajo trši. Kmalu jih ne bomo čutili.

Znak. Minulo je šest ur, kar delamo. Oči oplazijo delovni prostor in merijo, koliko smo napravili. Zadovoljne so in ponos raste v nas. In iz tega ponosa se utrne pesem, s katero smo krenili v taborišče. Nitil eviljenje samokolnic ne moti njene ubranosti.

V taborišču nas že čaka dobro in izdatno kosilo. Ze smo v vrsti pred kuhičino in čakamo. Nekateri menijo, da v kuhiči niso dovolj »udarni«.

Kosilo nam hitro zdrsné v želodec in sedaj — hajd zopet v vrsto h kuhiči. Repešev, kakor pravimo tem dvokosilčarjem, nikoli ne zmanjka.

Do treh popoldne je predpisani početek. Spali bi, a je prevočje. Zato raje beremo, igramo šah ali karkoli, kar si kdo izmisli. Rumba, kakor pravimo brigadirju, ki nas zabava s humorjem, nam zopet »recitira« iz »Pavilhe«. Tovariški, ki ga po-

slušajo, se krohotajo, dokler jim krohotu ne prereže življa piščalko.

Humor proč in zvezke na klop! Med nami so namreč turisti nesrečniki, ki bodo v septembru morali delati popravni izpit. Ce si »repeteš« pri košilu, dobro de, če si pa v redu, ni prijetno. Naši »repeševi« se tega zavedajo in se zato pridno učijo. Pomagajo jim tisti, ki so samokolnico znanja skozi šolsko leto dobro zvozili.

Učenje traja dve do tri ure. Potem je večerja. Refren »repetešev« je isti kakor pri košilu.

Večer je ohladil žgoči popoldan. Igralska skupina vadi Zupančičeve »Dume«. Pevci se uče Gobčeve »Mlade bataljone«. Drugi se zabavajo po svoje. Večkrat plešemo kolo, kdaj pa se zavrtimo tudi »po naše«.

Danes plešemo s primorsko mladino. Pogovarjam se o današnjih delovnih uspehih in primerjam, mi naše z njihovimi, oni svoje z našimi.

Zdaj smo zbrani okrog tabora nega ognja. Današnji uspeh smo počastili s kratko kulturno predstavo. Potem pa smo zaplesali okrog ognja. Kar nič se nam ne ljubi spati, dasi nas že poziva piščalka. Vem, da še dolgo ne bom zaspal.

Se to! Jutri bo peti dan tekmovanja. Se šest dni, Ne, ne! Samo še jutri in — izpolnjena bo naloga, ki smo jo obljubili Partiji, Titu in domovini. Naštev v desetih — v petih dneh!

Marijan Stare

Ta ponovni uspeh nas je navdušil, da smo pozabili na utrujenost.

Ob lepem večeru vse prehitno prekine piščalka dežurnega naše veselo razpoloženja. Vsa tako se nam zdi. Toda urin kaže ne laže. Treba bo iti spati. Jaka, ki je utrujen, pravi, da se bo prileglo. Rumba pa se je že, ker je na strazi. Se v jezi je smešen. Dobro strazi, Rumba! Čez dve uri boš rešen.

22. VII. 1948. Danes sem utrujen in bom v svojih zapisnih kratkih delovnih čas je potekel brez običajnih šal. Do besedno lahko zapišem, da smo

predlagali in je branil Marica.

MIHA KLINAR

Pantomima

Če bil kipar bi, bi izklesal lik vrtalca s svedrom, a sem le poet, začaran v ritem gibov in besed, v igrovost zvokov in gibljivost slik.

Kako vrtalca naj izkleše rima? Tresljaje mišic? Gibe krepkih rok? Kipar ustvarja kakor davn bog, kar njemu kip, je meni pantomima.

Vse delo: igra in naivni ples; še slani znoj se v bisere spreminja iz mladičasto izklesanih teles.

O, saj nekoč, ko bo izklesan svet, naš čas bo že z minulostjo odet in ves naš znoj človeštvu bo svetinja.

SODOMA ...

O Sodomi in Gomori — sve-topisemskih mestih razuzdanstva in spoinega razvrata — so zelo radi pridigali po cerkvah v častih, ko so odhajale mladinske delovne brigade na svoje velike delovne akcije. In o Sodomi in Gomori so govorile »pobožne« klepetulje, ki jim graditev socializma v naši državi ni bila po volji. Uspehi, ki jih je dosegala takrat mladina pri velikih graditvah, so jim bili trn v peti. Tako je bilo tedaj po nekaterih naših vasesh in tako je bilo tudi v Maričini vasi.

Takrat je bilo Marici sedemnajst let in odločila se je, da gre na progo. Oče, delavec v tovarni, ji ni branil. Mama pa je bila v skrbih. Dekle je še mlado in ne pozna življenja, je mislila. In kakor potrdilo njenemu strahu, je tisti dan prišla še klepetulja Mica.

— Da, — je odgovorila Maričina mama in skrb se ji je še bolj zarisala na obraz.

— In ti ti pustiš?

— Kaj pa hočem. On ji ne brani in dekle si je vteplio v glavo, da gre.

— O sveta nebesa! — je rekelica Mica. — Otroka pustiti v tako Sodomo. Ob nedolžnost bo in še kako bolezneni si bo nakopal. Ljubljanska bolničnica je polna okuženih deklej iz brigad. Bolezni razsajajo po brigadah in nevarnost se pase med mladino, da je strah.

Predloga bi bila zgodba, če bi opisal zaplet, ki je nastal v družini. Mati, ki se je bala za Maricico, ji je branila. Odločila pa sta oče in hterka. In Marica je šla. Vrnila se je s proge kot udarnica, zdrava, zagorela in polna zanosnih doživetij, ki so takrat napomajevala vse, ki so se v mladinskih brigadah odlikovali. Sodoma in Gomora v mladinskih delovnih brigadah

je bila gnusna laž. In vendar je bila Sodoma in Gomora v vasi sami.

Tiste dni je odjeknilo v vasi. Zupnika so zaprli. Politika, bi pomisli tuje. Nel Zupnik je onečaščeval nedoletne žolarice. Klepetulja Mica o tem ni govorila in je branila župnika pred vaščani, ki so se zgražali.

Zato, ker je krščansko vzgajalo mladino, so ga zaprli, — je klepetala po vasi. Ko pa so gospoda postavili pred sodiščem in je ta priznal, se je potuhnila.

Ta zgodbja je resnična. Saj se še spominjate župnika iz Breznice pri Žirovnicu, ki se je pred sodiščem kesal svoje nemoralnosti in se zahvaljeval ljudi oblasti, da je preprečila njegovo nadaljnje moralno propagiranje. Ce so bile te njegove besede iskrene ali ne, tega ne vem. Lahko pa rečem, da je on delal iz vasi Sodoma in Gomore, na progah in drugih delovnih akcijah pa se je mladina vzgajala v poštene in zavedne graditelje naše socialistične božocnosti.

HURA - HORUK

Hura — horuk! Tako je vzkliknila 1. kranjska mladinska delovna brigada »Franceta Prešern« na gradnji avtomobilske ceste »Bratstvo in edinstvo«, ko jo je štab mladinskih delovnih brigad proglašil za udarno. Pred tremi tedni so po dvonevni vožnji mladi brigadirji prišli na delovno mesto. Išli dan, ko je prišla tjakaj tudi mladinska delovna brigada iz Sandžaka, s katero so se že prve dni spoprijateljili. Bratstvo med našimi narodi, ki se je poglavljalo na mladinskih delovnih akcijah, ni bilo prazno geslo, ampak se je utrjevalo v živih stikih z mladimi

ljudmi vseh naših narodov. Zato se je tudi mladinska brigada iz Sandžaka razvesella uspeha bratske slovenske brigade.

Hura — horuk! Ponos je razvilen srca mladih brigadirjev in brigadir. Zanosen ponos, ki ga pozna le tisti, ki je uspehe na mladinskih akcijah sam doživeljal. Plamtelje je v mladih ljudeh kakor taborni ogenj, ki ta dan vse do počitka ni ugasnil.

Naslednji dan se je brigada s še večjo vremeno oprjeila dela. Uspehi so rasli dan za dan in nekaj dni kasneje je prinesel kurir iz štaba brigad novo veselo sporočilo: I. kranjska mladinska delovna brigada »Franceta Prešerna« je postala drugič udarna.

Hura — horuk!

Kot dvakrat udarna se je brigada »Franceta Prešerna«, ob zaključku svoje akcije, udeležila sekcijskega zleta mladinskih delovnih brigad. Na tem zletu je dosegla nov uspeh. V športnih tekmovanjih se je odlikovala kot najboljša med vsemi brigadami. V priznanje je prejela nogometno žogo.

Hura — horuk!

Brigadirske življenje ni potekalo samo v delu na cesti, ampak so se brigadirji bavili tudi s športom, kulturnoprosvetnim delom in izobraževanjem. Prijevali so kulturne prireditve skupno z brigadami drugih naših narodov. In tudi tu so se kranjski mladinci in mladinke odlikovali. Za tovariško svobodo, je pravok sožitje s sosednimi brigadami so bili na zletu ob zaključku akcije pohvaljeni. In ta pohvala je bila še prijetnejša, ker priznanje njihovega udarništva pri delu.

Gradila je Novi Beograd

Stošestnajst mladih ljudi se je tisto jesen vrnilo z gradišča Novega Beograda.

Pred nekaj dnevi so zazidali zadnjino opeko na veliki moderni zgradbi in izpalnili predčasno svojo obveznost.

Zato so se s pesmijo veseli vrnili v Kranj mladi graditelji II. kranjske mladinske delovne brigade. Vrnili so se kot dvakrat udarani in enkrat povrhajeni brigadi. Na šestnajstih prsih so se svetile značke udarnikov, na nekaterih celo dve ali več. Trideset mladincov in mladink pa je bilo za njihovo požrtvovano delo povrhajenih.

Poseben ponos brigade so bili tri najmlajše brigadirke-udarnice, dve Pepci — štirinajstletna Nominalova in nekaj nadpetnjastletna Jegličeva — ter prav toliko stara Ivanka Kovčeva. Brigadirji so pripevili o njih, da nobeno delo za-

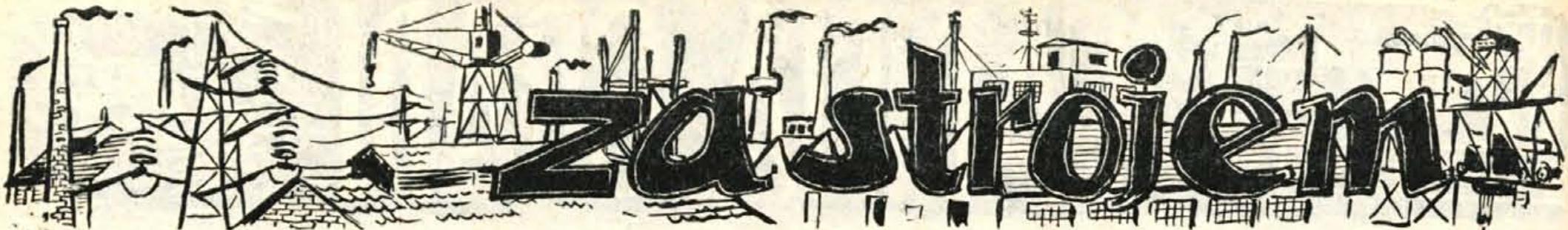
nje ni bilo pretežko in so se lotile vsega, čeprav so navidez majhne in sibke. Same pravijo, da človek zmore vse, kar hoče.

Najzanimivejša med temi treningi je Pepca Jegličeva. Majhna je in drobna. Čeprav je še zelo mlađa, je šla že kot otrok s sedmimi braći in sestrami v partizane. Oče je odšel že 1. 1941. Bila je v Prešernovi brigadi. Takrat ji je bila komaj devet let. Devetletni otrok je prenašal vse napore partizanskih pohodov in bojev.

In ko je prišla svoboda, je šla zopet v šolo. To leto pa je bila na gradnji Novega Beograda.

Na udarniško značko je prav tako ponosna kot na svoje partizanske doživetje. Pepca Jegličeva je bila na gradnji Novega Beograda. Na udarniško značko je prav tako ponosna kot na svoje partizanske doživetje.

Brigadirji II. kranjske mladinske delovne brigade se še danes radi spominjajo svojih doživetij in pravijo: »Lepo je bilo takrat!«

Stari livarji so se čudili

Zenska mladina v težki industriji. Žerjavovodka v Zelezarni Jesenice

Bilo je v času pred IV. kongresom Ljudske mladine Slovenije. Repinčeva in Klemenčeva mladinska delovna brigada sta nestrpno čakali, kdaj se bo strdila in ohladila železna Hrana v modelih. Livarji so zmajevale z glavami, ko so zvedeli za nestrupnost mladih mehanikov Repinčeve in Klemenčeve brigade iz sosednje mehanične delavnice.

— Praviš, da bodo do mladinskega kongresa montirali dvajset in pol tonski žerjav, — je reklo nekdo in povprašal: — Kdaj pa bo ta kongres? — Ke je zvedel, je še enkrat zamašal z glavo in pribil: — Nemoč! Danes smo dvaindvajsetega marca. Sicer pa... mladina je bila vedno nepreračunljiva in zaletava.

Brigadirja Repinc in Klemenc pa sta molčala. Vedela sta, da je rok res kratek. Toda obljubil sta in o tem je poročal že časopis, da bosta njuni brigadi montirali žerjav za težko progno na Javoriku. Da. Pisalo je celo, da bo ta žerjav sprostil sto delovnih rok. Vsi delavci v Zelezarni so lahko vedeli za njihovo obveznost, ki so jo sprejeli na čast IV. kongresu LMS. Ali naj se osmeho pred več tisoči delavci? Naj jih imajo, kakor na primer tale livarji, za nepreračunljive in zaletave? Za smrkavce, ki ne vedo, kaj govorijo?

Te misli so grizle predvsem mladega Repinca, ki je bil vsega še sekretar partijske organizacije v mehanični delavnici. Ce ne izpolnijo mladinci obveznosti, katere pobudnik je bil on, bo padlo največ pikril na njegov račun. Takišen neresen sekretar, bodo govorili delavci. Vedno govoriti, da je treba gledati na vse, kar si začrta človek realno, pa ti naenkrat sam napravi načrt v oblakih. Oblak se bo razblnil in z njim načrt.

Ne! Kaj takega ne sme dopustiti! Ne smejte obveljati livarjev besede!

Tiste marčeve dni leta 1949 so se Repinčevi in Klemenčevi mladinci — vsega skupaj šest ljudi — zagrizli v delo. Niso misili na čas. Delali so po 16 ur dnevno in tri dni pred rokom, ki so si ga začrtaли, je bil žerjavni most gotov. Ne, ni šlo brez težav. Večkrat so montirali, merili, primerjali sestavne dele z načrtom, večkrat so morali razdirati, znova montirati in meriti, začenjati znova, sto delovnih rok na težki program.

Dasi mladinci niso bili slavehlepi, so kljub temu poklicali stare livarje, ki so vlivali delo za njihov žerjav, in jim ga pokazali. Livarji so se čudili in jim lahko samo čestitali. Nič več niso gledali v mladih brigadirjih iz mehanične delavnice nepreračunljive in zaletave.

Do kongresa je bilo še nekaj dni in takrat so montirali na žerjavni most še »mačka«, ki

je bila s svojimi »kremplji« sprostil rati in meriti, začenjati znova, sto delovnih rok na težki program.

Dasi mladinci niso bili slavehlepi, so kljub temu poklicali stare livarje, ki so vlivali delo za njihov žerjav, in jim ga pokazali. Livarji so se čudili in jim lahko samo čestitali. Nič več niso gledali v mladih brigadirjih iz mehanične delavnice nepreračunljive in zaletave.

Do kongresa je bilo še nekaj dni in takrat so montirali na žerjavni most še »mačka«, ki

je bila s svojimi »kremplji« sprostil

Dekle z varilnim aparatom in...

Prišla je na Jesenice kakor mnogi, ki jih rojstni dom ni mogel prizivljati. Doma je bila v Planini nad Cerknem. Oče — cestni delavec — si je šel iskat kruha v tujino, a se ni več vrnil. To je bilo še pod Italijo.

V njenih krajinah je bil dom prvi partizanskih udarnih brigad IX. korpusa. Ona pa je bila aktivistka. Tako kakor skoro vsa tamkajšnja dekleta.

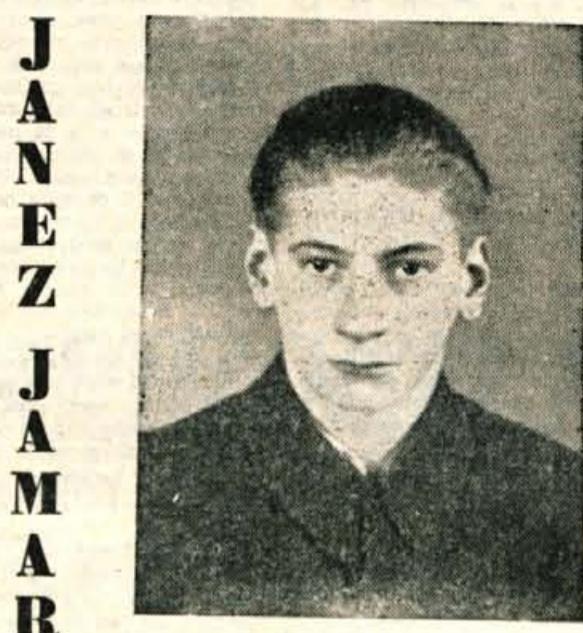
Leta 1947 je prišla na Jesenicce in delala najprej v sindikalni kuhinji. Rada pa bi šla v tovarno. Javila se je in spregledala sojo. Nameščenka je zapisala v prazno izkaznico za vstop v železarno: Pavla Troha, rojena itd....

Začela je v konstrukcijski delavnici. Tam se je izurila za elektrovarilko. Njeni marljivosti so se vse čudili. Le nerada je skoro po letu zapustila ta obrat na zahtevo zdravnika. Slepeli varilni plamen ji je izgidal oči.

Ni vedela, da se bo v obratu varilne žice začelo zanjo novo življenje in da bo zanj zvedel vse delovni kolektiv Zelezarne. Niti slutila ni, da bo dosegljala uspehe, ki so zadivili vso Zelezarno. Stroji so ji bili tuji, a pridna — kakor je bila — se jih je kmalu privadila. Se več! Tako spremeno se je navadila ravnatih s stroji za ravnanje in rezanje varilne žice, da je dosegla v celo prekosila tiste, ki so nanje že privadili.

V času, ko so v železarni postavljali norme in ustanavljali delovne brigade, sta Pavla Troha in Vida Urbas sklenili, da organizirata brigado. Obe mladinci sta dalli vzgled in kmalu je delalo v obratu 18 delovnih brigad, med njimi šest mladinskih. In takrat so začeli tekmovati, katera brigada bo najboljša.

Februarja 1949 so v Zelezarni medbrigadni način tekmovanja izboljšali. Odpravili so pomajkljivost pri normiranju in začeli ocenjevati ne samo količino proizvodov, marveč tudi njihovo kakovost, prihramek na materialu, poleg tega pa še protostoljne delovne akcije, red, čistočo in delovno disciplino. In prav ta mesec je brigada Pavle Trohove bila po strožjih normativih ocenjena s 50.6 točkami in dosegla prvo mesto ter prejela v priznanje prehodno zastavico, diplomino in denarno nagrado. Pavilna brigada je takrat presegla normo za 32 odstotkov, točno štirikrat več kakor jo je presegala povprečno prejšnje leto.

je delal z desetimi stroji istočasno

Oslušujoč ropot je značilen za željibarno jesenške železarne. Udarjanje strojev je tako silovito, da mora pošteno kričati, kako se pogovarja s tovarišem. In v tem obratu je pred šestimi leti delal sedemnajstletni Janez Jamar. Danes mu je sedem let.

Ne bo mi verjetno zameril, če se ga ob mladinskem praznovanju spomnjam kot sedemnajstletnega mladeniča, ki je delal v željibarni na desetih strojih istočasno in se takrat uvrstil med najboljše delavce v Zelezarni.

Ni mu bilo še petnajst let, ko ga je novembra 1946 pripeljal oče, star železniški upokojenec, na Jesenicce v tovarno. Do takrat je pasel ovce in krave. V Zelezarni so ga dodelili najprej

na prometni oddelki. Nič kaj prijetno se ni počutil pri čiščenju tirov. Zavidal je štirim delavcem, ki so delali pri strojih. Minulo pa je več kakor leta, preden se mu je izpolnila želja in so ga dodelili v željibarno. Zato se je s takim veseljem lotil dela pri strojih. Pridno se je učil in poslušal nasvetne starejših tovarišev. Načudil se je upravljal več strojev hkrati. Januarja je upravljal že pet strojev, dva meseca kasneje pa je delal že na desetih strojih istočasno. Tako je iz nekdanjega pastirja Janeza in nekvalificarnega delavca na prometnem oddelku postal samostojen delavec, ki so ga zaradi delovnih sposobnosti občudovali tudi starejši delavci iz željibarne.

Naša štirikratna jurišna sekaška mladinska brigada Ferda Korošca je te dni delala na Gorjušah. Podirala je les gozdnim frontnim brigadam. Ce si še takrat po lepi kamionski cesti, ki so jo po vojni zgradili naši tovariši iz Dalmacije, proti Črnomemu potoku in dalje po vozni poti proti Gorjušam, si slišal neprestano udarjanje sekir in zvenenje žag naših mladinske štirikratne jurišne brigade.

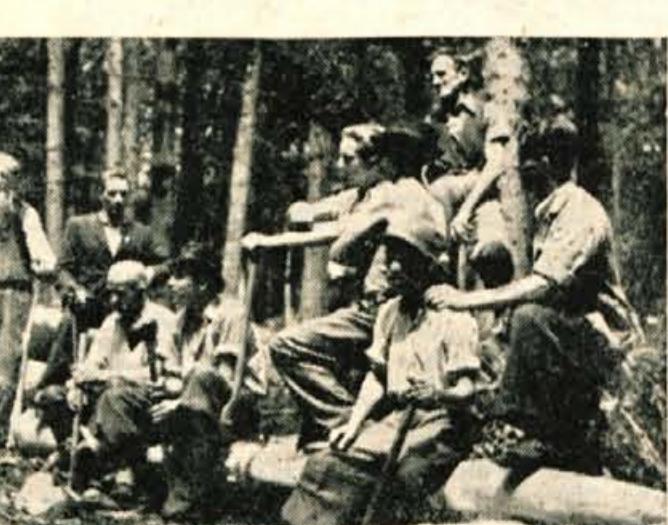
Njeni brigadirji so pravi mojstri pri poseku lesa. Brigadir Nanđe Korošec je bil prvi, ki je prinesel Sirotanovičev način dela v lesno gospodarstvo. Njegova brigada dosegla velike uspehe in je že na prvem tekmovanju dosegla normo 371 odstotno.

Poleg imenovanih brigad se odlikujejo tudi brigade nakladavcev lesa na kamione, ki so manjše okvare na vozlu, ki so pogoste. Rekla sta da in nista lagala. Pri nas je že tako, da manjša popravila vozov opravimo sami in z njimi ne nadlegujemo kovača, ki ima že itak

Mnogi, lahko rečem skoro vse, smo člani šport. društva »Gozdarski«. Kdo je prisostoval Reviji dela na Bledu, je lahko videl oboje: kako naša mladina dela in se bori za plan, pa tudi, kako se izlivlja v prostem času. Kako ponosno je stopala za povorko Koroščeva brigada z delovnim orodjem na ramah, prav tako ponosno, kakor so nekoč korakali partizani skozi naše vase. In prav tako ponosno je korakala naša mladina med fizičnimi našega okraja. Visoka, klena in mišičasta telesa so govorila o lesnih delavcih pod Triglavom. In da bi videli naše konje, kako lepi so bili in na vozovih ml. ponosni fantje Triglavskih mladinske vojske brigade...

— Hi, hi, Pram!
— Hi, Pubi!
— Hi, hi, Vran!

Zamrli so kljici voznikov v pokljuskih gozdovih in zamrli so odmevi. Tišina je legla nad gozdnim pokrajino. Kakor okameneli molk kipe iznad nje gorski velikani. Zeleni tovarni je utihnila in se spremeniла zopet v gozd. Clovek strmi nad to tišino. Clovek v samoti. Samo zarjo, izlivajočo se v večer, išče z očmi nad visokimi vltvimi smrekami in morda sledi letu divjega petelin, ki si izbira kraj, kjer bo proti jutru priklical nov dan, poln naporov, znotra in zmag naših delovnih brigad.

Prostovoljna gozdna frontovska brigada med počitkom. Tudi v teh brigadah je bila mladina številno zastopana

kamenja do kamionskih cest. Po teh potih vozijo mladi vozniki naše prve Triglavskih brigada. Vozilo brata Urevca — Milan in Florijan — najmlajša pokljuska voznika. Po delu in po

manjše okvare na vozlu, ki so pogoste. Rekla sta da in nista lagala. Pri nas je že tako, da manjša popravila vozov opravimo sami in z njimi ne nadlegujemo kovača, ki ima že itak

Ce pišem le o delu, ne mislite, da naša mladina samo dela.

Mladinec-delavec-kmetu

Ko so začeli na Gorenjskem graditi prve zadružne domove, je primanjkovalo gradbenega materiala. Obnova in graditev hidrocentral in ključnih industrijskih objektov je zahtevala ves material, ki ga je proizvajala industrija gradbenega materiala. Delaveci teh podjetij so se sicer trudili, da bi s prostovoljnim nadurnim delom proizvedli material tudi za izvenplanske gradnje, vendar vse to ni zadoščalo. Iznajdljivost graditeljev zadružnih domov je prav zaradi tega prišla do izraza. Nastajale so poljske apnenice, v katerih so žgali apnenec in tako proizvajali apno za zadružne domove. Tudi opeke je primanjkovalo. Zato so uporabljali staro. Kdo bi prešel tisoče in tisoče komadov opeke, si so jo čistile mlade roke in jo pripravljale za graditev zadružnih domov — gospodarskih in kulturnih središč v naših vasih. Kdo bi prešel vse prostovoljne delovne ure in nadure naših delavcev po opekarnah širok Gorenjske, ki so poleg planske proizvodnje ustvarjali izvenplansko opeko, potrebno za gradnjo zadružnih domov po vseh. Tudi s tem je delavec dokazal, da je zaveznički kmet.

Ob olvoritvi prvega zadružnega doma v radovljiškem okraju

16. maja 1948 so na Lancovem pri Radovljici odprli svoj zadružni dom. Za pri gradnji so vaščanom Lancovega, Lipnice, Brd, Selc, Voč in Zgornje Lipnice pomagali delavci frontovci iz Radovljice in drugih krajev. Med številimi delavci, ki so jih takrat prejeli lancovski domačini, je bil tudi plug — dar delovnega kolektiva Tovarne verig iz Lese. Med šestdeset tisoč komadi opeke, vzidane v zadružni dom, je tudi opeka, ki so jo napravili delaveci Opekarne v Dvorski vasi. Ta opeka ima toliko vrednost, ker jo je maloštevilni delovni kolektiv izdelal poleg planskih obveznosti v prostem času.

Najbolj pridni graditelji zadružnega doma so bili ob olvoritvi odlikovani s spominskimi značkami. Med odlikovanci z zlatom značko je bil tudi 15-letni mladinec Franc Lukanc.

Delavna mladina je pomagala graditi zadružne domove

V času, ko je kmečka mladina gradila po svojih vseh zadružne domove, ji je marsikod in mnogokrat pomagala delavska mladina iz naših industrijskih središč. Tisto leto, ko je naša Partija slavila tridesetletnico obstoja, je bila ta akcija najživahnejša. In tako je bilo tudi v Ribnem pri Bledu.

Ste že bili v Ribnem pri Bledu? Še ne? Če še niste bili, vam ne bo žal, če boste kdaj sliši tja na izlet. Slabe pol ure

mnogo pridnih mladih rok iz Metalurške šole jeseniške železarne, mladina, ki je takrat poselila gostinski tečaj na Beldu, požrtvovalni mladinci in mladinka iz Tovarne verig v Lescah in še nekaterih drugih bližnjih industrijskih podjetij. Glasovi, ki so takrat govorili o zadružnem domu kot nekem »babavusu«, so utihnili. Danes bi bilo prav gotovo neprijetno vsem tistim domačim godrnjavcem, če bi jih poimensko navedli. Preveč bi se sramovali

da In še to moramo resnici na ra biti dom dograjen do Dne ljubo povedati, da so s svojim va republike. To svojo oblubo godnjanjem in nasprotovanjem pa so izpolnili predčasno. Največji zadružni dom v radovljiškem okraju je bil slovensko odprt 8. oktobra 1949. Otvoritveno slovesnost so razen vidnih predstavnikov političnih in oblastnih forumov radovljiškega okraja počastili še Fantje na vasi, operačna pevka Sonja Drakslerjeva, znani harmonik Avgust Stanko in železničarska godba Sindikalnega kulturnoumetniškega društva »Tinje Rožance« iz Ljubljane.

Zdaj že teče šesto leto od tistih dni. Prav bi bilo, da bi kdaj kakva delavska kulturna skupina obiskala Ribno in s svojim nastopom pomagala krepliti vezi med delavci in kmeti.

Prostovoljnega dela na dan volitev 1950. leta so se udeležili mlađi in stari.

od Bleda boste naleteli v začetku vasi na novo, visoko stavbo — Zadružni dom. Sli bo ste mimo in tedaj se spomnite, da je to stavbo razen domačih graditeljev pomagalo graditi

takratnega svojega godrnjanja in nasprotovanja. Zato raje molčimo o njih, saj so tudi oni našli v zadružnem domu svoje gospodarsko in kulturno središče, brez katerega so takrat bi-

V boju proti škodljivcem

Veliko je pomagala delavska mladina kmečkemu prebivalstvu tudi v akcijah za zatiranje rastlinskih škodljivcev. Marsikdaj je bilo to delo dvakrat težko in to zato, ker se je moral pri tem boriti še proti drugemu, mnogo hujšemu nasprotniku — zaostalosti.

Medtem ko je del kmečkega prebivalstva hotel na Brezjah preprositi, naj bi koloradar ne uničil njihovih krompirjev, se je sto in sto mladih postav sklanjalo nad njihovimi njivami in iskalо ter uničevalo škodljivce. Mladinski aktivi iz tovarn so skupinsko odhajali na te akcije. Po napornem delu v tovarni so žrtvovali še nekaj ur zato, da ohranijo najosnov-

nejše živilo — krompir, pred uničenjem.

Priboram stare časopise, ki pišejo o tem velikem delu naše mladine. Takrat so bili celo primeri, ko so posamezniki namerno povzročali okužbe. Ven-

dar je mladina v neštetih akcijah z veliko voljo in potrežljivostjo pregledovala vsak krompirjev grm posebej in uničevala škodljivca. Kdo ve kolikokrat je bil pregledan vsak grm!

Rezultat ni izostal. Koloradskega hrošča je vedno manj,

čeprav so nekateri hoteli ob-

ratno in čeprav mnogi niso po-

magali pri njegovem zatiranju.

Zmagala je kot vedno mladina!

Mladinci jeseniškega metalurškega tehnikuma pomagajo graditi zadružni dom na Cernivcu 1948. leta

Franec Žvan

Skojevčeva preizkušnja

Sekretar štabne sekcije je naročil referentu za prosveto, naj gre v četrti gorenjsko brigado. Tam pripravljajo miting, marsikaj jim bo treba povedati o delu. Referent se je odpravil na pot. Komandant ga je sprejel dokaj hladno, z ostalimi članimi štaba in četnimi komandirji pa je postal kmalu domač. Zvedel je prenekatero podrobnost o življenju in delu v brigadi. Dognal je, da so poročila, iz katerih je bil poučen o delu brigade, ne le točna, temveč dovolj skromna. Tu je sprevidel, da je docela upravičen sklep štaba sekcije, po katerem so imeli namen brigado proglašiti za udarno enoto.

»Zakaj pa je komandant kar odšel?« je vprašal referent, ko se je zunaj že stemnilo.

Sekretarka se je pomembno nasmehnila, namestnik je silno močno potegnil dim iz svoje cigarete, ostali pa so zmagali z rameni. A rekel ni nihče nič.

»Ali vam zaupa, da me boste pravilno informirali?« je smeje poizvedoval referent dajte.

»Ce ga nima, si pa najde kaj nepotrebnega. Samo, da brnja in da živi v neki večni naglici, pa je zdrav,« je odgovoril namestnik, ker je uvidel, da ne bo nihče odgovoril. Člani štaba so se spogledali ob njegovih besedah, referent pa je brž obrnil pogovor v drugo smer.

Referent se je pozanimal za program večernega mitinga.

»Petje, govor, skeč, recitacije...« so mu pojasnili.

Miting se je kmalu pričel. Govoril je namestnik komandanta. Prikazal je uspehe, ki jih je dosegla brigada in opozoril, da so nekateri

sposobnejši od komandanta in da bi brigada pod njegovim vodstvom dosegla še vse boljše uspehe. Zadnjo misel je izrekel mrmmaje, sam zase in sekretarka ga ni slišala.

Za oder sta se vrnila v trenutku, ko je namestnik pripel na prsa zadnjemu udarniku značko in mu stiskal roko.

Referent je govoril za namestnikom. Svoj govor je zaključil prej, kot je prvotno nameraval. To, kar je svojim dobrim nosom zasledil v brigadi, ga je vznemirjalo. Kjerkoli so se pojavila nasprotja v štabih brigad, so imeli opravka z dvema skupinama, tu pa so štab in vsi četni komandirji proti komandantu.

Ko so se mladinci in mladinke zavrteli v kolu, je pozval namestnika in ga odvedel v samoto. Zgrabil ga je kar naravnost.

»Kaj imate proti komandantu?«

Namestnik ga je začudeno gledal.

»Kaj pa naj bi imel? Nič!« je odvrnil, ne da bi skušal skriti presenečenje.

»Ali ni neroden, zaletav? Ali ga ne podcenjujete zato, ker nima nastopa — ker ne zna govoriti?«

»Nihče ga ne podcenjuje,« se je izviral namestnik. »Drži pa, da ne moremo doobravati njegove furije. A to mislim, da ni nič slabega.«

»Kaj napravi, kadar ga ne poslušate?«

»Kaj napravi? Zadnjik se je razjezl. Dejal je, da zaviramo delo. Sicer pa se največkrat sporečjo komandirji tretje, četrte in šeste cete. Nekajkrat je že vplil nad njimi.«

»Ste sklicali skojevski sestanek? Ste razčistili te pojave?«

»Nismo. Namen pa imamo sklicati brigadno skojevsko konferenco in tam ugotoviti vzroke nesogasja.«

Bistro referentovo uho je slišalo za namestnikovimi besedami: »Dosej nam ni padlo na um, da bi stvari razčiščevali po tej poti.«

»In kdo je sekretar SKOJ?« je dejal referent tako, da je namestnik čutil za tem vprašanjem skoraj grožnjo.

Zato je odvrnil dovolj poparjeno: »Jaz.«

»Prav. Nocoj po mitingu sklici v štabu sestanek skojevcov iz štaba in povabi tudi vse četne funkcionarje, ki so člani SKOJ. Pogovoriti se moramo o teh stvareh.«

Sestanek je bil za mnoge presenečenje, vendar je potekel docela mirno. Nične se nira razburil in nobena beseda ni bila spregovorjena glasneje, kakor bi bilo treba.

Namestnik je na predlog referenta v skupih besedah skušal prikazati razkol v štabu. Mimo tega, kar sta govorila z referentom, je pristavil le še, da skuša včasih komandant vsliti delovne naloge in zato često izpada kot diktator. Tudi ce se izkaže, da njegovi predlogi niso dovolj realni, od njih ne odstopi.

Ostali člani štaba pa so osvetlili še nekatere stvari, ki naj bi pomenile komandantove napake.

Mirko, komandant, je sedel ves čas mirno v kotu. Na obraz mu je lezla rahla rdečica, ki se je stopnjevala, ko je povzel besedo referent iz sekcijskega štaba. Referent se ni spuščal v napake, pač pa je povedal, da so povedane stvari slabia legitimacija za voditelja brigade, za skojevce, ki bi morali biti ostali mladini povsod dober vzgled.

Ko je umolnil referent, so se oči vseh zaplicile v komandanta. Počasi se je toliko uravnovali, da je uvel besedo. Z drgetočim glasom je povedal, da mu dosej ni še nihče ničesar očital in da je bil trdn prepričan, da je vse kar dela, prav. Napak se ni še nikoli zavedel. Morda jih je delal in skušal se jih vnaprej izogibati. Takšne misli so se dale razbrati iz njegovih nerodnih, jecijajočih besed.

Referent in vsi udeleženci sestanka so sprejeli njegove besede kot priznanje napak. Referent je pohvalil samokritičnost komandanta, mu dal še primeren moralen pouk in sestanek nekaj po enajsti ur zaključil.

(Nadaljevanje na 10. strani)

dedič REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

Iz življenja in dela mladine v »Iskri«

na tamah mladih delavcev

SLONI RAZVOJ PODJETJA

Upravičeno imenujemo danes tovarno »Iskra« mladinsko podjetje. V njej je od skupno približno 2450 zaposlenih kar 1200 mladih in mladincev. To so dediči vsega tistega pozitivnega, kar je v tem podjetju ralo že med vojno — posebno pa po njej.

Ze med vojno, ko je bilo v prostorih sedanja »Iskre« nemško podjetje za izdelovanje letalskih delov LGW, so imeli tu razen partijske tudi močno skojevske organizacije. S pomočjo te organizacije je uspelo odnesti iz tovarne mnogo tehničnega materiala in tudi poslikje blaga za partizane iz industrijske šole je posredoval SKOJ. Med vojno je delovala v tej tovarni tudi majhna partizanska tiskarna, ki jo je ureidel tov. Stiglic. Večina mladih skojevcov se je pozneje vključila v aktivno partizansko borbo ni mnogi od njih so izkravali za domovino.

Ko se je kmalu po vojni osnovalo podjetje za elektrotehniko in fino mehaniko »Iskra«, pri nas še nismo imeli zadosti tehnično usposobljenega kadra za tovrstna podjetja. Vrzel so morali izpopolniti mladi nadarjeni in pozrtvovalni ljudje, ki so prihajali iz vojske in ki so pomanjkanje znanja nadomestili z marljivostjo in vztrajnostjo. Tedaj so prihajali v Kranj mladinci iz vseh krajev Jugoslavije. Ze leta 1947 je bilo od skupno 1600 zaposlenih kar 900 mladincev. Organizirali so se prvi tečaji in izpit za kvalificiranje...

Ni treba posebej poudariti, da je tedaj mladinska organizacija opravila nemalo pozitivnega vzgojnega dela.

Ko so se v letih 1947, 1948 organizirale v podjetju delovne brigade, so bili mladinci prvi, ki so se oprijeli novo oblike dela s podvojeno voljo. Tekmovali so med seboj in si prizadevali, da bi čim več doprinесli k obnovi porušene domovine in k izgradnji industrije. Merilo uspehov so bili že tedaj: povečana kvaliteta proizvodov, doseganje norme, čim manjši izmet in izostenek, čim boljše čuvanje materiala in strojev itd. Mladinske petorce — brigade — so uspešno tekmovali z brigadami starejših izkušenjih delavcev. Kdo se ne spominja naporov in uspehov, ki sta jih dosegale petorce tovarishe Ivana Stružnika in Korada. Njihov primer je še danes vrgled mnogim mladim, ki se bore za povečanje delovne storilnosti...

Ko se je bil boj za doseglo plana, so vsi mladinci sklenili, da bodo vsak dan delali po pol ure več. Nekateri pa so ostajali na svojem delovnem mestu — brez prestanka — tudi po več dni. To je bil čas, ko je naše delovno ljudstvo bilo poslednji odločilni boj z nasprotniki izven meja naše domovine, ko so bile kleče gospodarske blokade najožje. In ne majhni delež v tem boju so prispevali mladinci iz »Iskre«.

Razen na delovnem mestu v podjetju se je mladina »Iskra« izkazala tudi na vseh republiških in zveznih mladinskih delavskih akcijah, kamor je poslala svoje zastopnike.

Pomagali so graditi bloke za delavo in njihove družine v Kranju. Sodelovali pa so tudi pri izgradnji internata industrijske šole, kjer se je izobražilo in izpopolnilo že nešteto mladih strokovnjakov.

Da je mladinska organizacija »Iskri« dosegla prva leta po vojni tolikšne uspehe je gotovo zasluga prvega mladinskega sekretarja Jožeta Benčiča, ki se

je iz mladincu razvil v enega najnaprednejših delavcev v podjetju in je danes predsednik sindikalne podružnice.

Mladinska organizacija pa je bila tudi kovačica novih, naprednih, socialističnih državljanov. Iz njenih vrst so izšli mnogi in predani tovariši našega političnega in javnega življenja.

Omenili smo že tovariša Benčiča, omenili pa moramo tudi tovarišico Majdo Mesarič, ki je bila že v letu 1948 sekretarka mladinske organizacije in je še danes ena najaktivnejših v pod-

šni meri izhajali iz njenih vrst ljudje, ki bi vodili napredno življenje tovarne.

Ta dejstva so nujno terjala ponovno organizacijsko spremembo.

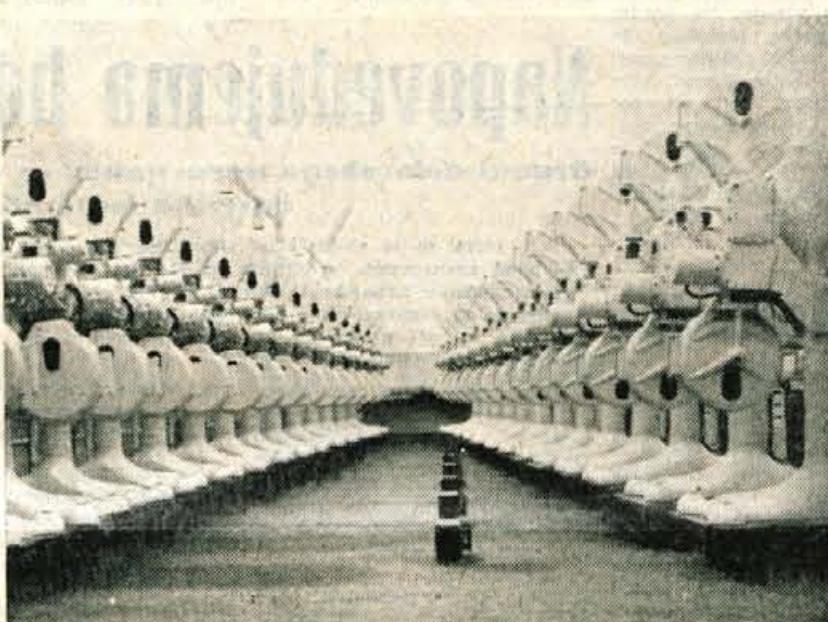
Mladina »Iskre« je osnovala svojo organizacijo v podjetju že 9. januarja letos. Na konferenci vse mladine, ki je bila tega dne, je bil izvoljen 7-članski komite, za predsednika pa tovariš Kadoič.

Mladinski komite v »Iskri« je takoj po izvolitvi izdelal obsežen program dela, katerega bistvene točke so: posveti in

Primorje itd.) se je mladini nudila zdrava zabava in razvedričilo. Prav tako zanimivi pa so bili obiski mladine iz raznih industrijskih središč Slovenije.

Najbolj plodno je bilo gostovanje in posvet s članji Kluba mladih proizvajalcev z Jesenic. Izmenjana so bila mnenja in izkustva, prirejen družbeni večer ter razna športna tekmovanja.

Največjo pozornost pa posveča mladina »Iskri« problemu delavskega samoupravljanja. Morda prav zaradi tega, ker se delavci pogosto ne zavedajo

Prva serija kinoprojektorjev, izdelanih v tovarni »Iskra«

jetu, pa tudi na terenu. Omeniti bi moral, da je vrsto drugih tovarišev, toda preveč bi bilo naštevanja.

Naj za primer, da je in da je bila mladinska organizacija v »Iskri« res kovačica naprednih ljudi, navedem le dejstvo, da je v Mestnem mladinskem komiteju Kranja kar 7 mladincov iz »Iskre«.

Mladina pa se ni uveljavljala le na svojem delovnem mestu, v proizvodnji, temveč tudi v kulturnem in športnem življenu. Vsebina sestanka je ocena dela enih in drugih, kakor tudi pomoč in dajanje napotkov mladini. Na posvetih se kritično pretrese delo v podjetju in se odstranjujejo vsi negativni pojavi, ki škodujejo napredku mladine. Prav s temi posveti so prav ti športniki tvorili osnovo za formiranje SD »Mladost«. Večina članov tega športnega društva, so delavci mladinci (tako vsi člani odbojkarske ekipe, mnogo nogometnevev).

Ko so bila športna društva še v podjetjih, je imela tudi »Iskra« svoja moštva, pozneje pa so prav ti športniki tvorili osnovo za formiranje SD »Mladost«. Večina članov tega športnega društva, so delavci mladinci (tako vsi člani odbojkarske ekipe, mnogo nogometnevev).

Ko se je mladinska organizacija prenesla na teren se je najprej upalo, da se bo pozabilo podeželje in da bodo tovariši, ki so doslej aktivno sodelovali v podjetju, znali za interesirati v navdušiti za politično, kulturno in športno delo tudi podeželsko mladino, toda uspeho, da se je med starejšimi strokovnimi delavci odstranila slaba navada, da mladini niso hoteli posredovati svojega znanja.

Razen posvetov pa vplivajo pozitivno na rast mladine tudi predavanja o vzgoji in vzgojnih metodah, ki jih posredujejo mladim razni strokovnjaki.

Za strokovno izobrazbo so še številni tečajti, ki jih v največji meri obiskujejo mladi delavci.

Letni program izletov, gostovanj in prireditve je bil že v teh kratkih mesecih uresničen 40 odstotno.

Prve prireditve, ki jih je organizirala nova mladinska organizacija, so bili mladinski plesti, kjer so se točile le brezalkoholne pižeče. Z njimi so hoteli mladino iz različnih kranjskih podjetij med seboj seznaniti, predvsem pa iztrgati številne mlade ljudi od vpliva alkohola. Saj je bilo od približno 300, kolikor je vsakokrat prišlo na ples, skoraj 200 tako rekoč potegnjenih od beznic in pižeč.

Velik vzgojni uspeh so imeli tudi ekskurzije, ki jih je mladina »Iskri« organizirala že vse kranjske tovarne. Na številnih izletih (Golnik, Martinjvrh, Koper, Slovensko

svojih pravic, često pa seveda tudi ne svojih dolžnosti. Zato mora biti prav v mladini tisto, kar bo prineslo spremembe v tem pogledu.

V »Iskri« se sicer mladina močno uveljavlja v delavskem samoupravljanju, saj je v delavskem svetu, ki šteje 81 članov, kar 16 mladih ljudi. Venendar, če pogledamo natancenje, ugotovimo, da morda to razmerje še vedno ni povsem ustrezajoče (v delavskem svetu je le ena petina mladine, v podjetju pa polovica).

Delavski svet in upravni odbor kažeta kljub temu mnogo zanimalja za delo in življeno mladine. Vse razprave DS in UO pred sestankom in po njem — obravnavu tudi mladina, razen tega pa so na vseh sejnah teh organov še posebni zastopniki mladine.

Primer »Iskre« kaže, da se delo mladine bistveno spremeni in da dobiva položaj, ki ji po njenih nalagah tudi gre. Pripravljanja mladih v tem podjetju pa lahko služijo mnogim za zgled.

Letni program izletov, gostovanj in prireditve je bil že v teh kratkih mesecih uresničen 40 odstotno.

Nemalo pa je bila presenečena mladina bistrškega predela, ko je izvedela, da je bilo oddano zemljišče, na katerem je igrišče, za zidavo stanovanjske hiše bivšemu uslužbencu Bombarne predlinice in tkalnice iz Tržiča, ki je bil svoječasno obsojen na 18 mesecev zapora zaradi gospodarskega kriminala. To mu je odobril upravitelj.

Mesto Ljudske mladine

je v krogu naprednih sil
v boju za socializem

JOŽE VARL

Ko ob 10. obletnici osvoboditve pregledujemo pot, ki jo je prehodila delavska mladina, kot del delavskega razreda, vstanejo pred nami veličastni dnevi povojske graditve in zmago, ki je mlada generacija s pemičjo na ustih pomagala premagovati mnoge ovire, ki so jih postavljali ljudje, tako v zvoda, kot zahoda. Prehodena pot delavske mladine Slovenije in Jugoslavije, je pot delavskega razreda, ki je čvrsto nosil začelo socializma skozi težke borbe za našo gospodarsko in politično neodvisnost. Borba za nove zmage se nadaljuje, priča pa mlademu pokolenju nove naloge in tem tudi probleme. Tovariš Tito je v lancem novembra v Kopru postavil pred mlado generacijo odgovorno nalogu — začelo delo starejše generacije nadaljevati in zaključiti našo graditve.

Organizacija Ljudske mladine Slovenije, ki združuje vso napredno mladino, se teh nalog dobro zaveda, le-te pa so povezane s problemi, ki jih mora LM v sodelovanju z drugimi organizacijami in organi uspešno reševati. Pred leti je bila LM v podjetjih močan politični steber pri utrjevanju socialističnih odnosov v industriji. Zadnji dve leti se je ta steber nekoliko zrahljal, ker je bila organizacija preusmerjena na teren. Prodiranje malomeščanstva, lokalizma, partikularizma in indiferentnosti med delavsko mladino, pa je narekovalo organizacijo tam, kjer mladina dela, to je v tovarno. Prav v pripravah za majsko praznovanje delavske mladine v Kranju, je organizacija LM v podjetjih začivila. Pokazalo se je, da je med mladimi delavci mnogo takih, ki dobro poznajo probleme podjetja in proizvodnje. Vse to pa moramo posredovati vsej mladi generaciji in jo mobilizirati v borbi za dvig delovne storilnosti, ki je pogoj za dvig našega zaostalega gospodarstva in s tem v zvezi tudi življenske ravni.

Osrednji problem, ki ne sme biti samo problem LM, temveč vseh naprednih sil v podjetju, je splošna in strokovna izobraževanje mladih delavcev. Osnovna politična skrb mora biti skrb za mlade delavce, ki bodo nadaljevali veliko bitko za socializem. LM v raznih oblikah skrbi za splošno vzgojo. »Klub mladih proizvajalcev«, ki je med prvimi začel delati v Železarni na Jesenicah in se pokazal kot zelo koristna oblika za seznanjanje mladih delavcev z aktualnimi gospodarskimi in političnimi problemi, prodira v naše tovarne in opravlja veliko naloge pri vzgoji koristnih proizvodnih elementov našega krog, predvsem mladih delavcev, ki postavljajo sistematični in stalni. Skrb za to pa naj prevzamejo Delavski svet in Upravni odbori, skupaj s sindikalno organizacijo. Društvo inženirjev in tehnikov in vsemi pozitivnimi silami v tovarni, ki želijo napredek našemu gospodarstvu, istočasno pa se mora voditi stalna evidenca nad napredkom in gibanjem mladih kadrov. Mladinska organizacija, mora biti pri tem, kot pri ostalih vprašanjih dovolj glasna, mladim ljudem naj nenehno tolmači potrebe po strokovnem usposabljanju in razvijati mnenja mlajših, da mora takoj po dovršenem tečaju ali šoli zasesti, ne vem kako odgovorno mesto. To daje še z nenehnim učenjem in s pričevanjem, ki ga bo doblj s pričevanjem delom. Sele v vsakdanji življenski borbi bo postal mlad človek močan in plenilen, tak, kakršnega zahteva čas in naša prihodnost.

Vprašanje, ki ga ne smemo ločevati niti od prvega, niti od drugega, je skrb za duševno in telesno rast mladih delavcev. Res je številčno stanje v naših društvin znatno boljše in večje, kot je bilo po prevojni — v nekaterih krajih je prav delavska mladina nosilec vse društvene dejavnosti. S tem pa nismo in ne smemo biti zadovoljni, saj od tega zavisi moč in sposobnost družbe. Vodstva tovarn in posameznih obratov izjavljajo, na so mladi delavci, ki so vključeni v katerakoli društvo, mnogo bolj disciplinirani, mnogo bolj učinkoviti pri delu kot taki, ki niso nikjer. Prav zaradi tega nam je tako stanje toliko bolj nerazumljivo. Res je naša družba dala osrednja sredstva za razna društva, čutimo pa, da je bilo moralne pomoči mnogo premalo. Redki so primeri, ko DS ali UO ali katerakoli druga organizacija, obravnava tudi to, za dvig produktivnosti tako važno.

(Nadaljevanje na 12. str.)

Mladinska organizacija je zmaga

Na Bistrici nad Tržičem ima mladina skromno, vendar lepo igrišče, kjer se lahko v prostem času športno izlivlja. Mladinska organizacija v Tržiču je celo skušala opremiti, in s prostovoljnim delom še bolj urediti, to igrišče. Nemalo pa je bila presenečena mladina bistrškega predela, da je izvedela, da je bilo oddano zemljišče, na katerem je igrišče, za zidavo stanovanjske hiše bivšemu uslužbencu Bombarne predlinice in tkalnice iz Tržiča, ki je bil svoječasno obsojen na 18 mesecev zapora zaradi gospodarskega kriminala. To mu je odobril upravitelj.

Nemalo pa je bila presenečena mladina bistrškega predela, da je izvedela, da je bilo oddano zemljišče, na katerem je igrišče, za zidavo stanovanjske hiše bivšemu uslužbencu Bombarne predlinice in tkalnice iz Tržiča, ki je bil svoječasno obsojen na 18 mesecev zapora zaradi gospodarskega kriminala. To mu je odobril upravitelj.

GLAS GORENJSKE 11

Po vsej Gorenjski slovesne prireditve

Še pomnite tovariši...

Pod tem gesom je Mestni odbor Zveze borcev na Jesenici priredil ob zaključku tedna proslav in prireditve, v spomin na 10. obletnico osvoboditve, partizanski miting, ki je segel v zavest Jesenicen takoj globoko, da ga še dolgo ne bodo pozabili. V soboto se je zbralo na strelšču več kot tisoč ljudi. Ko se je popolnoma stemilo, so prisluhnili besedam iz polpreteklih dni.

»Genossen und Genossinnen! Napravite mi to deželo nemško! Do oktobra mora na Gorenjskem prevladati nemška večina!« je pozival glas iz zvočnika, reflektor pa je obsvetil četrt nemških vojakov, ki so prihajali izpolnjevat to naročilo.

Truma pregnancev, ki so jognali z domače zemlje, obkroženo z zvermi v čeladah, je šla čez prizorišče, medtem ko so zvočniki posredovali v Miha Klinarja pesmi »Pregnanci« vzdružje tistih dni.

Kar se je zgodilo neposredno za tem, je ostalo očem prikrito. Gledalci so šele iz razgovora med Rösenerjem, gestapovcem Druschicijem in komandantom 181. policijskega polka Handlov zvedeli, da je pobegnil kakih trideset delavcev z Jesenic v gozdove. S tem se je začela uspeha dramatizacija, ki jo avtor Miha Klinar

Kamničani ob 10. obletnici osvoboditve

Med prireditvami, ki so bile organizirane v Kamniku ob proslavi 10. obletnice osvoboditve, je bil prav toplo sprejet samostojen koncert pevskega zbora »Solidarnost«. Zbor je ostal na višini, kakov jo je pokazal že ob 35-letnici. Pod vodstvom pevovedov tov. Viktorja Mihelčiča je izvajal izbran sporred partizanskih, umetnih in narodnih pesmi. Polna dvorana poslušalcev je nagradila pevce z živahnim odobravanjem.

V proslavo 10-letnice osvoboditve je bila v soboto zvečer v veliki dvorani doma slavnostna akademija. Ob tej priliki je govoril predsednik LOMO Kamnik in ljudi poslanec Alfred Janko, ki je prikazal uspehe naše svobodne graditve v prvem desetletju. Umetniški program so izvajali zbor »Solidarnost«, član Opere iz Ljubljane ter recitatorji Mestnega gledališča iz Ljubljane.

V nedeljo popoldne pa je bila že tretja uprizoritev škotske igre »Molčeca usta«. Od vseh do sedanjih uprizoritev je bila najbolje odigrana in tudi najbolj obiskana.

Mogočna manifestacija napredka delavske kulture

Na Javorniku — Koroški Bell, so v soboto razvili nov prapor DPD »Svoboda«, kateremu je kumoval predsednik GO Zvezze Svobod in član CK ZKS tovarš Ivan Regent. Svečani prireditvi, ob zaključku »Teden kulture« v počastitev 10. obletnice osvoboditve, je razen več sto domačinov prisostvovalo tudi več predstavnikov političnih organizacij jeseniške komune, okrajnega odbora Ljudske prosvete za Gorenjsko, mešani pevski zbor »Svoboda II.« iz Trbovlj, mešani pevski zbor iz Bohinjske Bistrice, moški pevski zbor iz Blej. Dobrave in drugi.

Ko so si gostje s tov. Regentom na čelu ogledali razstavo zgodovinskega materiala iz NOB, je predsednik France Trenen poročal o poteku in uspehih prireditiv v minulem »Teden kulture«. Drugi dan je bila pred spomenikom padlih borcev in falcev spominska svečanstva, katera se je udeležile veliko ljudi. Poseben poudarek proslavi so dali graničarji, ki so pritekli mimo spomenika s štafetno palico, nesko pozdravile svojemu Vrhovnemu komandanu maršalu Titu, za njegov rojstni dan. Množične organizacije so priložito listino s prisrčnim pozdravom in voščili. Upravni odbor je nato sprejel tudi predlog, da se društvo preimenuje v DPD »Svoboda France Trenena«, po revolucionarem in aktivnem članu predvojnega društva »Svoboda« na Javorniku, ki je med prvimi daroval življenje za boljšo prihodnost naših narodov.

Burno pozdravljen je nato stopil na oder predsednik GO zgodovinskega materiala iz NOB, je predsednik France Trenen poročal o poteku in uspehih prireditiv v minulem »Teden kulture«. Drugi dan je bila pred spomenikom padlih borcev in falcev spominska svečanstva, katera se je udeležile veliko ljudi. Poseben poudarek proslavi so dali graničarji, ki so pritekli mimo spomenika s štafetno palico, nesko pozdravile svojemu Vrhovnemu komandanu maršalu Titu, za njegov rojstni dan. Množične organizacije so priložito listino s prisrčnim pozdravom in voščili. Upravni odbor je nato sprejel tudi predlog, da se društvo preimenuje v DPD »Svoboda France Trenena«, po revolucionarem in aktivnem članu predvojnega društva »Svoboda« na Javorniku, ki je med prvimi daroval življenje za boljšo prihodnost naših narodov.

Potrebitno je tudi, da vzgajamo srčno kulturo, saj če bi vsi ljudje pod tem praporom, pomagali graditi vse tri temelje naše socialistične družbe, bi znatno pomagali naši Zvezzi komunistov in SZDL pri njenih naporih.

Nato je tov. Regent govoril še o življenju naših ljudi pred vojno.

V drugem delu programa so nastopali omenjeni pevski zbori z izbranim programom.

Pod tem gesom je imenuje partizanski skeč »Prav bitka« ji je naslov. V nekaj slikah je v njej restavrirana bitka med Nemci in partizanskimi četami na Mežaklji 1. avgusta leta 1941. V delu zažive liki Joža Gregorčiča, Poldeta Stražišča ter Ferda Korena in Viktorja Arzenška. Zadnja dva sta v spopadu z Nemci padla. To sta bila prva dva slovenska partizana, ki jima je upor vzel mlado življenje.

ni šel na Jesenice, pač pa so borci njegove čete začiali cestni most v Mostah pri Žirovnici in zato že naslednji dan doživel svoj ognjeni krst v borbi s 181. policijskim polkom obcesti. Handla.

Se nekdo zaživi v igri, čeprav sam v njej ne nastopa.

Proletarski pisatelj, Jesenican Tone Cufar.

»Sodruži! Vidim grozo v naših očeh. Delavska kri je začrtaла prvo brazdo na poti k svobodi. Zato bo tudi slovenska svoboda, delavska svoboda...«

Včasih sem delal v jesenški fabriki, zdaj pa pišem pesmi in povesti, ponavljajo pisanje besede Viktor Arzenšek. »Takrat ga nisem razumel,« pripoveduje Arzenšek svojemu prijatelju Ferdu Korenu. »Zdaj, ko smo tudi mi puštili kruh in zasušek in vse, da si priborimo našo delavsko svobodo, pa vem, da je on s svojim delom ohranjal naš boj in nas spodbujal, da nismo omagali.«

Pri izvedbi dela, ki ga je režiral Franjo Lotrič, je sodelovalo okrog sto petdeset članov organizacije ZB, bivših pregnancev in pripadnikov predvojaške vzgoje. Na gozdnini je našlo delo svoje najprimernejše naravno okolje. Zaradi svoje zgodovinske izčrpnosti, pogibljenosti v problemu polpretekle dobe in dramatične učinkovitosti, bi zaslužilo, da bi ga ob podobnih prilikah zadržali tudi v drugih krajinah.

Tako Rösener, Gregorčič pa med tem stoji zamislen na ro-

bu Mežaklje in govoril sam sebi:

»Ko bi imel bataljon, kakor v Spaniji, bi šel nočoj tja dol, na Jesenice.«

Ni šel na Jesenice, pač pa so borci njegove čete začali cestni most v Mostah pri Žirovnici in zato že naslednji dan doživel svoj ognjeni krst v borbi s 181. policijskim polkom obcesti. Handla.

Se nekdo zaživi v igri, čeprav sam v njej ne nastopa.

Proletarski pisatelj, Jesenican Tone Cufar.

»Sodruži! Vidim grozo v naših očeh. Delavska kri je začrtaла prvo brazdo na poti k svobodi. Zato bo tudi slovenska svoboda, delavska svoboda...«

Včasih sem delal v jesenški fabriki, zdaj pa pišem pesmi in povesti, ponavljajo pisanje besede Viktor Arzenšek. »Takrat ga nisem razumel,« pripoveduje Arzenšek svojemu prijatelju Ferdu Korenu. »Zdaj, ko smo tudi mi puštili kruh in zasušek in vse, da si priborimo našo delavsko svobodo, pa vem, da je on s svojim delom ohranjal naš boj in nas spodbujal, da nismo omagali.«

Pri izvedbi dela, ki ga je režiral Franjo Lotrič, je sodelovalo okrog sto petdeset članov organizacije ZB, bivših pregnancev in pripadnikov predvojaške vzgoje. Na gozdnini je našlo delo svoje najprimernejše naravno okolje. Zaradi svoje zgodovinske izčrpnosti, pogibljenosti v problemu polpretekle dobe in dramatične učinkovitosti, bi zaslužilo, da bi ga ob podobnih prilikah zadržali tudi v drugih krajinah.

Tako Rösener, Gregorčič pa med tem stoji zamislen na ro-

F. Z.

O proslavah v Bohinju

Tistih dni, ko je bila poplavljena trdovratna, težka in silna napore zahtevajoča borba, se Bohinj spominja vsako leto, letos pa jim je posvetil 14 dni proslav, akademij, športnih, tekmovalnih, gostovanj, kresov, bakljad, povork, budnic, folklornih nastopov koncertov... Pravnovaže je prišlo do izraza tudi na dveh veselicah, na partizanskem mitingu in drugod. Vendar ponemir za Bohinj praznovanje desete obletnice prej revijo političnih, kulturnih, športnih in drugih naporov, ki jih dajejo Bohinjci z namenom, da ne bi nikdar zbledeli.

Bohinj se spominja ob deseti obletničnih tistih 250 borcev, ki so darovali življenje, spominja se dni, ko je kot en človek enotno žrtvoval vse, kar je imel, za našo vojsko (saj samo število živine, ki jo je postal brigadam na primorskem presega 500 glav). Spominja se tudi begunjskih zaporov, skozi

katere je šlo čez 100 Bohinjev, talcev na Bitnjah in v Šošteki, ognjenih zubljev, ki so v decembrovih dneh leta 1941 uničili del Nomenja... Vse to ponovno ozivlja v zavesti ljudi.

Iz množice prireditiv, ki jih ni mogelo vseh niti zabeležiti, kaj šele oceniti, bom izločil dve, ki karakterizirajo odnos, s katerim so se lotili proslav. Stevilo premier dramske sekცije »Svoboda« iz Bohinjske Bistrice gre na štiri deset. Vendar so izložili iz vseh teh predstav delo, ki jim je najbližje, ki ga igrajo najbolj predstavni in ga z uspehom uprizorajo že vsa povojna leta — Cankarjeve »Hlapce«. Stevilo gledalcev je v Bohinju nenevadno veliko. In Cankarjeve »Hlapce« je videlo že vsaj dve tretjini Bohinjev. Toda dvorana je polna še vedno in je bila tudi to pot. Druga takšna prireditve je nastop znanih in neznanih talentov. Ze dejstvo, da se je na nastop prijavilo prav toliko nastopajočih, kot jih je bilo svoj čas na nastopu iz vsega okraja, priča s kakšnim odnosom priznavajo v Bohinju sleherno kulturno prireditve in kako globoko je kulturno udejstvovanje prodrio v bohinjske ljudi.

Bohinj se je lepo oddolžil spominu na veliko narodnoosvobodilno borbo, na veseli majski dan pred desetimi leti in je s svojim praznovanjem dostenjno pocastil tudi spomin tistih, ki so žrtvovali življenje zato, da je bilo rojeno »Naš veliko jutro«.

FRANCE ZVAN

Uspela akademija v Radovljici

Radovljčani so hoteli veličastno počastiti 10. obletnico osvoboditve. V soboto, 14. maja ob 8. uri zvečer so pripravili svečano akademijo. Velika radovljška kino dvorana je bila napolnjena z zanesljivo.

rati zelo doživeto. Prav tako je Begunjanec tov. Stanko Eržen deklamiral tako taplo, da si je popolnoma osvojil občinstvo.

Posebno velik aplavz je doživel begunjski kvintet, dočim je bilo izvajanje pevskega zborov iz Radovljice bolj pomajnjivo.

Za pestrost sporedne so poskrbeli gimnaziji in člani TVD »Partizan« Radovljica, s prostimi vajami. Ob koncu so prijetno presenetili še člani KUD Kropa, ki so ob spremljaju harmonikaša zapesali nekaj narodnih plesov.

Spored je bil dobro izbran, zato so bili vsi nastopajoči deljeni zasljenega priznanja. Morda bi bili uspeh še večji, če bi bilo napovedovanje po zvezniku in razločnejšem.

Proslava osvoboditve na Bledu

V nedeljo je tudi Bled, kot vsi kraji Slovenije, proslavil 10-letnico osvoboditve. Priprave za proslavo so bile še kolikorliko dobro organizirane, vendar je slabo vreme onemogočilo, da bi prireditve potekale tako kot je bilo predvideno.

V soboto so govorili kresovi po okoliških hribih in načinili začetek proslave. V nedeljo pa je bila svečano odprtva spominska plošča na hiši narodnega heroja Jaka Bernarda na Koritnem. S tem se je Bled vsaj skromno oddolžil prvemu borcu in organizatorju upora na Bledu in okolici. Saj je bil Bernard tisti, ki je organiziral držno, prvo akcijo na Bledu, v avgustu leta 1941 in je s svojim junastvom pritegnil prve borce na Jelovico. Ploščo je odprt zastopnik ZB Ivan Zupan z Bleda, odkriti pa so prisotni zastopniki LOMO Bled; SZDL in ostalih množičnih organizacij.

Zvečer je bila svečana akademija. Nastopili so pevci in televadeci TVD »Partizan«. Na svečani akademiji se je zbralo lepo število Blejčanov.

MEDSEBOJNI ODNOSI MLAĐINSKE ORGANIZACIJE IN UPRAVE PODJETIJ

Ne bi mogli trditi, da vodstva posameznih podjetij niso pozdravila ponovno ustanavljanje mladinskih organizacij v tovrstih, čeprav so nekateri namigovali, češ zakaj nam je sploh potrebna mladinska organizacija. Toda to vsekakor ni in ne more biti dovolj. Dolžnost upravnih odborov podjetij je, da nudijo mladinskim organizacijam vsestransko pomoč, saj je ravno v mladini osnova za rast in procvit vsakega podjetja.

Ob ponovnem ustanavljanju mladinskih organizacij v podjetjih pa je bilo opaziti dve skrajnosti. Nekatera vodstva podjetij pojmujejo našo borbo za dvig delovne storilnosti vse preveč delo, praktično.

Ne upoštevajo namreč tega, da je tovorni potreben tak mladinec, ki je vsestransko razgledan in umsko razviti. Tak mladinec, ki ni le številka, zapisana v seznamu tovorniških delavcev. Zato je treba skrbeti za vsestransko in ne le proizvodno oblikovanje mladega človeka — delavca.

V nekaterih tovorniških mladinskih aktivih pa so se pojavili mnenja, češ ker je mladinska organizacija v podjetjih potrebna, morajo torej vodstva podjetij tudi skrbeti za njeno. Taki nazori so seveda

skodljivi. — Mladini mora biti jasno, da se bo le z lastnim delom in trudom lahko uveljavljala. Tak način uveljavljanja je edino pravilen. Le tako bo vodstva podjetij tudi upravičeno gledala na mladino in njeni organizacijski potenciali, ki nekaj pomeni v podjetju, na činitelj, s katerim mora računati.

Ce se doslej vodstva posameznih podjetij nudila mladinska organizacija pomoč, je bila le-ta predvsem materialna (»Pekos« je finančno pomagal organizaciju vsestransko razvijati), zato je v mladini osnova za rast in procvit vsakega podjetja.

Mladinska organizacija s svojimi člani se bo morala krepljiti za stroj za dvig proizvodnje — in ne nazadnje — tudi za svoje mesto v podjetjih, v delavskih svetih, upravnih odborih. In celotno majsko slavlje delavske mladine Slovenije, ki bo doživel svoj vrhunc ob prazniku delavcev. Tako je treba skrbeti za vsestransko razvijati mladega človeka — delavca.

V torku so se zbrali člani skupščine Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Kranju ter številni predstavniki delovnih kolektivov kranjskega okraja, na VII. redno skupščino Zavoda, da bi razpravljali o nekaterih problemih, predvsem pa o posebnem stopenju prispevka za socialno zavarovanje ter o dodatnem prispevku.

VEČ POZORNOSTI ZA ZNIŽAJE

Več prizadevanja za ustanavljanje socialističnih obrtnih obrazov

Nedvomno je danes razvoj obrtništva eno izmed pomembnejših vprašanj našega nadaljnega gospodarskega razvoja in dviga življenjske ravni delovnega človeka. Ker je zato reč tak razvoj, del naših splošnih gospodarskih teženj je jasno, da smo vsi močno zainteresirani na tem — vsaj morali bi biti — še prav posebno pa politične organizacije na čelu s Socialistično zvezo delovnega ljudstva. V tem okviru je potekala tudi razprava na ponedeljkovem sestanku sekretariata SZDL krajske komune.

Na vsak način je Socialistična zveza voljna kar najbolj pomagati razvoju obrti, vendar tak razvoj, ki bo krepil socialistični sektor in seveda ne bo zanemarjal tudi zasebno obrt. SZDL pa ni za tako podporo obrtništva, ki bo omogočala ogromne zasluge posameznikom, katere bodo dosegli z velikimi dobički.

KDO NAJ DOBI OBRTNO DOVOLJENJE?

Z ustanavljanjem novih obrtnih obrazov, je v neposredni zvezi tudi izdajanje ustreznih obrtnih dovoljenj. Kdo je upravičen do obrtnega dovoljenja? Prav gotovo ne tisti obrnik, ki ima dvomljive politične in tudi moralne odlike. Tudi tak obrnik, naj ne bi v prihodnjem doblil dovoljenja za obrt, ki že sedaj šušmari in skuša z obrtnim dovoljenjem le legalizirati svoje šušmarjenje.

Cepav predvideva uredba o obrtništvu, da je treba izdati obrtno dovoljenje vsakemu prosliku, ki izpoljuje določene pogoje (mojstrski izpit itd.), je treba pri tem upoštevati tudi politične in morale pogoje.

Po mnenju Socialistične zveze je zelo problematična izdaja obrtnega dovoljenja ljudem,

ki so delali v socialističnem obrtnem podjetju in so, bodisi z nezainteresiranostjo bodisi iz neznanja pripomogli, da je šlo podjetje v likvidacijo. Kje je jamstvo, da bodo znali tudi vkladiti prejemke delavcev v obrti, s prejemki onih v industriji. Prve izboljšave smo že naredili z novimi tarifnimi pravilniki, vendar bo treba še marsikaj storiti, da bomo popolnoma preprečili fluktuation delovne sile iz obrtništva v industrijo. Le z vestransko skrbjo im pomočjo posameznim socialističnim obrtnim podjetjem in to že takoj v začetku njihovega obstoja, bomo izboljšali, sedaj v nekaterih primerih že kar kritično stanje našega obrtništva.

VEČ INICIATIVE ZA RAZVOJ SOCIALISTIČNEGA SEKTORA OBRTI

Kot je vidno precejšnje zmanjšanje zasebnikov za obrtna dovoljenja, tako je na drugi strani opaziti zelo majhno zmanjšanje za ustanavljanje socialističnih obrtnih obrazov. Želja za razvojem obrti v smerni krepitve socialističnih elementov v obrtništvu, je še vse premajhna.

Izboljšanje stanja, prav posebno v nekaterih obrtnih strokah bi lahko pripomoglo tudi nekaterem tovarne. »Planika« — tovarna obutve ima v svoji novi prodajalni v Kranju tudi servisno delavnico. Zakaj

ne bi še »Peko« v okviru svojih prodajal imel tako pravljalcico čevljev, ki bi lahko olajšala pomanjkanje čevljarskih uslužnostnih obrazov. Tudi »Gorenjska oblačilnica« bi morala večino delovnega časa posvetiti izdelavi oblik po meri in ne serijski izdelavi konfekcije.

VSKLAJEVANJE PLAC

Ceprav hoteli pospešiti razvoj obrtništva in mu preskrbiti zadostno število delovne sile, bomo pač morali tudi vkladiti prejemke delavcev v obrti, s prejemki onih v industriji. Prve izboljšave smo že naredili z novimi tarifnimi pravilniki, vendar bo treba še marsikaj storiti, da bomo popolnoma preprečili fluktuation delovne sile iz obrtništva v industrijo. Le z vestransko skrbjo im pomočjo posameznim socialističnim obrtnim podjetjem in to že takoj v začetku njihovega obstoja, bomo izboljšali, sedaj v nekaterih primerih že kar kritično stanje našega obrtništva.

A.

Podali so obračun

Iz poročila o delu društva, je razviden razvoj turizma v letnem letu in letosni perspektive. Povojni turizem je postal bolj razgiban, dinamičen in izletniški. Današnji turist hoče v najkrajšem času videti čim več in tisto, kar je za neko dejelo, ki jo obiše, najbolj karakteristično. Bivanje gostov v enem kraju je vedno bolj kratko. Lani je prišlo na 1 gosta

na Bledu le 3,89 nočitev.

Do prerokovanega zmanjšanja domaćih turistov v preteklem letu ni prišlo, saj je obiskalo Bled lani 20.568 gostov, največ iz Srbije, Hrvatske in Slovenije. V letu 1953 pa je bila na Bledu 20.737 domaćih turistov. Izredno je narastel inozemski turizem, saj je bilo lani na Bledu 17.763 tujih gostov, še enkrat toliko kot prejšnje leto. Med inozemci so bili najbolj številni Nemci, Holandci in Angleži.

TD je v preteklem letu skrbelo tudi za zadovoljstvo gostov na Bledu. Tako so prirejali folklorne nastope, nastope pevskih društv z Bleda, Bohinja, Jesenic itd., koncerte, športne prireditve in drugo.

Malo pa je bilo storjenega za propagando. Letos pa bo TD izdalo svoj prospekt Bleda, z opisom vseh izletov v okolico.

Društvo bo moralno posvetiti večjo pozornost telesnemu sodelovanju med glavnimi gospodarskimi podjetji na Bledu, ker bi se z večjim sodelovanjem napravilo še mnogo več. Tudi s cenami v predsezoni bi privabili mnogo več gostov, skratka, turistično društvo bi moralno postati osrednji usmerjevalec vsega razvoja turizma na Bledu.

Občni zbor so pozdravili tudi zastopniki Turistične zveze Slovenije in Hugo Weiss, zastopniki LOMO Bled, Putnika itd. Ob koncu so izvolili nov upravljeni odbor s tov. Kunčičem na čelu.

gnalo, da bo prihodnji mesec skršalo doseči še večje uspehe.

Rezultati novega načinka na grajevanja so že tu, izhajajo pa več ali manj iz razprav, posvetovanj in sprejemanja novega tarifnega pravilnika. Kolektiv je že takrat imel priliko izračunati in predvideti prejemke po novem pravilniku. Trditve lahko podkrepimo z nekaterimi drugimi podatki. Proizvodnja se veča in jo celo presegajo. Manj je zastojev in tudi nešred pri delu. Kljub temu, da je v Zelezarni okoli 150 ljudi manj zaposlenih kot določeno normativno in da je letosni družbeni plan za okoli 9% višji od lanskega, so v prvem četrtletju plan dosegli po kolikini skoraj 103 odstotno, blagovno pa nekaj nad 100 odstotkov. V aprilu pa so proizvodnjo presegli za 2%, blagovni plan pa za več kot 4%. V maju pričakujejo še boljše uspehe, ker je že prva dekadka meseca majca pokazala prekorakenje proizvodnega plana z 3,3 odstotke.

Kaže, da je kolektiv v celoti sprejel nov tarifni pravilnik, ker bo to prišlo do izraza še v prihodnjih mesecih. Te dni pa je kolektiv občutil, da je, ker je presegel normo, izboljšal kvaliteto itd., prejel tudi več plače. To ga bo hkrati nekatera pa je upoštevala.

Tarifna komisija v Zelezarni se je pred dnevi premenovala v stalno tarifno komisijo, ki bo zasedovala vse probleme v zvezi z novim plačnim sistemom, je iz dosedanjih izkušenj ugotovila nekaj pomanjkljivosti. Zato je predlagala upravnemu odboru in delavskemu svetu spremembo nekaterih postavki v preimljenskem sistemu. Izračun je namreč pokazal, da so nastale na udeležbi pri prekorakenju norm preobčutne razlike med vodilnim kadrom in delavci v proizvodnji. Delavski svet je na svoji seji pretekli četrtek obravnaval to vprašanje in sprejel ustrezne popravke.

J. P.

Boh. Bistrica bo razpolagala z 20 milijoni

Na zborih volivcev, ki so jih zaključili v četrtek, so volivci občine Boh. Bistrica razpravljali o predlogu proračuna, o družbenem planu in drugih vprašanjih. V letosnjem proračunu ima občina predviden skoraj 20 milijonov din dohodka in prav toliko izdatkov.

Seveda so pri dohodkih upoštevane tudi dotacije OLO. Od teh sredstev predvidevajo za potrebe prosvete in kulture 9.980.000 din, za zdravstvo in socialno skrbstvo pa 1.730.000 din, 12.500.000 din pa imajo za negospodarske investicije. S temi sredstvi so pretekli teden že začeli graditi zdravstveni dom. Gradnjo je prevzel novo ustanovljeno gradbeno podjetje »Srednja vas«. Nekaj nad

milijonov din pa bodo porabili za adaptacijo občinskega doma, katerega bodo dvignili za eno nadstropje.

Seja sekretariata OSZDL za Gorenjsko

V pondeljek je bil v Kranju sestanek sekretariata Okrajne odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva za Gorenjsko, kjer so razpravljali o nekaterih kadrovskih vprašanjih v zvezi z ustanavljanjem komun in Zvez komun za Gorenjsko. V razdelitvi upravnopersonalne službe v bodočih komunah in Okrajnem odboru zvez komun se predvideva, da se bo administrativni aparat, v odnosu na dosedanjega, znižal za 33 ljudi.

nici, v katerega aktivu je samo delavska mladina in aktivu kmečke mladine v Podljubelju. V teh dveh aktivih vsak pionir težko čaka trenutka, ko bo do polnil 14. leta, ker bo potem tudi on lahko postal član mladinske organizacije.

Tržičani se niso udeleževali delovnih akcij samo doma, temveč so imeli tudi svojo brigado — tržičko — na progri Brčko-Banoviči, okrajsko brigado na progri Samac-Sarajevo, udeleževali so se mladinskih delovnih akcij na Avtoputu, Sežana-Dutovlje, Banja Luka-Doboj in drugih. Omeniti moramo, da je bila V. mladinska delovna brigada »France Rozman-Stane«, v kateri so bili tudi Tržičani, petkrat udarna in enkrat pohvaljena od Glavnega štaba CK ZMŽ.

To naj bi bil samo kratki in prav gotovo tudi nepopoln pregled mladinskega gibanja Tržičanov pred vojno, med vojno in prva leta po vojni. Prav tako takrat, je še danes prva med našo mladino, ki je veden pridno pomaga pri izgradnji socializma, pri izgradnji za lepšo prihodnost, ker se zaveda, da s tem kar je že naredila, ni še končano njen delo, temveč bo morala za svoje cilje, ki si jih je postavila, še krepko priti za stroje, lopate, krampe in knjige.

GLAS GORENJSKE 13

Prvi rezultati

Nekaj ugotovitev o prvih započanjih delovanja novega tarifnega pravilnika

Delovni kolektiv jeseniške železarne je pred dnevi prejel plače že po novem tarifnem pravilniku, katerega je delavski svet podjetja sprejel 28. marca in ga je kmalu zatem potrdila tudi Okrajna komisija za plače. Težko bi bilo povedati kaj več o rezultatih, ki jih prilagajo v slehernem podjetju z novim sistemom nagrajevanja. Naš sodelavec je obiskal tov. Janša, predsednika tarifne komisije v Zelezarni na Jesenicah in še nekatere druge tovarne ter se z njimi razgovarjal o teh vprašanjih.

Za naše bralce smo povzeli nekaj zanimivih ugotovitev iz teh razgovorov, ki jih bodo prav gotovo zanimale. Težko je povedati nekaj točnega ali natančnega rezultata novega plačnega sistema. Vidni so pa nekateri uspehi, ki se lahko prilegajo tudi v skupnosti. V skupnosti, ki je vidno precejšnje zmanjšanje zasebnikov za obrtna dovoljenja, tako je na drugi strani opaziti zelo majhno zmanjšanje za ustanavljanje socialističnih obrtnih obrazov. Želja za razvojem obrti v smerni krepitve socialističnih elementov v obrtništvu, je še vse premajhna.

Izboljšanje stanja, prav posebno v nekaterih obrtnih strokah bi lahko pripomoglo tudi nekaterem tovarne. »Planika« — tovarna obutve ima v svoji novi prodajalni v Kranju tudi servisno delavnico. Zakaj

Letošnje investicije v obrt

Družbeni plan radovljiskega okraja predvideva v letosnjem letu 25 milijonov dinarjev sredstev za investicije v obrtništvo. Toda to ne bo vse. Temu znesku moramo pritišči še lastna sredstva obrtnih podjetij, ki jih bodo leta dobila iz amortizacijskega sklada in 4 odstotnega sklada za samostojno razpolaganje. Na osnovi tega sodijo, da bodo leta razpolagali s približno 40 milijoni dinarjev sredstev.

Namensko še ta sredstva niso dokončno razporejena. Znano je le to, da bo dobilo podjetje »Cokla« z Blejske Dobrave 15 milijonov dinarjev in »Okovje« z Kamne gorice 2,5 milijona dinarjev sredstev za razprtitev podjetij, oziroma za novogradnje. Izvršek teh podjetij se bo na ta način povečal za 100 odstotkov. Omenjena obrata imata namreč vse pogoje, da se razvijeta v industrijski podjetji. To je že razvidno iz ostvarenega družbenega proizvoda na enega zaposlenega, ki znaša podjetju »Cokla« 87.000 dinarjev, v »Okovje« pa 940.000 dinarjev. Družbeni proizvod v »Okovje« je obenem največji ostvareni dohodek na enega zaposlenega v obrti v radovljiskem okraju.

Mesto olepšujejo

V Kamniku tudi letos posvečajo olepšavi mesta veliko pozornost. V občinskem proračunu imajo za to določena sredstva. Za nasaditev cvetja in letopisnega grmičevja pa skrbijo mestna vrtnarstvo. Dozdaj so že večino stranskih ulic po mestu posuli z drobnim gramozom iz mestnega kamnoloma pod Skalo.

Po mestu je »Solidarnost« postavila na hišah več oglasnih desk za pribajanje lepkov in vabil na proslavitev in gledališke igre. To so Kamničani že dolgo čakali, zdaj bi še želeli, da bi pri predstavi čimprej odstranili lepake, da bi ob pridržah takoj vzbudili vso pozornost.

Tržička mladina v borbi za lepšo prihodnost

SE SKOJEVCI so bile razen v Tržiču še v Veternem in v Podljubelju. Imeli so svoj okrajni komite, ker pa je bila večina skojevcov v partizanih in kot sedež komiteja na Počivalniku pod Ljubeljem. Tam je bil tudi sedež raznih drugih organizacij, ki so bile v mesecu maju leta 1944 izdane. Izdajalec je bil Grašič iz okraja Golnika. K sreči pa sta za to hajko pravočasno zvedeli dve skojevcv, Tržičanci Tatjana Koren in Marija Sprajcer, ki sta se pravočasno obvestili voditelje skojevčevega komiteja ŠKOJ in ostalih organizacij. Same mladinci so bili razliki med tem, ko so partizani zapustili bunker in ko sta bili že dve koloni Nemcev in slovenskih izdajalcev pri njem. Skojevcv in ostali so se pravočasno umaknili, čeprav so morali pri umiku pomagati še ranjenemu partizanu, ki se je zdravil pri njih, njihovi sovražniki pa so zmagovale.

Tržička mladina se je udeležila vseh množičnih delovnih akcij. Na ruševinah požganih domov kmetov in delavcev iz bližnjih vasi, so pomagali postaviti nove domove in prav tako tudi graditi zadružne domove. Razen tega so pomagali v Tržiču udarniško graditi stanovanjske bloke, pilarno, športno igrišče in kopališče. Skratak, mladinci so bili delavni v vseh aktivih, ki so bili in so še danes v Tržiču in njegovem okolici. Vse priznanje pa moramo dati najdelavnejšima in najmnožičnejšima kolektivom; to je Bombažni predilnici in tkal-

Koristno sodelovanje

V preteklem tednu je bil v Bohinju sestanek zastopnikov Gostinske zbornice iz Radovljice in Tolminca. Prvi rezultati tega sestanka so razveseljivi. Ustanovljeni sta skupni propaganda in prometni komisiji, ki bosta takoj prilegli z delom. Nalogi propagandne komisije je, da izdelava skupen prospect za območje obeh zbornic, ki obsegata alpsko turistično področje naše države. Manjka le še sodelovanje gostinske zbornice iz Kranja, da bi jo priključili še področje Jezerskega in Škofje Loke. Upamo, da se bo tudi ta zbornica v kratkem pridružila.

Prospekt bo gotov še letos. Prometna komisija pa bo skušala izboljšati prometne zveze

gih drugih krajev Gorenjske. Na Trgu Svobode se je zbral mnogo prebivalcev mesta in okolice, zlasti mladincev, pionirjev in pripadnikov JLA. Bila je tudi častna četa gasilcev.

Stafeto je pozdravil v imenu okrajskega in komunskega odbora SZDL predsednik tovarša Martin Košir in naročil nosilcem štafe naj poneso maršalu Titu obljubo prebivalcem Gorenjs

JUBILEJNI koncert moškega pevskega zbora „France Prešeren”, Kranj

Kaj pomeni moški pevski zbor »France Prešeren« za Kranj, njegovo okolico in ožjo domovino, si težko predstavljamo. Tega bi se morda še zavedali, ko bi zbor prenehal s svojim delovanjem. Malo je namreč pevskih zborov, ki bi ohranili ves čas svojega obstoja toliko stabilnost, brez vsake vidne krize, kar je pri pevskih zborih tako pogost pojav, in dosegli tolikšne uspehe, kot moški pevski zbor »France Prešeren«.

V proslavo 10-letnice osvoboditve in za 10-letni jubilej svojega obstoja je priredil zbor koncert, ki ga smemo imenovati višek poustvarjalnega glasbenega dela od ustanovitve zebra do danes. Za ta pomembni jubilej si je izbral zelo zahteven spored, ki bi ga težko zmogel še kateri drugi pevski zbor. Program je bil razdeljen na tri dele, vsak je obsegal po šest pesmi. Prvi del je obsegal pesmi, ki nosijo počet naše socialistične gradivite ali pa so impresije na veliko osvobodil-

no borbo. V tem delu sta izstopila s svojimi kvalitetnimi deli zlasti Simoniti in Lipar; prvega odlikuje spevnost, drugega pa zanimiva glasbena gradnja, pri čemer se naslanja na novejše glasbene pridobljite. V drugem delu so bili zastopani naši vidni, se živeči glasbeniki z najkvalitetnejšimi in zelo zahtevnimi glasbenimi deli, ki so večinoma nastali pred drugo svetovno vojno. Med njimi predstavlja vsekarka Karla Pahorja »Očenaš hlapca Jerneja«, ki je pomenil tudi višek celotnega koncerta. Druge skladbe tega dela in pa Radovana Gobca iz prvega dela so zelo težke, zahtevne, s težkimi disonancami in modulacijskimi prehodi ter so trda preizkušnja za najbolj rutiniran pevski zbor. Tretji del programa pa je obsegal priredbo narodnih pesmi, venčkov ter samostojne skladbe na narodno motiviko, izmed katerih so bile nekatere prvič izvajane.

Kako je zbor rešil svojo nalogu? Ko zasedujemo razvoj

Razstave v tednu muzejev

V nedeljo, 15. maja je bila v Mestnem muzeju v Kranju odprtta razstava grafičnih del slikarjev Goldensteina, Konrada Grefeja, Wagnerja in lesorezov M. Maleša. Medtem, ko pripadajo prvi trije generaciji slikar-

jev 2. polovice 19. stoletja, je Maleš naš sodobnik. Z Grefejem in Wagnerjem ga druži le podobna izbira motivov, ki zajemajo v svoj krog Gorenjsko, njene ljudi in pokrajino. Fr. Goldenstein, znanega zaradi njegove upodobitve Prešerena, zastopajo na razstavi kolorirane risbe kranjskih narodnih nošč. V vitrinah je razstavljen arheološko gradivo: najdbe iz okolice Prahove vile, z Lajha, Titovega trga in iz Stražišča. V stranski sobi najdemo fotografijo mesta Kranja iz konca 19. in zač. 20. stoletja, ki po svoje lepo ilustrirajo njegov stavnini in teritorialni razvoj v zadnjih desetletjih. V I. nadstropju razstavlja numizmatik amateur A. Pogačnik iz Stražišča svojo zbirko antičnih novcev ter medalij in plaket iz novejše dobe. Razstava je ena prvič te vrste pri nas.

Za Teden muzejev je bila delno preurejena tudi stalna muzejska razstava v Prešernovih hišah, ki je odprta vsak dan od 10.-12. in od 16.-20. ure.

10. obletnico so praznično pričakali

Ze dolgo niso na Jezerskem tako množično pristopili k delu kot letos za 10. obletnico osvoboditve.

Akcija Turističnega društva, za oljevanje vasi, ter delo mnogih organizacij za kulturne in športne prireditve lepo napripreduje. Smučarji so pod pokroviteljstvom SZDL Jezersko tekmovali v veleslalomu pod Makelovo Kočno. S tem so se vsaj delno hoteli oddolžili pred 10 leti padlemu smučarju - partizanu Ljubu Grabnarju. Ta njihov tovarš je padel tik pred koncem vojne na Koroškem.

Tako so 10. obletnico osvoboditve proslavili tudi ob spominu na 10. obletnico njegove junaške smrti.

zbora od njegovega nastanka, smemo trditi, da zbor še nikoli ni pel s tolikim elanom, s toliko vzdrljivostjo in prednostjo svojemu pevovodji, kot topot; zato morem trditi, da je zbor dosegel s tem koncertom višek svojega dela. Ce bi zbor pel brez not in bi ne trpela intonacija pri Ravnikovi pesmi »Kam si šla«, bi se ta višek še stopnjeval. Zbor je dosegel také dinamične viške, bodisi v pianissim ali fortissim, kakršnih dosegajo od njega nismo bili vajeni slišati. Močno se je uveljavila smiselna in izrazno poglobljena gradacija ter lepo fraziranje; tudi diktacija je bila pot izrazitejša. Glasovi so se popolnoma podredili svojemu dirigentu in je bila homogenost glasov in celotnega zboru zelo strnjena. Polni so bili basi, ki so dobili mehkejšo barvo in večjo prožnost. Lepo barvo ima drugi tenor, medtem ko je bil prvi tenor zelo discipliniran, zadržan in umerjen; seveda bi potreboval še nekaj sočnih glasov. Solistka, ki je odprala melodijo v Liparjevi »Goreči ogenj«, ima sicer dober glasovni material, ki pa še ni izenačen.

Do tega uspeha bi se zbor ne morel dvigniti, če bi ne imel tako preizkušenega pevovodja, kot je glasbenik Peter Lipar. Njemu se mora zahvaliti za uspehe, ki jih žanje ne samo doma, ampak tudi po drugih krajih naše ožje in širše domovine.

S.

KUD „Janko Krmelj“ iz Reteč naj bo za zgled

Med najbolj agilnimi KUD na področju loške komune, pa morda še dalje, je brez dvoma KUD »Janko Krmelj« iz Reteč. Ceprav še nimajo lastnega kulturnega doma ter vas skupaj z Gorenjo vasjo šteje le okoli 100 hiš, so vendar dosegli z vztrajnim delom take uspehe, da bi društvo mirno lahko postavili za zgled, kaj se da in more na praviti z dobro voljo in prizadevnostjo. To zlasti v zadnjem času, ko delovno moralo nekaterih društev, zlasti fiskulturnih, načenja zgrešeno in nadvse škodljivo mnenje: »Ne moremo dalje, ni mogoče delati, dajte nam pogoje, dajte denar, dajte, dajte...« ali še dalje: »Oblast nima razumevanja za naše delo!« Take concepcije so reakcionarne in v svojem blatu nasprotne našemu pojmovanju društvenega življenja, ki naj bo rezultat čistega amaterskega dela in požrtvovalnosti delovnih ljudi, ki vedno bolj čutijo potrebo po tistih kulturnih vrednotah, ki jim jih je kapitalizem zapiral ali pa nudil drugotno »plažno« robo v nadomestilo za idejno in umetniško kvalitetna dela.

KUD v Retečah ima 85 aktivnih članov, večinoma delavcev (več kot 60%), in je razvilo doseglo že štiri aktivne skupine: mladinski tamburaški orkester, pevsko sekcijsko z dveh mazboroma: moškim in pionirskim, igralsko in likovno - risarsko, ki skuša vzgojiti mladini, da bo sama risala in pravljala scenske rezervate (kulisse itd.).

Do tega uspeha bi se zbor ne morel dvigniti, če bi ne imel tako preizkušenega pevovodja, kot je glasbenik Peter Lipar. Njemu se mora zahvaliti za uspehe, ki jih žanje ne samo doma, ampak tudi po drugih krajih naše ožje in širše domovine.

S.

V letošnji sezoni so tamburaši — mladinci priredili dva koncerta (1. maja so sodelovali tudi v Šiški), pevci več nastopov na raznih akademijah, igralci pa 2 veseligrig in 2 drame. Igralci so tudi gostovali v Sori, v Plavnici in na Godešču, za deseto obletnico pa so se vključili v kulturne prireditve in so razen na akademiji na Godešču, gostovali tudi s partizansko igro Ivana Portca »Lacko in Krefta« na Škofjeloškem odru. O predstavi bomo spregovorili posebej.

S sodelovanjem KUD na Godešču se razvija nekakšno zdravo tekmovanje, ki more prinesi le pozitivne rezultate.

Kljud temu pa bi bil morda umesten predlog, da bi zaradi številnega delavstva osnovali DPD »Svoboda«, ki bi morda zajela doma Godešča in tako povezala oba kraja. Na vsak način pa je treba pustiti staro organizacijsko obliko, čeprav nudi trenutno boljše pogoje za delo in večje uspehe, ter prepustiti novo organizacijsko obliko razvoju. To posebno, ker se zdi, da na Godešču za ta log Retečanov niso posebno vneti. Premisleka pa je klub temu vreden.

Uvodoma smo naglasili, da je največja težava pridnih članov KUD — pomanjkanje lastnega doma in dvorane. Trenutno vadijo v soli. Kulturni dom je sicer že dozidan in pod streho. Letos pa želijo uredit vsaj najnajnovejšo dvorano in oder. Pri tem seveda pričakujejo, da bo LOMO Škof

ja Loka pokazal isto razumevanje za pomoč kot doslej. Sicer ne vem, ali si bodo z letosnjim planiranim 1 milijonom mogli kaj prida pomagati; na vsak način smo prepričani, da bodo tudi to nalogo izpeljali, saj so pripravljeni vsa ne strokovna dela opraviti sami s prostovoljnimi delom. Najbolj jih skrbijo napeljava elektrike. Pri nadaljnjem delu jim želimo mnogo uspeha, prizadetim članom, zlasti predsedniku Vinku Zagaru, tajnici Milki Starčevi, režiserju in šolskemu upravitelju Jožetu Zupančiču ter ostalim in jim izražamo polno priznanje in povalo za njihov nesobični trud pri dnu naše socialistične delavske kulture.

Kultурne novice

RAZSTAVA

PARTIZANSKE GRAFIKE

V soboto, 14. maja, je bila v prostorih Mestnega doma v Radovljici odprta razstava partizanske grafike. Razstava je bila otvorjena v okviru proslav 10. obletnice osvoboditve in bo odprta do 22. maja. O razstavi bomo pisali podrobneje v prihodnji številki.

FOLKLORNA SKUPINA »SVOBODA« JESENICE JE GOSTOVALA V KROPI

Jesenška »Svoboda« ima tudi folklorno skupino, ki nosi naslov »Gorenjski ansambel naših plesov«. Qdsek je naštiral v letosnji sezoni razen gorenjskih tudi vojvodinske, bunjevačke in venček jugoslovenskih narodnih plesov. Za vztrajno delovanje in kvalitetno naštudirane plesje je DPD »Svoboda« Jesenice nabavila za člane folklorne skupine nove slovenske, vojvodinske in bunjevačke noše. Ansambel gorenjskih narodnih plesov bo priredil vrsto nastopov doma, predvideva pa gostovanja tudi v tujini. Prvo gostovanje je imel v soboto zvečer v Sindikalnem domu v Kropi. Prireditve je dobro usnela in navdušila številne gledalce, ki si podobnih nastopov še želijo. Razen venčkov plesov je bil vključen v prireditve tudi kvartet, ki je ples spremljal in samostojno zaigral nekaj skladb. Folklorna skupina jesenške »Svobode« je vsekakor najvidnejši ansambel narodnih plesov na Gorenjskem, zato upravljeno nosi ime »Gorenjski ansambel narodnih plesov«.

IZ GODEŠČIČA

V nedeljo, dne 15. maja so tudi na Godešču pri Škofji Loki dostojno proslavili 10. obletnico osvobodenja. ZB je v kulturnem domu s sodelovanjem množičnih organizacij priredila veličastno akademijo. V uvodnem govoru je tov. Križaj označil pomen ljudske revolucije in graditev socializma. Nastopila sta mladinski in moški pevski zbor pod vodstvom tov. Zupančiča. Zapela sta nekaj partizanskih in narodnih pesmi. Nastopili so tudi tamburaši z venčenk partizanskih pesmi. Za presenečenje pa je poskrbel KUD »Brata Križnar« s politično dramo »Odločitev«, ki je zelo dobro uspel.

A. B.

PROSLAVA 10-LETNICE OSVOBODITVE

Svoboda' Primskovo na Kokrici

Za počastitev 10. obletnice osvoboditve so 14. maja v Zadružnem domu na Kokrici pripravili lepo akademijo.

O veliki narodnoosvobodilni borbini in na naših uspehih v zadnjih desetih letih je govoril predsednik ZB tov. Janko Rehberg. Kulturni del sporeda je pripravila »Svoboda« s Primskovem. Najprej sta nastopila moški in mešani pevski zbor pod vodstvom prof. Fajona, ki je izvajal Grečaninovo »Hrepeneje« in Mazasa »Dva ronjava«. Zdi se, da raste v mladih godbenikov nov rod, ki bo znalo dostojo reprezentirati in poustvarjati glasbeno umetnost v Kranju.

Na glasbenem večeru so nastopili učenci od II. do VII. razreda iz oddelka za klavir, ki ga vodijo prof. Rebecova, Aljančevska in Avguštinova, iz violinskih oddelkov prof. Fa-

Knjiga o borbi Gorenjske

okrajni odbor ZB NOV Radovljica je za 10. obletnico osvoboditve izdal knjigo mojstra fotografije Slavka Smoleja »Gorenjska v miru, trpljenju borbi in svobodi«.

Knjiga je urejena po albumskem principu. Opravljenja je slike, ki so med seboj povezane in ki so v glavnem nastale v času narodnoosvobodilne borbe na Gorenjskem.

Knjiga, ki bi moral biti na vsaki knjižni polici, stane le 500 dinarjev in jo dobite v vsaki knjigarni, ali pri založniku.

Dvorana ni bila nabit polna, vendar je občinstvo toplo nagrajilo nastopajoče.

ba hrani kvalitetne freske mojstra Wolfganga iz srede 15. stoletja. Novo skodlasto streho je dobil zvonik cerkve na Bregu pri Kranju. Stavba je srednjevrstna postanka, zanimiva zaradi svoje lege, fresk na južni steni zunanjščine in kipa Madone, ki je izdelek ljubljanske kiparske delavnice iz srede 15. stoletja. Med tipološke posebnosti naše baročne arhitekture spada kapela gradu Turn v Potocah pri Predvoru. Sredstva za prekritje grajske kapelice v Stražišču je prispeval LOMO Kranj. Stavba je nastala verjetno v 15. stol. V 17. je bila na novo obokana in poslikana. Odlikuje jo kvalitetna oprema — leseni kasetiran renesančni strop in tako imenovani zlati oltar.

Prevladovanje sakralnih objektov v seznamu lanskoletnih spomeniških varstvenih posegov izvira iz dejstva, da so bili na vedeni spomeniki trenutno najbolj ogroženi in umetnostno tako kvalitetni, da so popravilom ni bilo mogoče odlašati. Pri načrtih za restavracijo omenjenih spomenikov je sodeloval Zavod za spomeniško varstvo LRS, medtem ko je bila organizacija dela in nadzorstvo pri gradnji poverjena gradbenim odborom, ki so bili formirani pri posameznih občinskih ljudskih odborih.

Naloge, ki jih bo Spomeniška komisija pri OLO Kranj moralna v bodoče reševati, so velike. Sledovi uničenja, ki ga je posredno ali neposredno zapustil na naših kulturnih spomenikih okupacija, ne bodo kmalu izbrisani. Zato nam bo dragocena sleherna pomoč, ki so jo društva, posamezniki ali ustrezni forumi pripravljeni nuditi spomeniško-varstveni službi pri ohranjanju naše kulturne dediščine in čuvanju lepot naših pokrajine.

A.

Ob tednu muzejev in spomeniškega varstva

Varstvo kulturnih spomenikov v kranjskem okraju

Te dni praznujemo mednarodni Teden muzejev in varstva kulturnih spomenikov. Medtem ko smo o delu naših muzejev kolikor toliko poučeni, bodisi iz člankov v časopisu, bodisi iz razstav, ki jih prirejajo, vemo o delu spomeniško-varstvenih organov kaj malo.

L. 1945 je bil v Ljubljani ustanovljen Zavod za varstvo in znanstveno raziskovanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenosti LRS kot naslednik predvojnega Spomeniškega urada. S sprejetjem zakona o spomeniškem varstvu leta 1948 je spomeniško-varstvena dejavnost v naši republiki dobila pravno podlago, ki je bivša Jugoslavija ni mogla dati. Z namenom, da se razbremeni delo Zavoda, so bile v zadnjih letih pri posameznih okrajnih Svetih za pravstvo in kulturo, formirane posebne komisije za varstvo kulturnih spomenikov, med prvimi

njenih ohranjenih kmečkih hiš iz poznega srednjega veka in v najstnješih objektov s področja sakralne, grajske in mestčanske arhitekture ter urbanizma, so bili izdelani tlorisi najrazličnejših stavb in naselij, tako da je njihova zbirka ena največjih pri nas. S popravilom ogroženih spomeniških objektov je mogla Komisija začeti še v drugi polovici lanskega leta, ko so ji bila odobrena potrebna sredstva. Tako sta dobila novo strelno konstrukcijo stolpa cerkve pri Sv. Joštu, ki sodi po svoji arhitekturi, med njimi vrsta objektov iz NOV. Med pomembnejšimi dela v lanskem letu spadajo tudi kartotečni popisi kulturnih spomenikov, ki bodo služili za osnovo kasnejši znanstveni topografiji. Ker potrebujejo študij slehernega spomenika svojo dokumentarno osnovo je bilo potrebno začeti z zbiranjem literarnega in arhivalnega gradiva. V zvezi z zaščitnimi akticijami in v zvezi s proučevanja

<

Akademija TVD „Partizan“ Domžale

Domžalski »Partizan« je dobro slavil 10. obletnico svoboditve z uspeho telovadnega akademijo, ki jo je priredil na predvečer Dneva zmage. Ta slavnostna akademija je bila obenem tudi uvod v ostale prireditve, ki jih bo imelo društvo organizirano.

V zadnjih točki sporeda so strurno prikarakali na oder mladinci, ki so pred nastopom izročili skromen dar svojemu vodniku in načelniku. Med silnim navdušenjem publike, ki se nikakor ni hotelo poleči, so zadoneli zvoki glasbe, na katero so efektno izvedli Vidmarjevo sestavo »Naše vaje«, ki je bila polna dinamike in izredno skladna.

S to akademijo je Domžalski »Partizan« začel proslavljati 50-letnico obstoja društva, ki se bo nadaljevala še z raznimi tekmovanji, društveno razstavo, večerno akademijo na prostem, na glavnem izletnem čan 19. junija pa bo razvijen orapora, otvoriti letnega kopališča in velik telovadni nastop. —Li-

GORENSKI GASILEC

I. GORENSKI GASILSKI FESTIVAL

Vsem našim društvom sporočamo v zvezi s festivalom sledi: Priprave za festival v glavnem zadovoljivo potekajo, vendar je preizkušnja v nedeljo 15. t. m. pokazala, da je zlašči za parodo, potrebno še mnogo vaj, da bi se dosegel stvari in enoten korak.

Vsa društva opozarjam na okrožnico št. 210/55-G z dne 9. maja in prosimo, da pripravijo čim boljšo udeležbo in se omejijo na objavljeni program. V programu je nastala še spremembra in sicer za nedeljo 29. maja. Glavni nastop bo ob 9.30 uri in ne ob 10. uri, parada pa se bo začela točno ob 11. uri.

S tem v zvezi bo generalna preizkušnja za glavni nastop namesto ob 7.30 uri ob 7. uri. Prosimo vsa društva, da bodo prišla v Kranj točno do 7. ure. Vsa društva naj zlasti nastopajočim omogočijo pravočasen prihod v glavnem preiskušnji. Prosimo, da se točno držite časa, ki je napovedan za posamezne prireditve, ker se bodo vse prireditve začele točno ob napovedanem času.

Informacijska pisarna bo poslovala že od petka 27. maja

od 13. ure vse do zaključka festivala v Kranju na Koroški cesti št. 4, v prostorih Ljudske tehnike, telefonska št. 477. Prosimo, da se za vse informacije v zvezi z razporeditvijo udeležencev in prireditvami obraže na to pisarno, ki je edino prisotno za dajanje informacij.

V zvezi s parodo sporočamo še sledeče:

Vsa društva, ki imajo nove prapore naj jih obvezno prinesejo s seboj. Prav tako naj vsa društva, ki imajo državne ali republike zastave iste prinesejo s seboj.

Rokavice:

Opozarjam vse PGD in ObGZ, da imamo na zalogi bele paradne rokavice v velikosti št. 9, 11, 12 in 13. ObGZ naj po možnosti organizirajo nakup za vsa svoja društva, da ne bi bilo potreben prihajati v Kranj. Plačljivo pri prevzemni blaga.

Okrasite gasilske domove, organizirajte zažiganje kresov. Vsa društva iz Kranja in okolice naj se v svetčnosti in delovnih uniformah udeležijo slovenske otvoritve festivala, ki bo v soboto 28. maja ob 20. uri na Titovem trgu v Kranju.

V prihodnjem tednu boste prejeli tudi programske knjizice.

V zvezi s festivalom pozivamo vsa društva, da pridejo na festival organizirano. Poveljniki društev naj prevzamejo vodstvo udeležencev svojih društev. Na vseh prireditvah festivala bodo reditelji in prosimo, da nihova navodila dosledno upoštevate. Zlasti opozarjam na dobrodoško zadržanje v uniformi in disciplino, ki je predpogoj za uspeh. Gre za našo največjo prireditvijo in njen uspeh je odvisen od vsakega udeležence, zato se enkrat opozarjam na točnost in discipliniranost v obeh dneh festivala.

V zvezi s parodo sporočamo še sledeče:

Opozarjam vse PGD in ObGZ, da imamo na zalogi bele paradne rokavice v velikosti št. 9, 11, 12 in 13. ObGZ naj po možnosti organizirajo nakup za vsa svoja društva, da ne bi bilo potreben prihajati v Kranj. Plačljivo pri prevzemni blaga.

Okrasite gasilske domove, organizirajte zažiganje kresov. Vsa društva iz Kranja in okolice naj se v svetčnosti in delovnih uniformah udeležijo slovenske otvoritve festivala, ki bo v soboto 28. maja ob 20. uri na Titovem trgu v Kranju.

V prihodnjem tednu boste prejeli tudi programske knjizice.

Kino

Kino »Storžič«, Kranj: 19.—22. maja jugoslovanski norveški film »Krvava pot«, tednik. Predstave v četrtek ob 16., 18. in 20. uri, v petek ob 16., 18. in 20. uri, v soboto ob 16., 18. in 20. uri, v nedeljo ob 14., 18. in 20. uri, 22. maja ob 9. uri ameriški kabovski film »Cheyenne«. 22. maja angleški barvni film »Dr. v hiši« ob 11. in 16. uri. Obvezamo občinstvo, da bo 25. maja premiera jugoslovanskega dokumentarnega filma o življenju predsednika Tita.

Kino »Svoboda«, Stražišče: 21.—22. maja angleški barvni film »Dr. v hiši«. Predstava v soboto ob 18. uri, predstava ob 20. uri odpade, v nedeljo ob 18. in 20. uri. Matineja 22. maja ob 10. uri »Krvava pot«.

Kino Naklo: 22. maja avstrijski film »Irena v zadregi«. 27. in 28. maja francoski film — mladini prepovedan — »Divji deček«. Predstave ob petkih in sobotah ob 20. uri, ob nedeljah ob 18. in 20. uri.

Kino »Krvavek«, Cerknje: v soboto, 21. maja ob 20. uri angleški film »Osebna zadeva«. V nedeljo 22. maja ob 16. in 20. uri angleški film »Osebna zadeva«.

Letni kino »Partizan«, Kranj: 18.—21. maja angleški barvni film »Dr. v hiši«. 22. maja premiera amer. kabovskega filma »Ženske prihajajo«. Predstava dnevno ob 20. uri.

Kino »Svoboda«, Stražišče: 21.—22. maja angleški barvni film »Dr. v hiši«. Predstava v soboto ob 18. uri, predstava ob 20. uri odpade, v nedeljo ob 18. in 20. uri. Matineja 22. maja ob 10. uri »Krvava pot«.

Kino Naklo: 22. maja avstrijski film »Irena v zadregi«. 27. in 28. maja francoski film — mladini prepovedan — »Divji deček«. Predstave ob petkih in sobotah ob 20. uri, ob nedeljah ob 18. in 20. uri.

Kino »Krvavek«, Cerknje: v soboto, 21. maja ob 20. uri angleški film »Osebna zadeva«. V nedeljo 22. maja ob 16. in 20. uri angleški film »Osebna zadeva«.

100 uspehov na 1 oglas v našem tedniku

SPORED PRVENSTVENIH NOGOMETNIH TEKEM GNP ZA NEDELJO 29. MAJA T.L.

29. maja t. l.

Na Jesenicah ob 15.30 uri Je-

senice : Mladost, službočni

Ciril Brejc.

Na Bledu ob 14.30 uri Bled :

Tržič, pionirji, službočni

Gradinski; ob 15.15 uri Bled

: Ločan, službočni Gradinski.

V Tržiču ob 15.15 uri Tržič :

Hrušica, službočni Šter.

V Lescah ob 14.30 uri Prešeren :

Triglav, pionirji, službočni

Legat;

ob 15.15 uri Prešeren :

Triglav, mladinci, službočni Le-

gat.

V Kranju igrišče Triglava ob

15. uri Triglav B : Sloboda,

službočni Soklič B.:

Na dvovišinski bradij pa so se članice neprimerno boljše od vrste mladink. Članice so z svojimi težkimi sestavami in elegantno izvedbo doble zasluženo priznanje publike.

V zadnjih točki sporeda so strurno prikarakali na oder mladinci, ki so pred nastopom izročili skromen dar svojemu vodniku in načelniku. Med silnim navdušenjem publike, ki se nikakor ni hotelo poleči, so zadoneli zvoki glasbe, na katero so efektno izvedli Vidmarjevo sestavo »Naše vaje«, ki je bila polna dinamike in izredno skladna.

S to akademijo je Domžalski »Partizan« začel proslavljati 50-letnico obstoja društva, ki se bo nadaljevala še z raznimi tekmovanji, društveno razstavo, večerno akademijo na prostem, na glavnem izletnem čan 19. junija pa bo razvijen orapora, otvoriti letnega kopališča in velik telovadni nastop. —Li-

PRAVNI NASVETI

BRALKA »GLASU GORENSKE«

Vprašanje: Kdaj dobti ženska starostno pokojnino, koliko mora imeti službenih let in v kakšnem znesku ji pripada pokojnina?

Odgovor: Zavarovanka ima pravico do starostne pokojnine, ko dopolni 30 let delovne dobe in 50 let starosti, ali pa če dopolni 55 let starosti in ima najmanj 15 let delovne dobe (minimálna delovna doba).

V prvem primeru znača starostna pokojnina 100% pokojniške osnove (cela starostna pokojnina), v drugem primeru pa gre pokojnina v višini 50% pokojniške osnove. Če pa ima zavarovanka v drugem primeru več kot 15 let delovne dobe, pa se ji tudi pokojninska osnova zviša, sorazmerno z delovno dobo.

SPORED PRVENSTVENIH NOGOMETNIH TEKEM GNP ZA NEDELJO 29. MAJA T.L.

29. maja t. l.

Na Jesenicah ob 15.30 uri Je-

senice : Mladost, službočni

Ciril Brejc.

Na Bledu ob 14.30 uri Bled :

Tržič, pionirji, službočni

Gradinski; ob 15.15 uri Bled

: Ločan, službočni Gradinski.

V Tržiču ob 15.15 uri Tržič :

Hrušica, službočni Šter.

V Lescah ob 14.30 uri Prešeren :

Triglav, pionirji, službočni

Legat;

ob 15.15 uri Prešeren :

Triglav, mladinci, službočni Le-

gat.

V Kranju igrišče Triglava ob

15. uri Triglav B : Sloboda,

službočni Soklič B.:

igrišče Mladosti ob 9. ur

Ločan : Mladost, mladinci,

služb. Jocif N.;

ob 10.30 ur Ločan : Mladost,

pionirji, služb. Jocif N.

Pozor, nogometne tekme GNP

v nedeljo 22. maja odpadejo!

LOCANI

Podružnica našega lista v Skofiji Loki v pisarni podjetja »Transturist« uraduje v torkih od 11. do 13. ure in v petkih od 15.30 do 17.30 ure. Tam lahko oddaste male oglase, objave, reklame, čestitke, zahvale, prav tako pa sprejema podružnica tudi nove naročnike, male oglase in objave.

ČEVELJ ZNAMKE

ni samo izdelan
iz prvorstnega usnja
in kvalitetno na višini,
temveč tudi trajno ohrani
svojo elegantno obliko

ZVEZA LJUDSKOPROSVENTNIH DRUŠTEV

OKRAJA KRAJN

čestita k prazniku

delavske mladine z željami,

da popolnoma

uresniči cilje svojih prvobrcev -

proletarcev

MESARSKO PODJETJE OZ ZKRANJ sedež Naklo razpisuje mesto RACUNOVODJJE.

Pogoji: petletna praksa, Nastop takoj. Plaća po tarifnom pravilniku. Po-nudbe poslati na naslov podjetja.

POGOJI: petletna praksa,

Nastop takoj. Plaća po

tarifnom pravilniku. Po-

nudbe poslati na naslov

Kdo je bolj strahopeten - jastrebi ali...?

MOTORNO DVOKOLO, KI TEHTA LE
75 KILOGRAMOV

Da vas slika ne zapelje! To ni človek s kakšnega drugega planeta, temveč je nemški motorist Gustav Adolf Baum, ki je pred

kratkim dosegel na poti München—Ingostadt nov svetovni rekord. Star rekord je porušil s posbenim motornim dvokolesom, ki tehta le 75 kilogramov.

HAJKA ZA DIVJIM JELENOM

Iz bližnjih gozdov glavnega mesta Svedske, Stokholma, se pred nekaj dnevi v mesto zatekel divji jel, ki je na Stokholmskih ulicah izvral veliko paniko. Gasilec, policajci in precej meščanov je sodelovalo pri hajki na jelena, ki pa so ga ujeli še, ko se je ta zatekel v jezero.

»RAMU« — OTROK PRAGOZDOV

V enem tovornih železniških voz na poti Luka v Indiji, so našli sedemletnega dečka. Bil je nag, porašen z diako, vlekel se je po štirih nogah, dajal nečloveške glasove in se hrani sam s surovim mesom. V bolnišnicu so mu dali ime »Ramus«. Zdravniški eksplojajo, da je mati pustila tega otroka nekaj dni po rojstvu v pragozdu, kjer ga je potem našla neka zver. Tako se je tudi deček hrani pri njih in seveda po večini samo z mesom. To ni prvi tak primer v tropskih krajinah.

POTOVANJE OKROG SVETA

Mlada avstralska zakonca Carin sta se pred nekaj dnevi, na svoji poti okrog sveta, ustavila za dva dni v Parizu. Potujeta z džipom, s katerim se lahko peljetja po vodi in po kopnem. V Parizu sta zakonca svoj avto razstavila na razstavi turizma in športa, ki je bila prav te dni.

— Kolega, ali ste že poročeni?
— O, jaz ne, jaz namreč ljubim svobodo!

2 sta ju na tla in odvili. Ujetnika sta zagledala civilni obleki in njuno prejšnje nezaupanje do Rosite se je razbnilo.

— Preoblekla sta se. Obleka je bila nekoliko ohlapna. Videti je bilo, da ni bila ukrojena po mери. Vendar ni bilo to v vojnem času nič nenavadnega.

Dekleti — ena je bila Marica, druga Danica — sta zavijali angleški uniformi. Rosita jima je nekaj naročila, a Angleža

Da. Videela sta jo, kako brezkrbno se smuka okrog ujetnikov in jih nagonjava za beg k partizanom. Tudi drugi ujetniki so jo spoznali. Ali jima ni o tem pravil v taborišču Stevens, dolg suhec, ki je bil vedno lačen? Irving ga je vprašal, če bi Stevens pobegnil, a ta je odgovoril:

— Teh nekaj mesecev bom že potpel. Nisem nor, da bi tik pred koncem nosil glavo napredaj.

Od takrat sta Irving in John zaničevala dolgega suhega fanta. Zdaj pa sta čutila, da je imel najbrž prav. Verjetno Rositi ni zaupal.

— Prav je imel! Prav!

Rositin obraz, ki ga je John videl skozi vrbje, ni izražal nobenega sovraštva do Nemcov, dasi jima je tolkokrat pravila, kako zelo jih sovraži. Tudi malega, skoro zavaljenega orožnika je videl, kako si zvija cigaretto in kako ob izgovorjavi pači usta.

— Vedo, da ne moreva pobegniti nikamor, — sta premljevala. — V mišnici sva. V mišnici!

Tedaj je orožnik pokazal z roko v smeri proti Celovcu. Vrag vedi, kaj bi ta kretinja pomenila. Dobrega prav gotovo nič. Orožnikova roka se je zopet prileplila k puškinemu jermenu, našo pa sta odkorakala počasi proti ovinku, ki ju je skril.

— Nova past, — sta pominilla ujetnika.

Ko sta orožnika izgnila za ovinkom, sta se dvignila. Hotela sta se vrnilti na kmetijo. Toda, ko sta stopila iz vrbja, je stala pred njima Rosita. Gledala sta jo sovražno.

— Nazaj v vrbje! — je rekla Rosita. Njen glas je bil uka-

zovalen.

Sama sebi sta se čudila, da sta jo ubogala. Podzavestno sta se umaknili med grmovje ob jezeru. Irving se je prvi otresel te podzavestne pokorščine.

— Zadavim jo! — je skril, a se je tako premisil, kdo je Rosita dejala:

— Skoro bi imeli smočo.

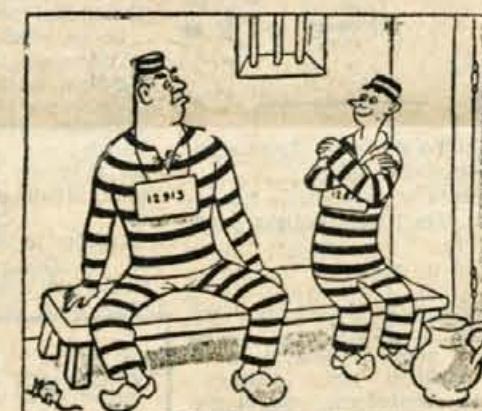
Namignila je neznanima deklema. Sele tedaj sta John in Irving videla, da nosita deklema dva velika zavoja. Položili

Alpinistični fenomen H. Buhl bo prišel tudi v Kranj

Svetovno znani in mirno lahko rečemo naj sposobnejši živeči alpinist na svetu, Hermann Buhl, se bo od 23. do 29. t. m. mudil v Sloveniji in imel v Kranju 26. maja ob 20. uri v kino dvorani »Storžič« predavanje s sklopčnimi slikami. Predaval bo o svojem najdržnejšem vzponu na »goro smrti« Nanga Parbat — 8125 m visok vrh v Himalaji, ki ga je opravil lansko leto.

Buhl je človek, ki je ostvaril v visokem alpinizmu to, kar je bilo doslej nepojmljivo. S planinstvom se je začel baviti že v 7. letu starosti. Ko je bil star 13 let je že koval načrte za Ande in Himalajo. V 29. letu starosti mu je uspelo uresničiti svoje sanje. Njegove priprave za plezanje v najvišjem gorstvu sveta so bile neobičajne. Obvladal je z lahkoto vse Dolomite, Francoske, Švicarske in Vzhodne Alpe. Treniral je z bremeni preko 80 kg. Plezal namenoma v megli, snežnem metežu, viharjih, dežju in ponoči. Prekolesaril je stotine kilometrov in se povzpel na vrhove najvišjih in najnevarnejših sten. Ko se je vrnil, je vestno opravil svojo službo, nato pa zopet odšel nazaj v gore. Napravil je neštečo prvenstvenih vzponov in mnogo prvih ponovitev v neprimerno krajšem času od prvopričopnikov. Plezal je večinoma sam. Navajal je svoje telo na lakoto, že, tropsko vročino in mrz. Pozimi je nosil lahko obliko. S snegom obložene roke je puštil zmrzovati in jih tuk pred kritičnim stanjem oživiljal itd. Tako pripravljen se je lotil najstrašnejše gore v Himalaji, Nanga Parbat, ki je terjala pred njim že 30 življenj drznih alpinistov — in jo premagal.

Za kratek čas

In vendor ni bilo tako. Hudo je bilo, če je moral biti Zdravko doma. Vedel je, kako zelo partizani potrebujejo municio in obvestila. O enem izmed mnogih načinov, kako je municio odpromljal do partizanov, pravi takole:

«Vzel sem kolo, izvil sedež in votlo ogrodje kolosa napolnil z naboji. Oblekel sem dve ali tri srajce, prevelike čevlje in se takoj peljal mimo vseh nemških straž. Partizane sem kmalu našel. Preobrnili smo kolo, jaz sem se slekel in največkrat obdržal na sebi le hlače, votlo cev pa smo zopet napolnili s partizanskimi plakati.

Nekoč so mi Nemci hoteli vzeteti kolo. Vsi vaščani so se zbrali okoli mene in prosili, naj mi ga vendor pustijo in mene izpustijo. Pošteno me je skrbelo. Vendar so me kmalu izpustili pod pogojem, da se na

Premisljevala sva kako bi ga odgnala. Edina rešitev se name je zdela — strašilo.

Najina hiša stoji ob cesti. Za hišo je rastel lep visok maklen. Zena je poiskala v svoji skrinji živordečo obliko, jaz pa za hišo dolgo preklico. Sedaj hitro na drevo; strašilo je bilo namenjeno za jastrebe, le kdo bi si misli, da bo prestrašilo še koga drugega. Najin načrt je

Toda presenečenje! Ko pride nekoga dne

domov, me žena vsa objokana čaka na prag: »Janec, prosim te, snemi hitro tisto strašilo.«

Nisem si znal razlagati njene razburjenosti, le kaj je moglo biti, sem si mislil. Toda žena je nadaljevala:

»Prosim te, pohiti. Policeji so bili tukaj. Strašilo je odgnalo jastrebe in privabilo drugega »ptička«, v uniformi. Hotela sta vedeti, čemu visi ta rdeča cunja tam gori. Potem sta še nekaj govorila, kar nisem razumel. Na koncu sta dodala, da bosta to komunistično gnezdo že razgnala. In pomisli, sedaj moraš najin uspeli izum spet odstraniti, sicer bosta ukrenila kaj hujšega.«

Obotavljal sem se, nič mi ni dišalo zlosti na drevo in odstraniti zaščito mojih malih ptiččkov.

Toda tedaj sta že stala med vrati — polica seveda. Zahtevala sta, naj odstranim to svojo »komunistično zastavo«. Jaz, da bi bil komunist, saj se dobro nisem vedel, kaj to pomeni! Skušal sem jima dopovedati, da je to vendar strašilo. Toda splezati sem moral na maklem in sneti rdečo cunjo — strašilo.

Policista sta odsila. Z ženo sva se začudene spogledalo:

»Kaj misliš, koga sva sedaj bolj prestrašila, jastreba ali »hrabre police?«

Gorenjski plavor

Prevaril jih je...

Ni mu bilo že 13 let. Visok in lep fani je bil. Imel je kostanjeve lase in temne oči. Iz nekaj vodnih vratil so gledale resno in govorile o njegovih iznadljivosti ter hkrati, kar je bilo tedaj posebno važno, znal je pogledati tako naivno-otroško, da si bil takoj prepričan — ta otrok se drži le materje za krilo.

In vendor ni bilo tako. Hudo je bilo, če je moral biti Zdravko doma. Vedel je, kako zelo partizani potrebujejo municio in obvestila. O enem izmed mnogih načinov, kako je municio odpromljal do partizanov, pravi takole:

slednji dan javim pri njih. Pričakoval sem najhujje, vendar izvedeli ne bodo nič; sem si dejal. Ves nestrepni sem bil zjutraj, ko srečam Nemca s celim svežnjem plakatov. Ponudil sem mu pomoč pri raznašanju, seveda ne z namenom, da jih raztrošim, temveč, da jih uničim. Zelo rad je sprejel mojo ponudbo. Vzel sem plakate in se z njimi javil na žandarmeriji.

Tu sem sedaj, raznašam tudi važne plakate. Tako? je de-

Nagradni kotiček

»120. OBLETNICA SIMONA JENKA«

Iz slednjih zlogov A — BA — BA — BEN — BO — DER — E — E — GO — I — JE — KI — LAN — LEN — LON — MA — MET — MOR — NA — NA — NA — NO — NO — O — OD — RE — RE — RED — RI — U — ZI sestavite besed, ki pomenijo: 1. prostor v gledališču, 2. glasilo, tolka, 3. zločin, uboj, 4. gozdna žival s košatimi rogovi, 5. tovarna športnih rezvizitov na Go-

renjskem, 6. pri rivi najbolj razširjena športna igra, 7. njem. gledamo razne filme, 8. Števnik, 9. športno društvo iz Ljubljane, tudi vojaška edinica, 10. velika steklenica, zrakoplov, 11. vodna žival, 12. prirošči v cirku, 13. letni čas, 14. žensko ime.

Ce boste dobili pravilne rešitve, vam bodo prve črke besed povedale naslova (1—8 in 9—14) dveh vencev lirskega petimki, ki jih je spesnil Simon Jenko.

Z željo, da mi boste tudi to pot postali pravilne rešitve.

Vas najlepše pozdravlja

Vaš Kosobrin

KUPON ST. 4

Z zanimanjem sta ju opazovala. Prijetni dekle. Temnolaski. Le da je imela ena kakor nebo sinje oči, kar ji je dajalo poseben čar. Nagonsko ju je vleklo k njej. Irving ji je hotel pomagati. Ze se je sklonil, ko je daljavo polja za vrbami presek glas:

— John! Irving
Bil je kmet, ki ju je iskal.
— John! Irving
Glas se je vedno bolj bližal.

— Za manj! Brž! — je pomignila Rosita ujetnikoma.

Marica in Danica sta že povezovali zavoja, Irving in John pa sta skozi vrbje ob jezeru sledila Rositi. Prve zvezde so se že ogledovale v jezerski gladini, bližnji Celovec pa se je zagnrali s temo. Noben žarek luči ni prodrl skozi skrbno zaščitno okno, kakor da bi jih prev ta varovala pred zavezniškimi borbenci.

Hitel so. Sele malo pred tramvajsko postajo je vprašal John:

— Bomo ujeli vlak?

— Ne. K meni na stanovanje gremo.

— Ne gremo na Jesenice? — se je začudil John in glas mu je izražal rahlo nezaupljivost. Rosita je to opazila.

— Ne bojte se. Zadnji vlak pelje samo do Področice. Tam pa je nevarno.

— Področica? Kje je Področica? — je poizvedoval John.

— Bivša obmejna postaja med Jugoslavijo in Avstrijo.

Toda John je bil še vedno nezaupljiv.

— Pravite, da je v vašem stanovanju varno?

— Da.

— Je daleč?

— Na Belaški cesti. Stanujem pri teti. Ve za vajlin prihod.

Johnu to ni šlo v račun. Dvom v Rositine namene, ki se je zaregal vanj prej ob jezeru, ko je videl vso prijazno v pogovoru z orožniško patruljo, ga je pričel zopet navdajati. Kaj će Jimi Rosita ne pripravlja nove pasti?

Spomnil se je orožničeve kretnje.

Da. Zamahnil je v smeri proti Celovcu.

In zdaj so že pred tramvajsko postajo, pred progo, ki pelje v Celovec.

Ničesar drugega ni mogla pomeniti tista kretnja.

Preslišal je nekaj Rositinh besed. Sele čez čas je zopet ujel smisel njenih stavkov. Se vedno je govorila o teti. In ta teti se mu je zdela vedno bolj sumljiva. Ni mogel več vzdržati.

— In če... jo je prekinil.

— Prosim?

Prijet jo je za roko:

nista razumela ničesar, razen besed Marica in Danica, dasi sta bili tudi ti za njuna ušesa tuji in nerazumljivi. Le po Rositinem poudarku sta lahko ugandila, da sta ti besedici imeni neznanih dekle.